

Редакційна колегія:
КІРЄЄВ О.І. (голова),
БУРЯК С.В., БАЖАЛ Ю.М., ГАЙДАР Е.Т.,
ГАЛЬ В.М., ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С., ГЕЄЦЬ В.М.,
ГРЕБЕНІК Н.І., ГРУШКО В.І., ДОМБРОВСЬКИ Марек,
ІЛАРІОННОВ А.М., КРАВЕЦЬ В.М.,
КРОТЮК В.Л., КРЮЧКОВА І.В.,
ЛАНДІНА Т.В., МАТВІЄНКО В.П.,
МЕЛЬНИЧУК М.О., МІЩЕНКО В.І.,
МОРОЗ А.М., ОСАДЕЦЬ С.С.,
ПАЛАМАРЧУК А.Б., ПАСІЧНИК В.В.,
ПАТРІКАЦ Л.М., ПЕТРИК О.І.,
ПОДОЛЕВ І.В., РАЄВСЬКИЙ К.Є.,
РИЧАКІВСЬКА В.І., САВЛУК М.І., САВЧЕНКО А.С.,
СЕНИЦ П.М., СМОВЖЕНКО Т.С.,
ФЕДОСОВ В.М., ХОФФМАНН Лутць,
ШЕВЦОВА О.Й., ШЛАПАК О.В.,
ШУМИЛО І.А., ЮЩЕНКО В.А.,
ЯРЕМЕНКО С.О., ЯЦЕНЮК А.П.
Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУ
Головний редактор
ПАТРІКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ з випуску журналу "Вісник НБУ"
Начальник відділу **ПАПУША А.В.**

Заступник начальника відділу **РУДКО І.М.**

Редактор з питань бухгалтерського обліку, розрахунків
та інформаційно-програмного забезпечення
КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Редактор з питань валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків **БАКУН О.В.**

Відповідальний секретар **ЛІПІНСЬКА С.М.**

Головний художник **КОЗИЦЬКА С.Г.**

Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**

Дизайнери **ПЛАТОНОВА Н.Г., ХАРУК О.В.**

Коректори **СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В., ПОНУР Л.О.**

Оператор **ЛІТВІНОВА Н.В.**

Реклама і розповсюдження:

ГРЕБІШКОВ В.І., ГРИЦЕНКО М.Р.

Фото **НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С., МІЛЕВСЬКОГО Л.А.**

Черговий редактор

РУДКО І.М.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-28, Україна
тел./факс: (044) 264-96-25
тел.: (044) 267-39-44, 267-38-06, 265-38-25
E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Засновник і видавець:
Національний банк України.

Адреса: вул. Інститутська, 9, Київ-8, 01008, Україна
Журнал рекомендовано до друку

Вченюю радою Київського національного
економічного університету

Публікації в журналі Вищою атестаційною комісією
України визнано фаховими

Видається у комплекті з додатком "Законодавчі
і нормативні акти з банківської діяльності"

Передплатний індекс 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

**Надруковано з готового оригінал-макета
відділом видавничого обслуговування**

Господарсько-експлуатаційного управління НБУ

Адреса друкарні:
просп. Науки, 9, Київ-28, Україна
Формат 60 × 90 / 8. Друк. офсетний.
Фіз. друк. арк. 9.0

Умовн. друк. арк. 9.0. Обл.-вид. арк. 9.8
Тираж 2000 прим.

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилання на "Вісник Національного банку України"
обов'язкове. Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.

Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор, а за зміст реклами матеріалів —
рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2005

Вісник Національного банку України

8/2005

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року № 8 (114) ◆ Серпень 2005

Здано до друку 29.07.2005 р.

ЗМІСТ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Л.Патрікац	3	На крилах незалежності
	48	Пам'ять, що в серці, довіку не вмре
МАКРОЕКОНОМІКА		
Ю.Половньов,
С.Ніколайчук	4	Оцінка циклу ділової активності
української економіки
	50	Основні макроекономічні показники
розвитку України у червні 2000—2005
років

БАНКИ УКРАЇНИ

Т.Раєвська	9	Практичні підходи до оцінки ризиків
у діяльності банків
	25	Основні показники діяльності банків
України на 1 липня 2005 року
Г.Жуковська,
Р.Олейнік	32	Банківський омбудсмен: потреба
свого дня
О.Заруцька	40	Проблеми розвитку банківського
управлінського обліку
	56	Динаміка фінансового стану банків
України на 1 липня 2005 року
	58	Офіційний список банків України,
включених до Державного реєстру
банків, та перелік операцій, на здій-
снення яких банки отримали банківсь-
ку ліцензію та письмовий дозвіл На-
ціонального банку України на здій-
снення операцій
	69	Нумерація операцій, на які Націо-
нальний банк України надає банкам
банківську ліцензію та письмовий
дозвіл на здійснення операцій
	70	Банки, вилучені з державного реєстру
банків України (24.06.1992 р. —
01.07.2005 р.)

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

В.Харченко	15	Нове у використанні платіжних карток
С.Компанієць	18	Інтернет-платежі за технологією НСМЕП
С.Поліщук	20	Картковий бізнес у площині валютних розрахунків

ФОНДОВИЙ РИНOK

Н.Шматко	26	Невизначеність та інфляція: вплив на очікувану дохідність цінних паперів і ефективність інвестицій
	68	Ринок державних цінних паперів України у червні 2005 року

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Л.Снігурська	34	Визначення амортизованої собівартості фінансових інструментів
Ю.Овдій	36	Облік виконання бюджету в банку
	43	Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2005 року

НАГЛЯД, АУДИТ, КОНТРОЛЬ

С.Білобловський	44	Облік витрат із податку на прибуток: бути чи не бути?

НОВИНИ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ

В.Войнич	47	Нові орієнтири інтеграції

БАНКИ, ПРАВО, КОНСУЛЬТАЦІЇ

В.Блідченко	51	Діти іпотеки

ВАЛЮТНИЙ РИНOK

	53	Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за червень 2005 року)
	54	Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за червень 2005 року)

АНОТАЦІЇ

	72

НА КРИЛАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину!
Василь Симоненко.

Усі ми — як ті перелітні птахи. Ледь-ледь навчимося ходити — і вже хочемо літати. Рвемося ввісь і покидаємо батьківське гніздо, лише трішки ставши самостійними. Шукаємо країшої долі, доляючи далекі вершини, і завжди повертаємося на ту землю, де зробили свої перші кроки і звідки починається наша Батьківщина. Немов журавлі із вирію зі своїм тужливим "курли", летимо ми з усіх світів до рідного дому.

Поспішаємо, бо жито тягнеться до сонця, дитина — до мами, а людина — до Батьківщини.

І куди б не закинуло нас життя, ми завжди тут, де заквітчані сади і багата чорноземами земля, де стрімкі смереки підпирають небо і лунає на світанку пісня солов'я, де пахнуть дитинством мальви при дорозі й переплелися на маминому рушничку два кольори нашого життя.

Це — наша Україна! Незалежна і вільна, наче птах! Можливо, ще не така багата і сильна, як того хотілось би, але вона у нас — одна-єдина. Як та дорога, яку ми обираємо. І як старенька мати край вікна, що виглядає все з далеких світів своїх дітей.

Незалежній Україні — уже 14! На її пропорі, як і на маминому рушничку, переплелися блакить неба і золото пшеници. Це наші кольори! Кольори нашої гордості і звитяги, нашої незалежності. Ми довго йшли до цього дня, 24 серпня 1991 року. Йшли крізь роки і століття, негоди і негаразди, тюрэмні мури й застінки концетаборів, голодування студентів у 89-му й осінній Майдан 2004-го.

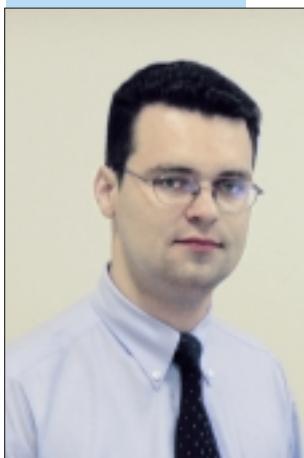
Дорога до перемоги завжди пролягає крізь терни і втрати. Уже немає разом із нами В'ячеслава Чорновола, який вносив у парламент пропор незалежної України, і немає Вадима Гетьмана, який розробляв Конституцію незалежної України і був хрещеним батьком української гривні. Зате живуть їхні справи. І є незалежна Україна, за яку вони, як і багато наших співвітчизників, поклали своє життя. І є Майдан — уже не просто символ незалежності, а її оплот.

Україна вже більше не асоціюється у світі лише з Чорнобильською трагедією. Інший птах — птах волі летить тепер над океанами. І помаранчево сходить на горизонті сонце завтрашнього дня.

Нам — 14! Вік підлітковий і небезпечний. Ми вже виростили з коротких штанців романтичних ілюзій, але до повноліття ще треба трішки зачекати. А тому — не варто впадати в затяжну ейфорію від перемог чи, навпаки, у зневіру — від невдач. Давайте будемо толерантними і терплячими. Живімо, радіймо, кохаймо, бо нас і справді має бути 52 мільйони. Щонайменше!

Зі святом тебе, Україно! Нехай іменини твоєї незалежності стануть для всіх нас не просто черговим вихіддним, до якого швидко звикаємо, а днем національної гордості українців. Нам є чим пишатися! Як вільним птахам...

З гордістю за свою Батьківщину — "Вісник НБУ".

**Юрій
Половньов**

Начальник управління
стратегічних програм та прогнозів
департаменту економічного
аналізу та прогнозування НБУ

**Сергій
Ніколайчук**

Економіст департаменту
економічного аналізу
та прогнозування НБУ,
асpirант кафедри економічної
кібернетики Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто основні підходи, які використовуються для оцінки циклу ділової активності економіки, здійснено спробу визначити на основі набору індикаторів, розрахованих авторами, цикл ділової активності в Україні. В досліженні особлива увага приділяється аналізу взаємозв'язку зазначених індикаторів із динамікою інфляційних процесів.

Дослідження /

Оцінка циклу ділової активності української економіки

Процес розвитку бізнес-середовища зазвичай характеризується циклічністю, тому саме ідентифікація циклу ділової активності розглядається багатьма інституціями як ключовий випереджаючий індикатор інфляційного середовища. Центральні урядові установи використовують індикатори бізнес-цикла для розроблення стратегії фіскальної політики, а органи, що відповідають за проведення монетарної політики, безпосередньо застосовують його в функції реакції, що описує зміни інструменту політики (у більшості випадків — процентної ставки) у контексті досягнення поставлених цілей у середньостроковому періоді. Крім того, індикатори ділової активності є необхідною компонентою різноманітних економетричних моделей, у тому числі — моделей трансмісійного механізму монетарної політики, які дедалі ширше використовуються для аналізу та прогнозування наслідків проведення певних економічних заходів.

У світовій практиці основним індикатором ділової активності для оцінки інфляційного середовища є розрив ВВП¹, що розраховується як процента різниця між фактичним та потенційним рівнем сукупного попиту². В теоретичному плані розрив ВВП розглядається як показник, що має високу кореляцію з динамікою цін, а отже — виконує функцію випереджаючого індикатора цінових процесів.

Розрив реального ВВП традиційно розглядається як міра внутрішнього інфляційного тиску в напівструктурних моделях трансмісійного механізму монетарної політики. Однак, розрив ВВП — це лише частина комплексної системи індикаторів ділової активності, які є факторами розвитку цінових процесів. Зокрема, серед інших індикаторів бізнес-цикла слід виділити ціну праці, яку аналізують через призму

розриву рівня реальної заробітної плати. Інші показники вимірю, такі, наприклад, як реальні гроші³, є додатковими підтримуючими індикаторами, за допомогою яких можна поліпшити аналіз циклів ділової активності. Для уточнення їх оцінки мають значення і стилізовані міри реальних монетарних умов: реальні процентні ставки, реальний ефективний обмінний курс⁴, відносна ціна імпорту, реальна грошова база. Зауважимо, що всі зазначені вище критерії (показники реальних монетарних умов) ми трактуємо як змінні, за допомогою яких монетарна політика може впливати на сукупний попит у середньостроковій перспективі. У довгостроковій перспективі, як відомо, показники реальних монетарних умов визначаються фундаментальними чинниками.

Зазвичай розрахунок розриву ВВП здійснюється шляхом так званого фільтрування, тобто декомпозиції наявних рядів на трендову та циклічну компоненти. Тож правильний вибір фільтру має надзвичайно важливе значення. В літературі описуються три класи фільтрування, які використовуються для оцінки трендової і циклічної компонент у часових рядах, у тому числі — в показниках ділової активності:

1. Фільтри з кількома змінними на основі структурних економічних моделей. Сутність цієї методики полягає в побудові структурних економічних моделей та виокремленні циклічної компоненти на основі взаємозв'язку з основними макроекономічними змінними. Такі моделі зазвичай включають в себе основні елементи трансмісійного механізму монетарної політики (наприклад, криву Філліпса, IS-криву тощо).

2. Фільтри, що базуються на ARIMA-моделях [4]. Процес фільтрації відбувається так: спочатку ARIMA-модель

¹ Розрив будь-якого показника (ВВП, реальної зарплати тощо) розраховується як різниця між його фактичним та потенційним (рівноважним) рівнями.

² Потенційний ВВП (трендовий ВВП, рівноважний ВВП) — такий рівень сукупного попиту, що не призводить до додаткового цінового тиску.

³ Грошова маса в реальному виразі (дефльвона за допомогою індексу споживчих цін).

⁴ У цій статті застосовується спрощена оцінка РЕОК із використанням лише обмінних курсів гривні щодо валют країн — основних економічних партнерів України — російського рубля та євро.

застосовується для часових рядів; потім бажані компоненти отримують із оціненої моделі (така процедура називається “канонічною” декомпозицією). Серед недоліків фільтру — значна суб’єктивність процесу визначення необхідних компонент. Він по суті зводиться до визначення деяких бажаних частотних властивостей.

3. Механічні одномірні фільтри (зокрема фільтр Ходріка — Прескотта) [5]. Ці фільтри мають в основному чіткі і бажані властивості на значних часових інтервалах (тобто, коли наявна достатньо довга історія і в кожний період часу нам відомі наступні значення досліджуваного показника). Основним недоліком фільтру є методика отримання результатів у початкових та кінцевих точках, на яких використовуються обмежені коротким часовим рядом дані. Нові або переглянуті дані можуть істотно змінювати оцінені параметри.

Щоб зменшити невизначеність, можна побудувати прогноз даних за допомогою ARIMA-моделі й використати одномірний фільтр вже для розширеного ряду.

У нашому дослідженні застосовується підхід, який базується на використанні механічних одномірних фільтрів. Він передбачає:

1) оцінку набору кількох мало-розмірних VAR-моделей, у яких зміни реального ВВП супроводжуються різними комбінаціями інших економічних показників, що, за гіпотезою, мають так звану пояснювальну потужність для реального ВВП на основі економічної теорії;

2) розробку прогнозу для темпу зміни реального ВВП за кожною із зазначених VAR-моделей та розрахунок прогнозу рівня реального ВВП;

3) згладжування доповненого прогнозом ряду реального ВВП за допомогою НР-фільтру, розширеного априорними обмеженнями (НРС-фільтр) з метою одержання набору оцінок розриву реального ВВП. Кожна із мір розриву ВВП може бути використана для розробки базових економічних висновок і оцінки невизначеності та головних ризиків залежно від набору змінних, які входять у відповідну VAR-модель.

Для оцінки бізнес-циклу за допомогою індикаторів реальної ділової активності ми використовуємо розширення фільтру Ходріка — Прескотта з априорними обмеженнями (НРС-фільтр), що накладаються на рівень і/або на приріст тренду у визначені часові періоди. Це дає нам можливість об’єднувати неформальні, або експертні, знання про тренд та цикл

(розрив) і робити висновки за нашими статистичними розрахунками більш достовірними. Технічну основу для НРС-фільтру стисло описано в додатку 1.

Ідентифікуючи трендові і циклічні компоненти реального ВВП та інших реальних показників економічної ак-

пускаючи, що у I кварталі цього року розрив ВВП був нульовим (в цей час економіка почала виходити з кризи і досягла рівноважного рівня). Експертна оцінка нульового розриву ВВП у початковій точці (I квартал 1998 року) за методом, який використовується, базується, крім іншого, на: 1) часово-

Додаток 1. Фільтр Ходріка — Прескотта з априорними обмеженнями, що накладаються на рівень і/або на темпи зростання тренду (НРС)

НРС-фільтр виокремлює трендову та циклічну компоненти на основі класичного фільтру Ходріка — Прескотта. Тренд і/або його темпу зростання можуть бути призначені конкретні бажані значення в бажаний період часу. Ці обмеження в НРС накладаються точно, інакше кажучи, нескінченно велика вага надається відхиленням тренду і/або його темпу зростання виходячи з априорних значень.

Оцінки трендової та циклічної компонент визначаються так. Звичайне представлення фільтру Ходріка — Прескотта у системі простору станів (state space), тобто рівняння для визначення рядів, що спостерігаються, і два рівняння розвитку для тренду та розриву, які не спостерігаються:

$$\begin{aligned} y_t &= \bar{y}_t + \hat{y}_t, \\ \Delta \bar{y}_t &= \Delta \bar{y}_{t-1} + \varepsilon_t, \\ \hat{y}_t &= \omega_t \end{aligned}$$

якщо $\omega_t / \varepsilon_t = \lambda$,

доповнюються двома іншими рівняннями розвитку:

$$\begin{aligned} y_t^{restr} &= \bar{y}_t + \eta_t, \\ \Delta y_t^{restr} &= \Delta \bar{y}_t + \xi_t, \end{aligned}$$

де y_t^{restr} і Δy_t^{restr} — штучні ряди, які містять бажані значення для тренду і розриву в бажані часові періоди (в інші періоди часу вони не потребують визначення).

Ідентифікація виконання трендом цих обмежень досягається маніпулюванням дисперсій для нововведених оціночних похибок: $\text{var} \eta_t$ і $\text{var} \xi_t$. Значені дисперсії фактично змінюються в часі: вони дорівнюють нулю в періоди, коли накладаються відносні бажані обмеження, та нескінченності — у інших випадках.

НРС-представлення у системі простору станів розв’язується за допомогою фільтру Кальмана. Періоди часу, протягом яких жодне з двох обмежень не накладається, а відносна дисперсія є нескінченною, розглядаються так же, як і у випадку пустих спостережень, тобто рівняння визначення тимчасово видаляється із системи.

тивності, ми зіштовхнулися з деякими обмеженнями:

— дані системи національних рахунків щодо розподілу ВВП за категоріями використання доступні лише починаючи з 1997 року, тобто з першого року, коли українська економіка почала виходити зі структурної кризи початку 1990-х років. Це значно підвищує рівень невизначеності початкових умов трендів і розривів, а відтак — передбачає потребу застосовувати й інші види експертних оцінок;

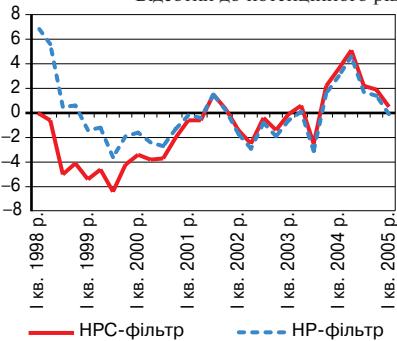
— коливання індикаторів ділової активності значною мірою обумовлені випадковими факторами (тобто наявний неінформативний і несистематичний шумовий контекст).

Отже, аналіз доцільно проводити, починаючи з даних за 1998 рік, при-

му ряду реального ВВП до 1998 року, побудованому на річних темпах приросту; 2) оцінках потенційного ВВП за попередньо розробленою структурною виробничою функцією; 3) загальній оцінці інфляційного тиску в 1998-му та наступних роках (у цьому контексті принципово важливим є висновок про те, що на початку 1998 року динаміка реального ВВП не мала значимого позитивного чи негативного тиску на внутрішні ціни).

Таким чином, ми калібруємо розрив ВВП у першому кварталі 1998 року до нуля, використовуючи одномірний НРС-фільтр із додатковими обмеженнями (див. графік 1). Крім того, така ж умова накладається й на інші міри реального бізнес-циклу (реальна заробітна плата, реальні монетарні умови), оскільки деякі дані на-

Графік 1. Розрив ВВП
Відсотки до потенційного рівня

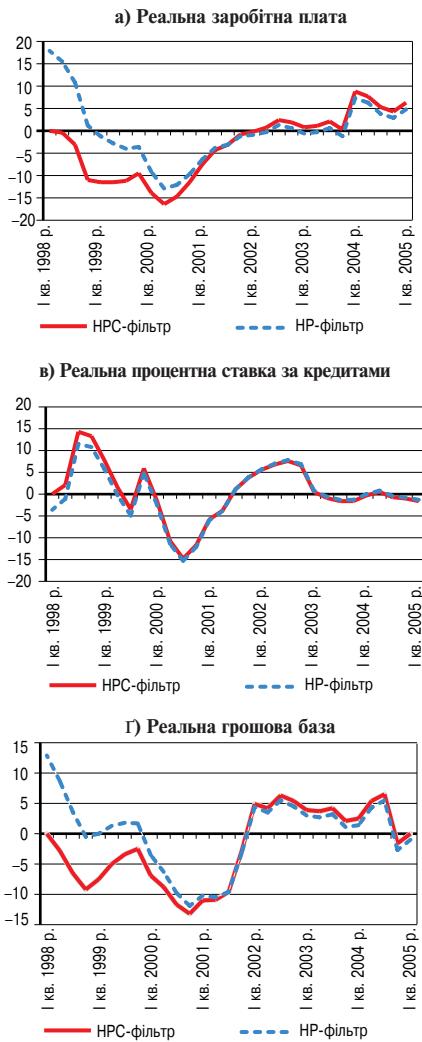

явні саме з 1998 року (див. графік 2).

Використання апріорних обмежень щодо розривів в І кварталі 1998 року дало змогу отримати більш реалістичну картину для зображення циклів ділової активності в 1998—2000 роках. Із 2001 року оцінки розривів індикаторів бізнес-циклу за HP- і HPC-фільтрами майже ідентичні.

Аналіз розрахованих індикаторів засвідчує, що на початку 2005 року українська економіка вийшла зі стадії “перегріву” й нині перебуває в стадії

Графік 2. Індикатори циклу ділової активності (розриви)

рівноважного розвитку. Доказом цього є те, що розрив ВВП на сьогодні наближається до нуля, монетарні умови — майже нейтральні (розриви реальних показників монетарної бази, грошової маси, процентних ставок і ефективного обмінного курсу теж наближаються до нуля), відповідно склалися й зовнішні умови (відносні ціни імпорту). Водночас доволі суттєвим є розрив реальної заробітної плати, що передусім свідчить про споживчий характер економічного зростання у 2004 році (переважно за рахунок приватного споживання), а також про значний інфляційний тиск із боку пропозиції, оскільки зростання цін праці підвищує собівартість продукції.

Як уже зазначалося, серед основних недоліків методу виокремлення циклічної компоненти часового ряду за допомогою фільтру Ходріка — Прескотта є невизначеність у кінцевих точках. Тому для точнішої оцінки розриву ВВП використаємо ряд ВВП, розширений прогнозами, отриманими на базі чотирьох простих VAR-моделей

малого порядку (з двома лагами).

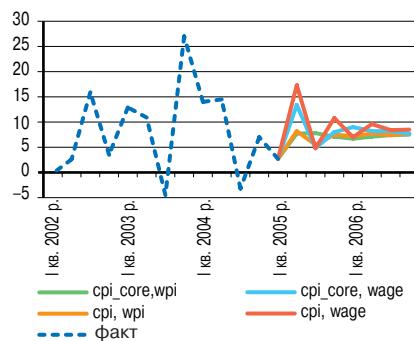
Прогнози темпів зростання ВВП різняться залежно від змінних, використаних у VAR-моделях (див. графік 3), а саме:

— у всіх моделях рівноважний темп зростання ВВП у довгостроковому періоді майже одинаковий (7.5—8%), що не зовсім консистентно із експертними оцінками майбутнього розвитку української економіки (3—6%) й спричинено насамперед надшвидкими темпами зростання у 2001—2004 роках;

— VAR-моделі, які враховують фактор зростання реальної заробітної плати, засвідчують суттєве збільшення цього показника протягом 2005 року.

Отримані прогнози зростання ВВП дають змогу зробити інші оцінки його розриву і порівняти їх із показником, одержаним за допомогою HPC-фільтру (див. графік 4). Як бачимо на графіку, продовження ряду ВВП за допомогою прогнозу змінює оцінки розриву ВВП за І квартал 2005 року несуттєво. Застосувавши як фактор зростання ВВП реальну заробітну плату, одержимо оцінки розриву ВВП менші, ніж за умови традиційного використання HPC-фільтру.

Графік 3. Прогнози темпів зростання ВВП⁵

Примітка. Відсотки до попереднього періоду сезонно згладжені.

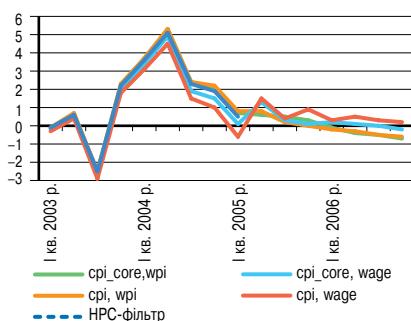
Це можна пояснити насамперед досить високими темпами зростання ВВП, що генеруються відповідними VAR-моделями. Однак, про що вже говорилося, через призму експертних оцінок динаміки ВВП у 2005—2006 роках такий значний приріст викликає сумніви.

Як випливає з одержаних результатів, показник розриву ВВП, отриманий методом, що передбачає застосування HPC-фільтру без урахування прогнозних значень ВВП, є найприятнішим для подальшого аналізу.

Щоправда, одержаний індикатор повинен не лише мати хороші статистичні

⁵ Прогнози розраховані на основі VAR-моделей, що включають в себе зміни ВВП і зміни наступних показників: спрі-індекс споживчих цін, спрі_core-індекс базової інфляції, wpi-індекс цін виробників, wage-індекс реальної заробітної плати.

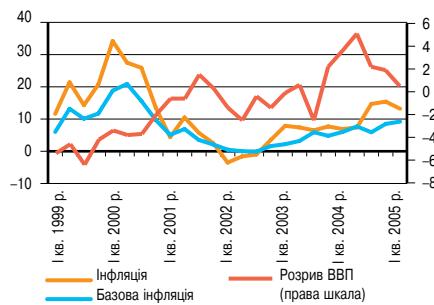
Графік 4. Оцінки розриву ВВП із використанням прогнозних значень

характеристики, а її відображення рівень інфляційного тиску (тобто має бути придатним для прогнозування розвитку інфляційного середовища), а також тісно корелювати з монетарними умовами. Зазначені властивості індикатора важливі для якості оцінювання впливу Національного банку України на реальний сектор економіки, який він може спровокувати шляхом зміни своїх монетарних інструментів.

Тому насамперед оцінимо зв'язок розриву ВВП із динамікою цінових показників — ІСЦ та базової інфляції⁶ (див. графік 5). Із графіка 5 видно, що динаміка зазначених показників є доволі схожою, особливо починаючи з 2001 року. Розбіжності, які спостерігаються до цього періоду, можна пояснити передусім так званим пороговим

Графік 5. Розрив ВВП та інфляція

ефектом (threshold effect). Він полягає у тому, що низькі темпи інфляції за певних умов стають фактором стимулювання виробництва, високі, навпаки, — стримування. Значення інфляції, за якого вона перетворюється із “рушиної сили” на “гальмо”, називається пороговим і зазвичай оцінюється на рівні 10–15%, хоча для переходних економік, таких як Україна, воно може бути і дещо вищим. Тож закономірно, що схожа динаміка розриву ВВП та інфляції в Україні спостерігається лише з 2001

⁶ Використовується показник, що розраховується департаментом економічного аналізу та прогнозування НБУ. Методику можна знайти в роботі О.Петрика і Ю.Половньова [1].

Таблиця 1. Крос-корелограма

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	0.87	0.75	-0.43	-0.66	-0.63	-0.38	-0.53	-0.13	0.66
Core CPI		—	0.91	-0.37	-0.57	-0.48	-0.34	-0.45	0.13	0.58
PPI			—	-0.16	-0.63	-0.23	-0.07	-0.21	0.21	0.51
GDP Gap				—	0.34	0.79	0.58	0.46	-0.12	-0.69
REER Gap					—	0.31	-0.12	0.09	-0.10	-0.68
Real Wage Gap						—	0.79	0.78	0.27	-0.70
Real M3 Gap							—	0.89	0.19	-0.47
Real MB Gap								—	0.34	-0.49
IR Gap									—	0.03
RPIMP Gap										—

Період: I квартал 1998 р. — I квартал 2005 р.

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	0.85	0.50	0.49	-0.48	0.32	0.20	-0.17	-0.70	0.36
Core CPI		—	0.62	0.53	-0.47	0.35	0.09	-0.28	-0.77	0.53
PPI			—	0.70	-0.73	0.73	0.56	0.30	-0.27	0.46
GDP Gap				—	-0.50	0.54	0.36	0.04	-0.30	0.55
REER Gap					—	-0.56	-0.79	-0.38	0.40	-0.31
Real Wage Gap						—	0.74	0.68	0.16	0.13
Real M3 Gap							—	0.84	0.09	-0.07
Real MB Gap								—	0.54	-0.33
IR Gap									—	-0.37
RPIMP Gap										—

Примітка. Наведені в таблиці значення — це коефіцієнти кореляції між відповідними показниками. Наприклад, кореляція між розривом ВВП (GDP gap) та базовою інфляцією (Core CPI) за період із 2001 по 2005 рік становить 0.53.

року, тобто протягом періоду, коли темпи зростання цін стали помірнішими, ніж раніше.

Для точнішої оцінки зв'язку розриву ВВП із ціновою динамікою та іншими індикаторами бізнес-цикли надаємо короткий огляд базових корелограм, розрахованих для вже обчислених нами розривів і цінових показників. Вважаємо за необхідне зауважити на двох аспектах: по-перше, ми розрахували звичайні крос-корелограми, а по-друге, знайшли найвищі і найнижчі рівні крос-кореляцій у ряду лагів/лідів за

періоди $t-4$ і $t+4$ (див. таблиці 1—3). Всі обчислення проведено за двома часовими проміжками: з 1998 і з 2001 року.

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці 1, не можемо не помітити суттєвої різниці між ними залежно від досліджуваного періоду. Як бачимо, вона є не лише у значеннях коефіцієнтів кореляції, а навіть — у їх знаках, тобто в напрямі зв'язку між змінними. Так, якщо розглядати довіщий період (із 1998 року), то кореляція між розривом ВВП і інфляцією буде від'ємною, в період же відносної стабільності цін

Таблиця 2. Максимальні рівні кореляції в ряду лагів/лідів між $t-4$ і $t+4$

Період: I квартал 1998 р. — I квартал 2005 р.

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	0.87(0)	0.75(0)	-0.24(4)	-0.1(4)	-0.11(-4)	0.1(-4)	0.08(-4)	0.27(-4)	0.69(-2)
Core CPI		—	0.91(0)	-0.15(-4)	-0.12(1)	-0.06(-4)	0.07(-4)	0.04(-4)	0.25(-1)	0.59(2)
PPI			—	0.06(-4)	-0.19(-4)	0.18(-4)	0.29(-4)	0.22(-4)	0.33(-1)	0.58(3)
GDP Gap				—	0.41(1)	0.84(1)	0.59(1)	0.53(1)	0.41(4)	-0.27(4)
REER Gap					—	0.55(2)	0.55(4)	0.65(4)	0.63(3)	-0.18(-4)
Real Wage Gap						—	0.79(0)	0.78(0)	0.42(2)	-0.07(4)
Real M3 Gap							—	0.9(-1)	0.3(-3)	0.01(4)
Real MB Gap								—	0.38(-2)	-0.11(4)
IR Gap									—	0.43(3)
RPIMP Gap										—

Закінчення табл. 2.

Період: I квартал 2001 р. – I квартал 2005 р.

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	0.85(0)	0.79(-2)	0.53(-2)	0.19(4)	0.69(-2)	0.82(-3)	0.72(-4)	0.19(-4)	0.42(-1)
Core CPI	—	0.71(-1)	0.6(-1)	0.42(4)	0.69(-3)	0.85(-3)	0.65(-4)	0.12(4)	0.53(1)	
PPI		—	0.7(0)	0.06(4)	0.73(0)	0.79(-2)	0.58(-2)	-0.07(-4)	0.46(0)	
GDP Gap			—	0.17(4)	0.54(0)	0.63(-4)	0.47(-4)	0.01(4)	0.58(-1)	
REER Gap				—	-0.29(-4)	0.07(4)	0.21(4)	0.71(2)	0.4(-3)	
Real Wage Gap					—	0.74(0)	0.68(0)	0.16(0)	0.36(4)	
Real M3 Gap						—	0.84(0)	0.35(-4)	0.48(3)	
Real MB Gap							—	0.59(-1)	0.31(4)	
IR Gap								—	0.29(-4)	
RPIMP Gap									—	

Примітка. В дужках зазначено відповідний лаг/лід.

(починаючи з 2001 року) уже спостерігаємо доволі стійкий позитивний зв'язок між зазначеними показниками. Тож у подальшому аналізі сконцентруємося на результататах саме цього періоду. Дослідження причинно-наслідкових зв'язків засвідчує: розрив ВВП є суттєвим фактором майбутньої інфляційної динаміки. Свідчення цього — найбільші й статистично значимі значення кореляції між показниками інфляції (ІСЦ, базової інфляції, ІЦВ) та розривом ВВП із лагом один-два квартали (див. таблицю 2).

Консистентним із економічною

теорією та досвідом країн із ринковою економікою є також зв'язок розриву ВВП з іншими індикаторами ділової активності, щоправда — лише у часовому проміжку, який починається з 2001 року. При цьому розрив реальної заробітної плати та ВВП виконує функцію паралельного показника оцінки-бізнес циклу (максимальна кореляція без лагів), а монетарні умови — випереджаючих індикаторів. Так, лаг за максимальною кореляцією розривів грошової маси та монетарної бази упродовж аналізованого періоду становив 4 квартали, тоді як зв'язок розриву ВВП,

РЕОК і реальної процентної ставки був значно динамічнішим — у цьому випадку лаг становив 2 квартали.

Цікавими є також висновки щодо зв'язку показників інфляції та монетарних умов. Передусім це стосується кореляції між інфляцією і розривами реальних грошей та процентних ставок. Вона виявилася значною, що є своєрідною несподіванкою. Адже численні дослідження, в яких розглядається трансмісійний механізм монетарної політики, засвідчують про слабкий зв'язок між динамікою монетарних агрегатів і процентних ставок та інфляційними процесами в Україні. На наш погляд, суттєвою проблемою цих досліджень є часовий період, що аналізувався. Насамперед маємо на увазі початковий (перехідний) період, який характеризується високими темпами інфляції, що відповідним чином деформує оцінки трансмісійного механізму монетарної політики в Україні.

Отже, розрахований індикатор ділової активності — розрив ВВП — має суттєве значення для обґрунтованого пояснення розвитку інфляційних процесів, крім того, його динаміка значною мірою може бути пояснена показниками монетарних умов: розривами РЕОК, реальних грошей і реальної процентної ставки. Все це дає можливість застосовувати показник розриву ВВП як важливий елемент моделі трансмісійного механізму монетарної політики в Україні.

Література

1. Петрик О., Половньов Ю. Проблема вибору цільового показника монетарної політики Національного банку України // Вісник НБУ №7, — 2003, с. 8–14.

2. Benes J., Vavra D. Stylized Facts about Ukrainian transmission mechanism // Report on IMF Technical Assistance Missions to the National Bank of Ukraine. — 2005, draft.

3. Benes J., Vavra D. Eigenvalue Decomposition of Time Series with Application to the Czech Business Cycle // Czech National Bank Working Paper. — 2004.

4. Box, G.E.P. and G.M. Jenkins (1970, 76), Time Series Analysis: Forecasting and Control (Holden-Day: San Francisco). The second edition is dated 1976.

5. Hodrick R., Prescott E. Post-war U.S. business cycles: an empirical investigation. Carnegie-Mellon University, discussion paper 451, 1980.

6. St-Amant P., van Norden S. Measurement of the Output Gap: A Discussion of Recent Research at the Bank of Canada // Bank of Canada Working Paper. — 1997.

Таблиця 3. Мінімальні рівні кореляції в ряду лагів/лідів між t_{-4} (лаг) і t_{+4} (лід)

Період: I квартал 1998 р. – I квартал 2005 р.

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	0.15(4)	-0.01(4)	-0.48(-1)	-0.79(-2)	-0.68(1)	-0.66(4)	-0.67(3)	-0.47(2)	0.34(4)
Core CPI	—	-0.01(4)	-0.47(3)	-0.57(0)	-0.54(1)	-0.48(2)	-0.49(1)	-0.28(3)	0.32(-4)	
PPI		—	-0.36(3)	-0.63(0)	-0.38(3)	-0.38(4)	-0.37(3)	-0.31(3)	0.07(-4)	
GDP Gap			—	0.18(4)	0.22(-4)	0.36(-4)	0.32(-4)	-0.42(-3)	-0.69(0)	
REER Gap				—	-0.15(-4)	-0.25(-2)	-0.27(-3)	-0.72(-4)	-0.68(0)	
Real Wage Gap					—	0.4(-4)	0.37(-4)	-0.2(-4)	-0.83(-3)	
Real M3 Gap						—	0.25(4)	-0.09(4)	-0.75(-4)	
Real MB Gap							—	-0.13(4)	-0.75(-4)	
IR Gap								—	-0.5(-4)	
RPIMP Gap									—	

Період: I квартал 2001 р. – I квартал 2005 р.

Показники	CPI	Core CPI	PPI	GDP Gap	REER Gap	Real Wage Gap	Real M3 Gap	Real MB Gap	IR Gap	RPIMP Gap
CPI	—	-0.01(-4)	0.18(3)	0.09(-4)	-0.83(-2)	0.04(3)	-0.27(4)	-0.31(1)	-0.7(0)	-0.28(-4)
Core CPI	—	0.01(4)	-0.02(4)	-0.86(-3)	-0.03(4)	-0.38(4)	-0.33(1)	-0.77(0)	-0.21(-4)	
PPI		—	0.08(4)	-0.73(-1)	0.05(4)	-0.23(4)	-0.29(4)	-0.54(3)	-0.12(-4)	
GDP Gap			—	-0.73(-2)	0.09(4)	-0.3(4)	-0.24(4)	-0.45(-2)	-0.39(-4)	
REER Gap				—	-0.56(0)	-0.87(-1)	-0.78(-2)	-0.52(-4)	-0.44(1)	
Real Wage Gap					—	0.01(4)	-0.25(4)	-0.53(4)	-0.16(-4)	
Real M3 Gap						—	-0.21(4)	-0.68(3)	-0.31(-4)	
Real MB Gap							—	-0.72(4)	-0.33(0)	
IR Gap								—	-0.62(1)	
RPIMP Gap									—	

Примітка. В дужках зазначено відповідний лаг/лід.

Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків

Теорія і практика підтверджують, що ризик є неминучим фактором банківської діяльності. Ефективне управління ним — один із найважливіших елементів банківської справи в цілому.

Ризик банківської діяльності — це можливість зазнати втрат у разі виникнення несприятливих для банку обставин [1].

Важливо зазначити, що ризик, про який ідеється, підлягає і управлінню, і регулюванню, і контролю.

Управління ризиком — це сукупність окремих дій, спрямованих на створення загальної філософії керування ризиком, розроблення положення про управління ним, аналіз ризиків, регулювання їх рівня, застосування фінансових механізмів компенсації втрат у разі виникнення несприятливих обставин.

Ефективність управління ризиками полягає у їх запобіганні, в повній і послідовній класифікації, у визначенні чіткої межі відповідальності за результати цієї справи. Слід зазначити, що управління ризиками можуть лише самі банки, що і передбачено статтею 44 Закону України "Про банки і банківську діяльність" [2].

Регулювання ризиків здійснюється:

- ♦ по перше, самими банками в ході оперативного аналізу. Основною метою такого регулювання є прийняття термінових рішень, спрямованих на зменшення негативного впливу будь-яких явищ і процесів, що сприяє досягненню запланованої прибутковості;

- ♦ по друге, Національним банком України на основі Інструкції "Про порядок регулювання діяльності банків України". Головною метою цього регулювання є забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, притаманні банківській системі.

Встановлений порядок регулювання є обов'язковим для виконання всіма банківськими установами.

Контроль за банківськими ризиками здійснюється: самими банками за допомогою внутрішніх і зовнішніх аудиторів з метою перевірки дотримання ризиків у заданих межах; Національним банком України задля своєчасного виявлення проблем та підтримки стабільного роз-

витку банківської системи.

Основою контролю за банківськими ризиками з боку наглядових органів є **моніторинг**, тобто постійне спостереження за банківськими установами з метою виявлення проблем в їх діяльності і вжиття негайних заходів щодо захисту інтересів кредиторів та вкладників.

Ефективний моніторинг передбачає створення механізму постійного нагляду за контролюваними показниками, які характеризують фінансовий стан, платоспроможність і надійність банку, а також підтверджують оцінку фінансового стану банку за результатами інспектування.

Банківське регулювання та нагляд в Україні є функцією Національного банку. Висновки щодо фінансового стану конкретного банку вважаються конфіденційною інформацією і не підлягають розголошенню.

У кожній країні є свої особливості банківського регулювання. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки, крім офіційних регуляторів (до них належать Федеральна резервна система, регулятори кредитних спілок, ощадно-кредитних асоціацій, Федеральна корпорація страхування депозитів), є і приватні фірми, які використовують наявні дані щодо банківської діяльності для проведення незалежного економічного аналізу. Офіційні регулятори публічно не коментують фінансового стану будь-якого окремо взятого банку. Приватні ж аналітики можуть публікувати свої власні оцінки, зроблені на основі даних звіту для органів нагляду та інформації про застосування щодо банків заходів впливу.

В Україні на сьогодні немає установ, які б займалися рейтинговою оцінкою діяльності банків та могли б надавати відповідні приватні консультації клієнтам. А це означає, що клієнти повинні самі аналізувати фінансові показники. При цьому виникає дві проблеми.

1. *Інформаційна*, пов'язана з тим, що у нас відкритих даних, необхідних для комплексного аналізу діяльності того чи іншого банку, недостатньо. Наши банки зобов'язані публікувати лише річну фінансову звітність, підкріплена висновками незалежних аудиторів. Крім цього, деякі банки свою фінансову звітність, зокрема місячну, розміщують в Інтернеті.

Тетяна
Расвіська

Начальник відділу економічного аналізу та поточного моніторингу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, кандидат економічних наук

У більшості країн світу, в тому числі й в Україні, триває активний пошук оптимальної моделі дистанційного фінансового моніторингу банків, за допомогою якої можна було б виявляти основні тенденції розвитку банківських установ, оцінювати ризики діяльності, фіксувати проблеми на ранній стадії їх розвитку та прогнозувати виникнення несприятливих ситуацій з метою недопущення банкрутства банків. Крім того, за умовами угоди Базель-2 регуляторні органи нині мають здійснювати нагляд на основі оцінки ефективності управління банками своїми власними ризиками. Це доволі складна справа, яка потребує передусім теоретичного обґрунтування, адже для прийняття рішення щодо ефективності управління ризиками необхідно ці ризики зважувати й оцінювати.

Метою пропонованої вашій увазі статті є висвітлення практичного підходу до оцінки ризиків у діяльності банків з точки зору вкладника — фізичної особи та визначення місця банківської установи в рейтингу за ступенем ризику.

2. Друга проблема *методична*, пов'язана з відсутністю адаптованої до умов України моделі, яка давала б змогу робити комплексну оцінку діяльності банківської установи.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ З УРАХУВАННЯМ РИЗИКІВ

Специфіка банківської діяльності унеможливлює підготовку висновку про фінансову стійкість, надійність та ступінь ризику в діяльності банку лише за одним показником. Відповідна оцінка має бути комплексною. З огляду на це необхідно:

- ◆ підібрати певну кількість показників, які підлягають оцінці і всебічно характеризують діяльність банку;
- ◆ визначитись із числовими параметрами оптимальних значень, що реально відображають межі допустимого ризику;
- ◆ вибрати методику підрахунку балів або складення рейтингу, за допомогою якої можна визначити місце банківської установи в розподілі за ступенем ризику в її діяльності;
- ◆ уміло поєднати експертний та бухгалтерський підходи до складання рейтингу.

В економічній літературі, присвяченій аналізу банківської діяльності, наводиться надзвичайно багато різноманітних показників [3], тому для аналітика дуже важливо сформувати *оптимальний* їх набір.

Метою цієї статті якраз і є визначення показників, які дають змогу оцінювати ризики для вкладників — фізичних осіб у ході розміщення ними коштів у банках.

Для встановлення *числових параметрів оптимальних значень показників* слід враховувати:

- критерії, прийняті у світовій практиці;
- відповідність регулятивним вимогам наглядового органу;
- відповідність тенденціям розвитку вітчизняної банківської системи;
- взаємозв'язок між показниками.

Рейтингова оцінка може визначатися:

- за *номерною* системою рейтингу, яка полягає в побудові сполучень значень показників фінансового стану банку та присвоєнні кожному із цих сполучень певного місця в рейтингу. Номерна система зорієнтована на слабко деталізовану методику з незначним діапазоном факторів впливу на фінансовий стан банку та з обмеженою шкалою критеріальних значень;

- за *бальною* системою, яка дає змогу оцінювати фінансовий стан банку в балах, присвоєній йому за кожним оціночним показником. Зведена бальна оцінка банку дає можливість визначати приналежність

останнього до тієї або іншої групи банків;

— за *індексним* методом. Він використовується відносно рідко. А суть полягає у розрахунку індексу кожного з оціночних показників фінансового стану. Після складання індексів за окремими показниками переходять (попередньо зваживши індивідуальні індекси на їх частки в сукупності) до обчислення індексів комбінованих. Головний критерій, за яким оцінюються банки, — якісні показники їх діяльності. Серед них — капітальна база, ефективність розміщення активів, прибутковість і ліквідність. Враховується також стан менеджменту, тобто раціональність методів керівництва. Управління банком оцінюється насамперед за успішністю діяльності у кожному з напрямів, які оцінюються. Рейтинг орієнтується не на статистичне значення, а на показники, проранжовані з урахуванням ризику, що дає змогу проводити більш ретельний аналіз. При цьому аналізуються як балансові, так і позабалансові дані.

Для повноти комплексної оцінки важливо, щоб бухгалтерська оцінка офіційної фінансової звітності підкріплювалася висновками досвідчених спеціалістів у сфері аналізу кількісних і якісних параметрів.

ОСНОВНІ ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ДЛЯ ВКЛАДНИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Банки, здійснюючи свої операції з метою отримання прибутку, наражаються на ризики, тому необхідно належним чином, на постійній основі, оцінювати й контролювати їх. Система оцінки ризиків передбачає застосування цілої низки критеріїв, призначених для визначення їх ступеня. У разі необхідності кількість критеріїв може бути збільшена. Зазначена система дає змогу послідовно виявляти й оцінювати ризики та визначати місце кожного банку в ряді розподілу.

Моніторинг діяльності банків здійснюється на двох рівнях — системи та окремого банку. Основною метою моніторингу, що проводиться на рівні системи, є виявлення загальних тенденцій у зміні динаміки балансових показників і визначення ступеня надійності та стійкості банків. Результати такого аналізу публікуються Національним банком України щоквартально; головною ціллю моніторингу на рівні окремого банку є визначення на основі кількісної оцінки ступеня ризику діяльності та характеристика ймовірності та розміру можливих втрат для вкладників.

У процесі аналізу використовуються такі основні групи показників:

1. Абсолютні показники, які є основними параметрами, а на їх основі відбувається розрахунок інших;

2. Відносні показники (фінансові коефіцієнти), що обчислюються як відношення одного абсолютного показника до іншого, а їх оцінка здійснюється за встановленими оптимальними критеріями;

3. Динамічні показники, які характеризують тенденцію змін основних показників діяльності банку у часі.

Інформаційним джерелом для здійснення аналізу балансу є баланс банку.

Аналіз структури балансу

На основі даних балансу банку визначаються його абсолютні параметри:

- параметри балансового капіталу;
- зобов'язань;
- активів.

Шляхом співвідношення зазначених параметрів обчислюються параметричні коефіцієнти.

Аналіз структури балансу дає змогу оцінити ділову активність банку, тенденції його розвитку та виявити наявність і зміну основних фінансових ризиків.

У процесі аналізу балансу застосовується так звані вертикальний та горизонтальний аналізи. Вертикальний дає змогу:

- виділити окремі види операцій та дати оцінку їх значущості в структурі балансу;
- визначити ступінь зміни масштабів конкретних видів банківських операцій;
- простежити за змінами руху залишків за окремими балансовими рахунками;
- визначити відхилення за статтями, що впливають на стійкість, дохідність і ліквідність активів.

За допомогою горизонтального аналізу дається оцінка змін у динаміці в абсолютних та відносних показниках.

Аналіз структури балансового капіталу

Аналізуючи капітал, дослідник повинен знайти відповіді на такі запитання:

- ◆ Якою є динаміка зміни його обсягу? Збільшується чи зменшується капітал і чому?
- ◆ Яка якість банківського капіталу? Чи є причини не враховувати якусь його частину як постійне джерело ресурсів для банку?

Аналіз капіталу починається із вивчення його динаміки. Збільшення показника завжди оцінюється позитивно, оскільки це є свідченням підвищення рівня капіталізації банківської установи. При цьому необхідно визначати шляхи капіталізації. Він буває інтенсивним (тобто капітал зростає за рахунок прибутку) й екстенсивним (значення показника збільшується за раху-

нок статутного капіталу, емісійних різниць, результатів переоцінки).

Якість формування балансового капіталу визначають за допомогою структурного аналізу. Оптимальний рівень **статутного капіталу** має становити 15–50%, що свідчить про помірну залежність від акціонерів банку та про наявність власних коштів для інвестування в розвиток установи. Відповідно до Положення “Про порядок формування та використання банками резервного фонду” (затвердженого постановою Правління Національного банку України від 08.08.2001 р. № 334) банк повинен щорічно відраховувати до резервного фонду не менше 5% від чистого прибутку до досягнення 25% регулятивного капіталу, але в розмірі не менше ніж 25% від зареєстрованого статутного капіталу. **Результат поточного року** (за рік) повинен становити 10–15%, що є ознакою ефективного використання капіталу та можливості здійснювати капіталізацію інтенсивним шляхом. Висока питома вага **результату минулих років** є свідченням ефективності діяльності банку в минулому. Особливо обережно слід оцінювати збільшення такого показника, як **результати переоцінки**. Чому? Із переоцінкою, особливо основних засобів, пов’язані дві проблеми:

- ◆ ринкову вартість, скажімо, будівлі неможливо точно визначити, поки вона не буде продана. Тобто в даному разі ревальвація ґрунтуються на оцінці, залежній від непередбачуваного спекулятивного житлового буму;
- ◆ якщо в результаті переоцінки капітал зростатиме за рахунок доходу, що оподатковується, може збільшитися і заборгованість зі сплати податків, а це спричинить відплив готівки з банку. Спроба “прикрасити” баланс шляхом переоцінки активів може створити враження благополучної капітальної бази, проте — зашкодити фінансовому становищу банку в цілому.

У США після банківської кризи 80-х років ХХ століття результати переоцінки не зараховують до капіталу, а власний капітал банку класифікують як акціонерний [4].

Аналіз зобов’язань

Аналізуючи зобов’язання банку, необхідно дати їм кількісну і якісну оцінки.

Кількісна оцінка зобов’язань характеризує їх приріст чи зменшення в динаміці. **Якісна** — передбачає поділ зобов’язань на строкові та поточні й на основі цього — оцінку надійності джерел для кредитування.

Ефективність управління пасивами полягає передусім у підтримці ліквідності балансу. З цього випливає, що чим більшою у сукупних зобов’язаннях є частка строкових зобов’язань, тим менша потреба банку у ліквідності, більш надій-

ними і стабільними є джерела кредитних ресурсів, що, в свою чергу, зменшує кредитний ризик та ризик незбалансованості ліквідності.

Як відомо, банківські зобов’язання в основному платні. З цієї точки зору вони поділяються на дорогі й дешеві. Дорогими джерелами є строкові зобов’язання, дешевими — поточні.

Моніторинг зобов’язань

Аналітик передусім повинен звернати увагу на структуру зобов’язань та основні тенденції змін у їх динаміці. Під час аналізу структурних змін у зобов’язаннях висновки концентруються на таких моментах:

- Збільшення обсягу зобов’язань оцінюється позитивно, оскільки розширяються можливості банку розміщувати їх в доходних активах;
- Зростання обсягу строкових зобов’язань оцінюється позитивно, оскільки це поліпшує ліквідність банку та зменшує ризик стійкості. Частка залучених коштів до запитання дає уявлення про мінливість банківських зобов’язань;
- Збільшення обсягів міжбанківських кредитів та депозитів оцінюється негативно, оскільки, з одного боку, це є свідченням наявності проблем із ліквідністю, а з іншого, може привести до зменшення чистого процентного доходу;
- Зростання вкладів фізичних осіб, з одного боку, є ознакою зміщення довіри до банку, а з іншого, збільшує ризики для них;
- За часткою коштів клієнтів у пасивах можна визначити, за рахунок яких джерел банк здійснює свої активні операції (власних чи залучених коштів).

Аналіз зазначених вище аспектів уже дає змогу в загальніх рисах оцінити стабільність та якість ресурсної бази банківської установи.

Аналіз активів

Аналіз активів банку є по суті оцінкою ефективності скоординованого управління банківським балансом. Структура активів у різних банків може суттєво відрізнятися залежно від орієнтації бізнесу, ринкових умов та економічного середовища.

Моніторинг активів

Дослідник у першу чергу повинен звернати увагу на структуру активів, основні тенденції змін у їх динаміці й оцінювати ймовірність банківського ризику шляхом порівняння питомої ваги окремих статей балансу та тенденцій у динаміці. В процесі аналізу структурних змін у балансі висновки передусім слід концентрувати на таких аспектах:

- Динаміка сукупних активів (різкий їх приріст свідчить про підвищенну ак-

тивність в діяльності банку, але при цьому необхідно визначати, за рахунок яких саме статей відбувається зростання та яким чином це впливає на стійкість і ліквідність банку; зменшення сукупних активів у динаміці та водночас погіршення структури активів (зменшення суми кредитів та водночас збільшення обсягу проблемних позичок, різке скорочення ліквідних активів, зростання дебіторської заборгованості) є симптомами банкрутства банку);

- Зміни обсягу ліквідних активів та їх частки в сукупних активах, вплив цих змін на ліквідність;
- Зміни обсягу кредитного портфеля та їх вплив на кредитний ризик;
- Зміни обсягу дебіторської заборгованості та вплив цих змін на ліквідність;
- Зміни обсягу основних фондів порівняно із сукупними активами та їх вплив на результати діяльності.

Аналіз структури доходів і витрат

Структурний аналіз доходів і витрат дає змогу виявити основний центр доходності банку та його зміни в динаміці; дослідити цільовий ринок банківських послуг, пов’язаних із основним фактором доходності; визначити ступінь стабільності доходу. Зміна питомої ваги зазначених вище позицій у часі свідчить про зміни у сferах діяльності банку. Аналізуючи структуру витрат, особливу увагу слід приділяти адміністративним витратам: якщо їх питома вага перевищує 40%, це свідчить про те, що загальна структура витрат неефективна. Збільшення частки процентних витрат сигналізує про подорожчання ресурсної бази. Значна питома вага відрахувань у резерви є ознакою погіршення якості активів, а від’ємне значення відрахувань у резерви та водночас погіршення кредитного портфеля свідчить про намагання банку приховати збитки.

Сформована структура активів, пасивів, доходів і витрат дають змогу побудувати систему аналітичних коефіцієнтів, яка використовується в ході поточного моніторингу для оцінки фінансового стану банків. Для визначення ступеня ризику для вкладників у діяльності банків розроблено систему аналітичних коефіцієнтів. Оцінці підлягають шість стандартів:

СК (стандарти капіталу) — вони дають змогу визначити та оцінити достатність капіталу банку;

СА (стандарти активів) — відображають ступінь якості й ризиковості активів;

СМ (стандарти менеджменту) — за їх допомогою оцінюють якість управління банком та успішність політики, що провадиться керівництвом для досягнення максимальної ефективності в інтегрованому управлінні активами й пасивами;

СЕ (стандарти ефективності) — дають змогу оцінити прибутковість банку з точки зору її достатності для майбутнього розвитку установи;

СЛ (стандарти ліквідності) — відображають здатність банку своєчасно виконувати вимоги грошових виплат за зобов'язаннями та готовність задоволити потреби в позичках без втрат;

Т (темпи приrostу) — дають змогу визначити, в якому напрямі розвивається банк, темпи розвитку або спаду його ділової активності, оцінити можливості банківської установи в майбутньому.

За кожним зазначенім вище показником виставляється оцінка — від 1 до 3. Оптимальній межі ризику відповідає оцінка 1, а найбільш ризиковим є значення 3.

Розглянемо коефіцієнти стандартів.

Стандарти капіталу

Ці стандарти передбачають застосування таких коефіцієнтів.

K1 — питома вага капіталу в пасивах. Велике значення цього показника свідчить про достатність капіталу для забезпечення надійності та стійкості банку, однак воно сигналізує і про невисокий рівень конкурентоспроможності та технологічності установи. Чим вище значення показника, про який ідеється, тим більша частка ризику, який беруть на себе власники банку, і навпаки: чим нижче — тим більша частка ризику, який беруть на себе кредитори та вкладники банку:

$$K1 = \frac{\text{Капітал балансовий}}{\text{Пасиви}} \times 100.$$

10—20% — оцінка 1;
6—10% та 20—50% — оцінка 2;
менше 6% та понад 50% — оцінка 3.

K2 — співвідношення між вкладами фізичних осіб і балансовим капіталом. Характеризує ступінь захисту вкладів громадян капіталом банку.

$$K2 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Капітал балансовий}}.$$

До 2.5 (за умови, що питома вага вкладів у зобов'язаннях не перевищує 40%) — оцінка 1;

до 2.5 (за умови, що частка вкладів у зобов'язаннях становить від 40 до 50%) та від 2.5 до 3.5 (за умови, що питома вага вкладів у зобов'язаннях не перевищує 50%) — оцінка 2;

до 2.5 (за умови, що частка вкладів у зобов'язаннях не перевищує 50%), від 2.5 до 3.5 (за умови, що питома вага вкладів у зобов'язаннях становить від 40 до 50%), понад 3.5 — оцінка 3.

K3 — відношення балансового капіталу до дохідних активів (генеральний коефіцієнт надійності; він відображає,

наскільки вкладення банку в ризикові активи захищені капіталом банку, за рахунок якого будуть сплачуватися можливі збитки у випадку неповернення активу):

$$K3 = \frac{\text{Капітал балансовий}}{\text{Дохідні активи}} \times 100.$$

Понад 15% — оцінка 1;
10—15% — оцінка 2;
менше 10% — оцінка 3.

K4 — відношення суми прострочених та сумнівних (проблемних) кредитів до балансового капіталу (характеризує здатність капіталу банку покрити ризик вкладень у проблемні активи):

$$K4 = \frac{\text{Проблемні кредити}}{\text{Балансовий капітал}} \times 100.$$

Менше 17% — оцінка 1;
17—35% — оцінка 2;
понад 35% та за умови, що балансовий капітал менше 0 — оцінка 3.

Стандарти активів

Вони передбачають такі коефіцієнти:

A1 — відношення дохідних до сукупних активів (характеризує рівень продуктивного використання активів керівництвом банку або ділову активність з погляду ефективності розміщення ресурсів):

$$A1 = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Сукупні активи}} \times 100.$$

65—75% — оцінка 1;
60—65% або 75—80% — оцінка 2;
менше 60% або понад 80% — оцінка 3.

A2 — показник кредитного ризику (характеризується відношенням кредитного портфеля до сукупних активів і свідчить про активність банку на ринку традиційних послуг):

$$A2 = \frac{\text{Кредитний портфель}}{\text{Сукупні активи}} \times 100.$$

60—75% — оцінка 1;
50—60% або 75—80% — оцінка 2;
менше 50% або понад 80% — оцінка 3.

A3 — рівень сумнівної та простроченої (проблемної) заборгованості в кредитному портфелі (характеризує якість активів та кредитного портфеля банку з точки зору проблематичності повернення позичок):

$$A3 = \frac{\text{Проблемні кредити}}{\text{Кредитний портфель-брутто}} \times 100.$$

Менше 5% — оцінка 1;
5—10% — оцінка 2;
понад 10% — оцінка 3.

A4 — коефіцієнт відношення суми резервів за активними операціями до сукупних активів (характеризує якість активів):

$$A4 = \frac{\text{Сума резерву}}{\text{Сукупні активи}} \times 100.$$

Менше 5% — оцінка 1;
5—10% — оцінка 2;
понад 10% — оцінка 3.

A5 — коефіцієнт відношення дебіторської заборгованості до недохідних активів (оцінює якість активів, що не приносять доходу. Велике значення цього показника свідчить, з одного боку, про зменшення ліквідності, а з іншого, про деякі проблеми банку щодо своєчасного повернення коштів):

$$A5 = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Недохідні активи}} \times 100.$$

Менше 5% — оцінка 1;
5—20% — оцінка 2;
понад 20% — оцінка 3.

A6 — коефіцієнт відношення залишкової вартості основних засобів та немaterіальних активів до чистих активів (характеризує ефективність розміщення коштів у активах. Велике значення показника свідчить про неефективне розміщення коштів із точки зору прибутковості):

$$A6 = \frac{\text{Основні засоби}}{\text{Чисті активи}} \times 100.$$

Менше 10% — оцінка 1;
10—15% — оцінка 2;
понад 15% — оцінка 3.

A7 — коефіцієнт захисту від ризиків (характеризує граничну межу простроченої заборгованості в дохідних активах, яку банк може покрити за рахунок чистого прибутку і резервів, не піддаючи ризику кошти своїх клієнтів):

$$A7 = \frac{\text{Прибуток}^* + \text{загальні резерви}}{\text{Дохідні активи-нетто}} \times 100.$$

Понад 7% — оцінка 1;
3.5—7% — оцінка 2;
менше 3.5% — оцінка 3.

Стандарти менеджменту

Дій топ-менеджерів банку у відносинах показників оцінити доволі важко. Тому для визначення рейтингу за цим критерієм використовують коефіцієнти, що характеризують стратегію банку, кредитну політику та фінансову стабільність, а також — ефективність інтегрованого управління активами й пасивами.

M1 — коефіцієнт використання зобов'язань (призначений для оцінки здійснюваної банком політики з управління пасивами. Розраховується як відношення кредитного портфеля до зобов'язань):

$$M1 = \frac{\text{Кредитний портфель-нетто}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100.$$

70—80% — оцінка 1;
65—70%, 80—90% — оцінка 2;

* Прибуток включає в себе прибуток минулого року та результат поточного року.

менше 65% та понад 90% — оцінка 3.
M2 — питома вага вкладів громадян у зобов'язаннях (характеризує орієнтацію банку на ринку заличення коштів. Чим вище значення показника, тим більший ризик для вкладників):

$$M2 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100.$$

До 40% — оцінка 1;

40—50% — оцінка 2;

понад 50% — оцінка 3.

M3 — відношення вкладів громадян до дохідних активів (характеризує ефективність використання заличених коштів банком та ступінь ризику для вкладників щодо втрати грошей):

$$M3 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Дохідні активи}} \times 100.$$

Менше 30% — оцінка 1;

30—50% — оцінка 2;

понад 50% — оцінка 3.

M4 — коефіцієнт залежності від міжбанківського ринку (визначається як відношення різниці заличених і розміщених МБК до зобов'язань і характеризує брак ліквідних активів банку для здійснення поточних платежів):

$$M4 = \frac{\text{МБК отримані} - \text{МБК надані}}{\text{Зобов'язання}} \times 100.$$

До 8% — оцінка 1;

8—15% — оцінка 2;

понад 15% — оцінка 3.

M5 — коефіцієнт дієздатності банку (оцінює стабільність діяльності банку і визначається як співвідношення між його витратами та доходами):

$$M5 = \frac{\text{Витрати банку}}{\text{Доходи банку}}.$$

Менше 0.70 — оцінка 1;

від 0.70 до 1.0 — оцінка 2;

понад 1.0 — оцінка 3.

M6 — відношення адміністративних витрат до сукупних витрат (характеризує ефективність управління витратами банку):

$$M6 = \frac{\text{Витрати адміністративні}}{\text{Витрати сукупні}} \times 100.$$

Менше 35% — оцінка 1;

35—45% — оцінка 2;

понад 45% — оцінка 3.

M7 — мультиплікативний ефект капіталу (МЕК) полягає в ефективному заличенні і використанні платних грошових коштів. Значення мультиплікативного ефекту капіталу дає змогу визначити: якість вхідних та вихідних фінансових процентних потоків або рівень управління спредом (різницею між процентними ставками за розміщенні активів і заличені платні грошові ресурси); ефективність структури власного та заличеного капіта-

лу банку. Від'ємне значення показника свідчить, що банк “переступив” рівень позитивного впливу мультиплікатора капіталу на рентабельність його діяльності, отже, необхідне оперативне втручання із метою “заморожування” активів та їх реструктуризації чи додаткове збільшення банківського капіталу):

$$MEK = \{[(P + PB) : A] \times 100 - PC\} \times MK,$$

де P — чистий прибуток;

PB — процентні витрати;

A — сукупні активи;

$(P + PB) : A \times 100\%$ — економічна рентабельність банку або його здатність створювати у процесі своєї діяльності додану вартість;

PC — середня процентна ставка за платними зобов'язаннями (визначається як відношення процентних витрат до підпроцентних зобов'язань, виражене в процентах);

MK — мультиплікатор капіталу.

Понад 3.0% — оцінка 1;

від 3.0 до 0% — оцінка 2;

менше 0% — оцінка 3.

M8 — питома вага строкових вкладів у строкових зобов'язаннях (характеризує ризиковість ресурсної бази для вкладників — фізичних осіб):

$$M8 = \frac{\text{Стріокові вклади фізичних осіб}}{\text{Стріокові зобов'язання}} \times 100.$$

Менше 50% — оцінка 1;

50—70% — оцінка 2;

понад 70% — оцінка 3.

M9 — додана вартість (загальний оціночний показник рентабельності та якісних змін у діяльності банку; слугує критерієм оцінки управлінської діяльності банку, тобто рівня і якості управління активами й пасивами):

DB = (прибутковість капіталу — процентна ставка за зобов'язаннями) × балансовий капітал

або

$$DB = (n - k) \times K,$$

де K — балансовий капітал банку;

n — відношення прибутку до балансового капіталу;

k — відношення процентних витрат банку до підпроцентних зобов'язань.

Стандарти ефективності

E1 — прибутковість активів (характеризує ефективність використання активів і є показником, який оцінює ефективність роботи керівництва банку):

$$E1 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чисті активи}} \times 100.$$

Понад 1.5% — оцінка 1;

0.75—1.5% — оцінка 2;

менше 0.75% — оцінка 3.

E2 — прибутковість капіталу (характеризує ефективність використання

акціонерного капіталу):

$$E2 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Акціонерний капітал}} \times 100.$$

Понад 15% — оцінка 1;

10—15% — оцінка 2;

менше 10% — оцінка 3.

E3 — акціонерний капітал розраховується як різниця між балансовим капіталом та результатами переоцінки.

При розрахунку показників $E1$ та $E2$ чистий прибуток коригується на суму відрахувань у резерви. Якщо сума цих відрахувань має від'ємне значення, що штучно збільшує прибуток, а рівняння “Сукупні доходи — сукупні витрати + відрахування в резерви” має теж від'ємне значення, рейтинг за зазначеними вище показниками становитиме 3.

E3 — чиста процентна маржа (характеризує прибутковість основної діяльності банку. Високий рівень даного коефіцієнта свідчить або про ефективне управління активами та пасивами, або про дешеву ресурсну базу і перенесення витрат на клієнтів):

$$E3 = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{процентні витрати}}{\text{Чисті активи}} \times 100.$$

Понад 4.5% — оцінка 1;

3.5—4.5% — оцінка 2;

менше 3.5% — оцінка 3.

E4 — середня процентна ставка за вкладами фізичних осіб (відображає вартість заличення коштів громадян та характеризує ризик зміни процентної ставки, який негативно впливає на надходження та капітал):

$$E4 = \frac{\text{Процентні витрати за вкладами фізичних осіб}}{\text{Кошти фізичних осіб}} \times 100.$$

E4.1 — середня процентна ставка за вкладами фізичних осіб до запитання:

$$E4.1 = \frac{\text{Процентні витрати за вкладами фізичних осіб до запитання}}{\text{Кошти фізичних осіб до запитання}} \times 100.$$

E4.2 — середня процентна ставка за вкладами фізичних осіб до запитання:

$$E4.2 = \frac{\text{Процентні витрати за строковими вкладами фізичних осіб}}{\text{Стріокові кошти фізичних осіб}} \times 100.$$

E5 — вартість зобов'язань (визначається як відношення процентних витрат до зобов'язань). Характеризує також середню процентну ставку за всіма видами зобов'язань):

$$E5 = \frac{\text{Процентні витрати}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100.$$

За показниками $E4$ та $E5$ рейтинг не встановлюється, проте їх значення вра-

ховуються у випадку надання експертної оцінки діяльності банків.

Стандарти ліквідності

L1 — коефіцієнт миттевої ліквідності (дає змогу оцінити частину зобов'язань банку, яка може бути погашена на першу вимогу за рахунок високоліквідних активів “першої черги” (грошових коштів та коштів на коррахунках в НБУ):

$$L1 = \frac{\text{Ліквідні активи}^*}{\text{Залишки на поточних рахунках}^{**}} \times 100.$$

Понад 30% — оцінка 1;

20—30% — оцінка 2;

менше 20% — оцінка 3.

L2 — відношення ліквідних активів до вкладів громадян (відображає, наскільки вклади фізичних осіб можуть бути покриті за рахунок ліквідних коштів банку):

$$L2 = \frac{\text{Ліквідні активи}}{\text{Вклади громадян}} \times 100.$$

Понад 80% — оцінка 1;

40—80% — оцінка 2;

менше 40% — оцінка 3.

L3 — співвідношення високоліквідних активів та сукупних зобов'язань (характеризує можливості банку одночасно погасити всі його зобов'язання):

$$L3 = \frac{\text{Ліквідні активи}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100.$$

Понад 20% — оцінка 1;

15—20% — оцінка 2;

менше 15% — оцінка 3.

Оцінка темпів зростання

Динаміка зміни кількісних та якісних показників дає змогу більш об'єктивно оцінити діяльність банку, адже деякі тенденції (як позитивні, так і негативні) можна помітити лише в процесі їх розвитку.

Темпи зростання оцінюються за такими критеріями:

T1 — річні темпи зростання активів: понад 30% — оцінка 1; 10—30% — оцінка 2; менше 10% — оцінка 3.

T2 — річні темпи зростання зобов'язань:

понад 30% — оцінка 1; 10—30% — оцінка 2; менше 10% — оцінка 3.

T3 — річні темпи зростання балансового капіталу:

понад 30% — оцінка 1; 10—30% — оцінка 2; менше 10% — оцінка 3.

* Кошти в касі, на коррахунках в НБУ та інших банках.

** Залишки на поточних рахунках клієнтів.

ПОРЯДОК ВІЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ ТА СТУПЕНЯ РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Оцінка фінансового стану та рівня ризиків у діяльності банків з точки зору захищеності вкладів фізичних осіб здійснюється за допомогою спеціально розробленої системи із 28 показників. За кожним із них присвоюється певна оцінка, визначена за трибальною шкалою статистично-математичним методом шляхом розрахунку структурних середніх.

Сукупний рейтинг є загальною оцінкою фінансової стійкості банку і розраховується так.

Бали за кожним із показників підсумовуються та ранжуються в порядку зростання. Мінімальна кількість балів, яку може набрати банк, — 28, максимальна — 84. Залежно від реальних оцінок, які одержали банки за станом на 1 січня та 1 липня, визначається мінімальна та максимальна кількість балів. Виходячи із цих балів, розраховується рейтингова оцінка за диференційованою шкалою від 1 до 4. Розрахунок здійснюється з точністю до цілих значень.

Для розрахунку граничних меж рейтингових оцінок використовується такий алгоритм.

Значення ширини інтервалу обчислюється за формулою:

$$i = \frac{(x_{\max} - x_{\min})}{4},$$

де i — ширина інтервалу;

x_{\min} — найменша кількість набраних балів в ранжованому ряду динаміки;

x_{\max} — найбільша кількість набраних балів в ранжованому ряду динаміки.

Для рейтингу 1 граничні межі розраховуються за формулами:

а) щодо значення нижньої межі — $c_{\min} 1 = x_{\min}$;

б) щодо значення верхньої межі — $c_{\max} 1 = c_{\min} 1 + i$.

Для рейтингу 2:

а) щодо значення нижньої межі — $c_{\min} 2 = c_{\max} 1 + 1$;

б) щодо значення верхньої межі — $c_{\max} 2 = c_{\min} 2 + i$.

Для рейтингу 3:

а) щодо значення нижньої межі — $c_{\min} 3 = c_{\max} 2 + 1$;

б) щодо значення верхньої межі — $c_{\max} 3 = c_{\min} 3 + i$.

Для рейтингу 4:

а) щодо значення нижньої межі — $c_{\min} 4 = c_{\max} 3 + 1$;

б) щодо значення верхньої межі — $c_{\max} 4 = x_{\max}$.

Банки, що отримали загальну рейтингову оцінку 1, вважаються надійними та

фінансово стійкими, ризики для вкладників незначні.

Щодо банків, які отримали оцінку 2, висувають зауваження непринципового характеру, вони є практично надійними, вважаються стійкими, ризики для вкладників — помірні.

Банки з рейтинговою оцінкою 3 мають суттєві недоліки в роботі, які можуть привести до значних проблем, пов'язаних із платоспроможністю і ліквідністю. Ризики для вкладників — підвищенні.

Банки, що отримали загальну рейтингову оцінку 4, мають серйозні проблеми, їх платоспроможність під загрозою, а ризики для вкладників — високі.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку економіки оцінка ризиків у діяльності банків на буває дедалі більшої актуальності, оскільки обсяги коштів клієнтів, що залучаються в банківську систему, з кожним роком зростають. Якщо гроші фізичних осіб певною мірою захищені системою гарантування вкладів, то кошти юридичних перебувають поза гарантією держави. Банкрутство будь-якої банківської установи негативно позначається на довірі суспільства до банків загалом.

Перспектива запровадження системи комплексної оцінки ризиків обґрунтovується об'єктивною необхідністю ретельного дослідження проблем, що виникають у банках, та потребою запобігати їх ліквідації шляхом своєчасного вживтя санаційних заходів. Звичайно, це передусім завдання наглядових органів. Саме ж створення системи оцінки ризиків — процедура не одного дня і потребує як економічного обґрунтування, так і широкого обговорення із науковцями та практиками банківської справи. Перспективним в Україні є створення незалежних рейтингових агентств для оцінки фінансового стану банківських установ, що стало б стимулом для банків щодо поліпшення управління ризиками. □

Література.

1. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України /Упорядники: Рогачова О.В., Винокуров К.С., Крусь Ю.І., Меню О.А., Меню С.А.: — К. “Оріон”, 1999. — 502 с.

2. Закон України “Про банки і банківську діяльність”.

3. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самостійного вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2003. — 347 с.

4. Банковские учреждения в развивающихся рынках: Интерпретация финансовых отчетов. — Вашингтон: Всемирный Банк. — Т. II — 231 с.

Коментар/

Нове у використанні платіжних карток

Постанову “Про затвердження положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням” (надалі – постанова) розроблено на виконання Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 06.10.2004 р. № 2056-IV (надалі – закон).

Постанову Правління Національного банку України від 27.08.2001 р. № 367 “Про затвердження положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 15.11.2001 за № 954/6145 (зі змінами), визнано такою, що втратила чинність.

Під час роботи над новою редакцією Положення “Про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням” (надалі – положення) були враховані норми закону щодо здійснення операцій з використанням платіжних карток та практика застосування норм попередньої редакції положення, а також збережена спадкоємність основних його принципів, адже розрахунки з використанням платіжних карток не є новою формою договірних відносин між банком і клієнтом, їх регулювання повинне здійснюватися залежно від характеру договорів, які вже передбачені цивільним законодавством (договір банківського рахунку, кредитний договір), і суб’єктного складу правовідносин.

Окрім цього, слід звернути увагу на інші важливі принципи, на яких ґрунтуються положення:

- емісія платіжних карток у межах України проводиться виключно банками, що уклали договір з платіжною організацією відповідної платіжної системи та отримали її дозвіл на виконання цих операцій (крім одноемітентних внутрібанківських платіжних систем);

- платіжна картка є власністю емітента і надається клієнту або його довіреній особі відповідно до умов договору з клієнтом;

— еквайринг платіжних карток у межах України здійснюється виключно юридичними особами-резидентами, що уклали договір з платіжною організацією відповідної платіжної системи;

— у межах України переказ коштів за операціями, ініційованими із застосуванням платіжних карток, здійснюється в гривнях;

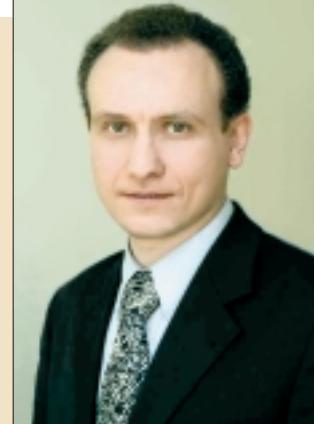
— операції держателів платіжних карток повинні виконуватися з оформленням документів за операціями із застосуванням платіжних карток на паперових носіях (сліп, квитанція платіжного терміналу, чек банкомату тощо) та/або документів у електронному вигляді;

— міжбанківський переказ між членами платіжних систем за операціями із застосуванням платіжних карток, здійсненими їх держателями в межах України, проводиться виключно в гривнях незалежно від того, у якій валюті відкритий картрахунок клієнта.

Положенням встановлено загальні вимоги Національного банку до порядку здійснення банками емісії платіжних карток, визначено операції, що здійснюються з їх застосуванням, і порядок розрахунків за цими операціями, а також установлено загальні вимоги до внутрідержавних платіжних систем, що створюються та функціонують в Україні. Його дія поширюється на членів та учасників внутрідержавних і міжнародних платіжних систем, які є суб’єктами відносин, що виникають під час здійснення операцій, ініційованих за платіжними картками цих систем.

Вимоги цього положення не застосовуються до емісії та використання карток, які не належать до платіжних (телефонних, транспортних, дисконтних тощо), а призначенні для фіксування в електронному вигляді заборгованості емітента перед держателем цих карток за попередньо оплаченими товарами (послугами).

Зупинимося детально на змінах і доповненнях, внесених до положення.

**Володимир
Харченко**

Начальник відділу методології та моніторингу розрахунків спеціальними платіжними засобами департаменту платіжних систем Національного банку України

30 травня цього року набрала чинності Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 р. № 137 “Про затвердження положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням”, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 19.05.2004 р. за № 543/10823.

Пояснення до розділу 1 “Загальні положення”

Положення доповнено новим терміном “електронний гаманець”, а також у ньому оновлено визначення термінів “картовий рахунок”, “наперед оплачена платіжна картка”, “овердрафт”, “процесинг” та інших. Низка термінів, наведених у попередній редакції положення і у Законі України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”, з метою уникнення їх дублювання виключені з положення.

Зазначені зміни були внесені з метою практичної підтримки розвитку нових видів інструментів безготівкових розрахунків, зокрема це стосується наперед оплачених платіжних карток, одним із різновидів яких є “електронні гаманці”. Оскільки на сьогодні банками емітовано вже більше 1 млн. карток з платіжним додатком “електронний гаманець”, в положенні поряд з іншими наперед оплаченими платіжними картками додатково уточнено порядок їх емісії та здійснення операцій з їх застосуванням.

Із розвитком технологій розширяється й перелік операцій та функціональні можливості платіжних карток, зокрема смарт-карток. Для забезпечення нормативної підтримки впровадження соціальних, транспортних та інших подібних проектів, які базуються на смарт-картках, у положенні передбачено, що банки-резиденти – члени платіжних систем мають право емітувати платіжні картки з додатковими властивостями (нефінансові додатки), які дають змогу здійснювати операції з умовними одиницями обліку (літри, кілограми, штуки тощо) у системах надання та обліку визначених послуг (пільг, знижок тощо), реалізованих за участю інших осіб усіх форм власності.

Положенням визначено, що для здійснення емісії та еквайрингу платіжних карток, призначених для застосування в Україні, банки можуть створювати внутрішньодержавні одноемітентні та багатоемітентні платіжні системи, а для емісії та еквайрингу платіжних карток, призначених для застосування в Україні та за її межами, банки-резиденти мають право створювати міжнародні платіжні системи або укладати договори з платіжними організаціями відповідних міжнародних платіжних систем про членство або про участь у цих системах. Правила внутрішньодержавної чи міжнародної платіжної системи, платіжною організацією якої є резидент, мають бути погоджені платіжною організацією цієї платіжної системи з

Національним банком до початку емісії платіжних карток.

У положенні також знайшли своє відображення норми закону щодо моніторингу операцій із застосуванням платіжних карток. Законом і положенням зокрема передбачено, що еквайр та емітент зобов’язані проводити моніторинг із метою ідентифікації помилкових і неналежних переказів суб’єктів таких переказів та вживати заходів щодо запобігання або припинення здійснення зазначених переказів. Моніторинг має проводитися постійно за параметрами, встановленими правилами відповідної платіжної системи. За результатами моніторингу еквайр або емітент має право доручити торговцю здійснити ідентифікацію держателя платіжної картки. В інших випадках еквайр не повинен зобов’язувати торговця, а торговець не може вимагати від держателя платіжної картки, суб’єкта переказу пред’явлення документів, що посвідчують особу, з метою ідентифікації держателя, якщо це не передбачено правилами відповідної платіжної системи та/або умовами використання картки, установленими емітентом.

Законом надається право здійснювати моніторинг юридичним особам, які надають емітенту/еквайру послуги з оброблення даних (послуги процесингу); на рівні програмних засобів вони можуть аналізувати та контролювати операції із застосуванням платіжних карток.

Пояснення до розділу 2 “Емісія платіжних карток”

Стаття 15 закону передбачає, що емісія платіжних карток в Україні проводиться виключно банками, що уклали договір з платіжною організацією відповідної платіжної системи та отримали її дозвіл на виконання цих операцій. Відповідна норма була відтворена і у положенні. У попередній редакції закону і положення вимагалося, щоб банк отримував ліцензію на емісію платіжних карток, але як окремий документ така ліцензія Національним банком не видавалася, і банки у своїй діяльності керувалися банківською ліцензією. З метою уникнення різного тлумачення цієї норми були внесені відповідні зміни до закону та положення.

Відповідно до внесених до закону змін відтепер банкам та іншим суб’єктам підприємницької діяльності заборонено розповсюджувати платіжні картки, емітовані іншими банками. Така заборона є певним кроком до захисту інтересів держателя платіжної картки, який, отримавши картку в банку,

що є членом платіжної системи, гарантовано матиме певний рівень послуг і професійне обслуговування свого карткового рахунку. При цьому із взаємовідносин емітента та держателя картки виключається посередник (банк-агент або інший суб’єкт підприємницької діяльності), а це знижує ризики держателя картки.

У зв’язку з цим у положенні уточнюється порядок емісії і розповсюдження наперед оплачених платіжних карток. За своєю функціональністю така картка є фактично аналогом телефонної, транспортної картки чи скретч-картки мобільного оператора. Відповідно до положення вона обмежена сумою розміром в одну тисячу гривень або її еквівалентом в іноземній валюті. Для користувача цінність такої картки полягає у швидкості її оформлення та у простоті використання. Наперед оплачена платіжна картка не містить реквізитів держателя (ім’я та прізвища, фотокартки), для її отримання клієнту не відкривається окремий картковий рахунок, а кошти за операціями за нею обліковуються банком на загальному рахунку за всіма емітованими банком наперед оплаченими картками (консолідованиму картрахунку). Законом встановлено, що банки самостійно визначають форму договірних відносин із клієнтами, які мають бажання придбати таку картку, і вимагається лише мінімальна ідентифікація держателя картки. Ідентифікація проводиться банками насамперед в інтересах клієнта і з метою визначення держателя картки у разі виникнення різних непередбачуваних ситуацій. Оскільки сама картка не містить реквізитів клієнта, то її держатель захищається від певних ризиків втрати грошей, які по-передньою були внесені ним під час придбання картки.

Відповідно до положення емітент самостійно визначає параметри ідентифікації держателів наперед оплачених платіжних карток, порядок надання, умови використання та функціональні можливості цих карток, а також обмеження щодо виконання окремих видів операцій з їх використанням.

Міжнародні платіжні системи позиціонують такі картки як подарункові, крім того, їх можна застосовувати в рекламних акціях або для виплати одноразових премій співробітникам. У Національній системі масових електронних платежів такими картками є “електронні гаманці”, які можуть випускатися банками як окремі продукти, а також як платіжні додатки смарт-картки.

Важливим кроком до розширення спектра послуг банку держателям платіжних карток є надання банкам можливості здійснювати облік коштів за операціями з використанням платіжних карток не тільки на карткових рахунках, які використовуються для ініціювання держателями переказу коштів із застосуванням карток, а й на звичайних поточних рахунках клієнтів (балансові рахунки 2600, 2620, 2650).

Якщо банк здійснює облік коштів за операціями з використанням платіжних карток на поточних рахунках клієнтів, то власники таких рахунків можуть поряд з операціями з використанням платіжних карток в межах визначеного договором ліміту переказувати з цього рахунку кошти за допомогою розрахункових документів (платіжне доручення, платіжна вимога-доручення тощо). Таким чином клієнт, маючи один поточний рахунок у банку, може отримувати весь спектр банківських послуг. Такі розширені можливості використання поточних рахунків дають змогу невеликим приватним підприємствам і фізичним особам-підприємцям оптимізувати свої банківські операційні витрати.

Пояснення до розділу 3 “Еквайринг та операції із застосуванням платіжних карток”

Одним із найважливіших моментів закону є встановлений пунктом 14.7 статті 14 обов’язок торговців, які ведуть підприємницьку діяльність у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг та відповідно до закону повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій, встановлювати платіжні термінали для прийняття платіжних карток (як мінімум трьох міжнародних та/або внутрідеревнавших платіжних систем). На виконання цієї норми очікується прийняття постанови Кабінету Міністрів, де будуть визначені умови, відповідно до яких торговців зобов’яжуть встановлювати платіжні термінали.

Пунктом 3.4 положення у зв’язку з цим передбачено можливість купівлі платіжних терміналів самими торговцями. Зазначене обладнання має відповідати технічним вимогам та вимогам безпеки, які висуваються до такого обладнання еквайром та платіжною системою. Порядок реєстрації та використання зазначеного обладнання в платіжній системі визначається правилами цієї платіжної системи та договорами, укладеними торговцями з еквайрами.

Варто зазначити, що на сьогодні

майже всі сто відсотків встановлених у торговців терміналів є власністю банків, лише в окремих випадках банки надають їх в оренду. У країнах з розвинутим картковим ринком сам торговець зацікавлений у придбанні терміналу для здійснення операцій із застосуванням платіжних карток, адже більша частина населення користується саме платіжними картками, а не готівкою. Okрім того, положенням передбачено, що на підставі договору (ліцензії) з платіжною організацією відповідної платіжної системи технічні еквайри (еквайрингові компанії) можуть створювати власні мережі терміналів та банкоматів, що обслуговують платіжні картки, та надавати торговцям послуги щодо технологічного, інформаційного обслуговування операцій, виконаних із застосуванням платіжних карток. Технічний еквайринг здійснюється згідно з правилами платіжної системи та на підставі договорів, укладених із платіжною організацією, членами та іншими учасниками відповідної платіжної системи.

Законом, а також розділом 3 положення, відповідно, визначено, у якій валюті може видаватися готівка через банкомати. Встановлено, що всі банкомати на території України видають лише гривню. Виключення зроблено лише для тих клієнтів, що відкрили рахунок в іноземній валюті. Лише їм у банкоматі певного банку законом дозволяється отримувати долари. До набрання чинності положенням режим був дещо ліберальнішим — за картками, емітованими нерезидентами, також дозволялося отримувати через банкомати готівкову іноземну валюту.

Також законом дозволена видача готівки за агентськими схемами. Зокрема банк, що не є членом платіжної системи, але уклав агентську угоду з банком, який є її членом, може здійснювати видачу готівки на підставі такої угоди. Варто зазначити, що така ситуація існувала і раніше, але тепер це правило закріплено не лише на рівні нормативно-правового акту Національного банку, але й законом. Крім того, законом дозволено торговцям укладати договори з платіжними організаціями небанківських міжнародних платіжних систем напряму і приймати картки цих платіжних систем в оплату за товари та послуги. Таким чином, торговець і платіжна організація небанківської міжнародної платіжної системи взаємодіють безпосередньо, а банк відіграє лише роль посередника.

Новим положенням розширено можливість використання корпоративних

платіжних карток. До набрання ним чинності юридичним особам, які здійснюють авіаперевезення або перевезення морським транспортом, дозволялося вивозити готівкову валюту для оплати експлуатаційних витрат, але було заборонено для розрахунку за такими витратами використовувати платіжну картку. Відтепер дозволено використовувати платіжну картку в розмірі, який застосовувався для готівкової валюти.

Треба сказати, що кошти, списані з картахунку юридичної особи або фізичної особи-підприємця за операції, здійснені з використанням корпоративних платіжних карток, вважаються виданими під звіт держателю платіжної картки. Вони можуть бути використані лише за цільовим призначенням. Контролюють використання коштів із корпоративних карткових рахунків їх власники.

Слід також зазначити, що надзвичайно важливою для розширення сфери застосування платіжних карток є норма прикінцевих положень закону, якою внесено зміни до Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг”, відповідно до якої у місцях, де не застосовуються розрахункові операції у готівковій формі (оптова торгівля тощо), реєстратори розрахункових операцій можна не встановлювати. У таких випадках юридичним особам (і торговцям, і покупцям) для розрахунків вигідно застосовувати корпоративні платіжні картки — платіж за товари проходить майже одразу, а сама картка має на порядок вищий захист ніж, наприклад, лімітована чекова книжка. Ці норми закону також знайшли своє відображення в положенні.

Окрім вищезазначеного, в інших розділах положення уточнено правила документообігу при здійсненні розрахунків за операціями із застосуванням платіжних карток, вимоги щодо безпеки здійснення операцій і до створення та функціонування внутрідеревнавших платіжних систем.

Підсумовуючи сказане, можна констатувати, що прийняття положення є необхідним кроком на шляху до ефективнішого функціонування в Україні внутрідеревнавних і міжнародних платіжних систем. Вони забезпечують здійснення розрахунків із використанням платіжних карток, а це сприятиє збільшенню надходження коштів до державного бюджету і, як наслідок, ефективнішому виконанню соціальних програм держави.

Круглий стіл /

Інтернет-платежі за технологією НСМЕП

Такою була тема засідання круглого столу, яке відбулося в Національному банку України. Зважаючи на актуальність проблем та бажаючи взяти участь в обговоренні перспектив розвитку інтернет-платежів за технологією Національної системи масових електронних платежів, на зініційовану науково-виробничою фірмою "Юнісістем" зустріч прибули фахівці центрального банку країни, громадських організацій, банкіри, керівники підприємств – користувачі послуг і партнери по бізнесу, представники преси.

Головуючий на засіданні Голова Правління НВФ "Юнісістем" Григорій Сериков нагадав, що нинішня зустріч – третя, проблемам розвитку інтернет-платежів за технологією НСМЕП уже були присвячені два семінари, організовані в Національному банку. Втім, щоразу свіжої інформації не бракує, як і нових здобутків, котрими хочеться поділитися із колегами й однодумцями, як, безумовно, і проблем, бо з ними не зіштовхується лише той, хто не працює.

Зазначимо, що група компаній "Юнісістем" спеціалізується на поставках касових апаратів, фіскальних та термо-принтерів, електронних торгових вагів, POS-систем, банківського та іншого високотехнологічного обладнання на український і зарубіжний ринки. Компанія має 15-річний досвід розробки, виробництва, впровадження та дистрибуції торгового електронного обладнання і POS-систем. Нині "Юнісістем" – одна з провідних компаній України в цій галузі. З 2000 року фірма розробляє програмне забезпечення та термінальне обладнання для обслуговування смарт-карток НСМЕП. Усі розробки, а саме: система інтернет-платежів "INTERPLAT", інтернет-термінал "ITSEL", "он-лайн" інтернет-термінал "InetTermII", платіжний термінал "UNITERM" – мають сертифікати НБУ.

Зупинившись на спільній із Національним банком роботі, Григорій Сериков, зокрема, зауважив, що клієнти всього світу належно оцінили переваги оперативного отримання послуг і оплати за них просто із домашнього чи службового комп'ютера. Інтернет відкритий, він дає доступ до всіх ресурсів. Зручно працювати, зручно оплачувати послуги. Вдосконалення технології інтернет-платежів як перспективної складової безготівкових розрахунків в Україні – це колективна творча робота. В ній, окрім двох основних учасників, задіяна також корпорація "Інком". Особливості проблематики, над якою працюють партнери, полягають у тому, що справу вони ма-

ють не просто з інтернет-терміналом, – їм доводиться відшліфовувати технологію діяльності в середовищі Інтернет, пов'язану з масовим обслуговуванням користувачів, що потребує вдумливої організації роботи, спеціальних термінальних серверів. Ця технологія дає змогу працювати в режимах "оффлайн" і "он-лайн", тобто клієнт може розраховуватися за отримані в реальному часі послуги як безпосередньо з рахунку, так і з електронного гаманця. Григорій Сериков навів приклад стосовно проведеного фірмою експерименту з поповнення карток мобільного зв'язку, що виконується в режимі реального часу відразу ж після оплати послуги. Ніяких додаткових посередників-реалізаторів, які беруть чималі гроші за розповсюдження цих карток, при цьому не довелося залучати.

Як наголосив головуючий, система реагує на запит клієнта фактично миттєво. Користувач інтернет-технологій може почекати півхвилини, але не три, не десять. Реакція системи повинна бути адекватною, інакше вона втратить привабливість. Така технологія передбачає певні затрати. Але банки, високо оцінивші нові можливості, втім, не поспішають вкладати кошти в цю справу, на відміну від корпорації "Інком", з якою у "Юнісістем" договірні стосунки. На створеному ТОВ "Універсалний процесинг" за участі "Інком" та ТОВ "MicroCosmic Group" вже втілюються повнофункціональні рішення: буде забезпечено виконання всіх умов оперативної роботи з клієнтами, причому не з двома-трьома, а з десятками тисяч.

Технологія, попри її вагомість, є лише складовою великої справи поліпшення якості безготівкових розрахунків в Україні, зазначив Григорій Сериков, завершуючи виступ та запрошуючи колег з НБУ розповісти про головні тенденції в роботі Національної системи масових електронних платежів.

Віктор Кравець, виконавчий директор з питань платіжних систем та розрахунків Національного банку України,

зосередив увагу на організаційних, економічних та правових аспектах НСМЕП. Проблемою номер один для НБУ він назвав стан безготівкових розрахунків у країні. Причому зазначив, що стосовно юридичних осіб справу налагоджено добре: всі банки включені в систему електронних міжбанківських розрахунків, яка гарантує їх якість і швидкість. За 12 років роботи не було жодного несанкціонованого доступу до неї. Оскільки за такий тривалий строк деякі програмні та технологічні рішення вже застаріли, готується нове програмне забезпечення, нова система, яка до кінця 2005 року буде здана в дослідну експлуатацію, а наступного року, є надія, – і в промислову. Нова система міжбанківських електронних розрахунків має забезпечити ще кращу якість обслуговування та ще вищий рівень надійності розрахунків.

Другою за значимістю для НБУ Віктор Кравець вважає внесену на засідання круглого столу проблему розвитку безготівкових розрахунків фізичних осіб. Ці клієнти за традиційними схемами, за допомогою банку та використовуваних ним сучасних технологій або через систему "Клієнт-банк", можуть здійснити будь-які безготівкові розрахунки з дому чи з офісу. Сьогодні в Україні широко практикують розрахунки з використанням карток. Їх нині майже 18 мільйонів – міжнародних, внутрідержавних, локальних банківських. Цифра досить красномовна з огляду на показник забезпеченості ними. Можна було б проводити аналогії з кількістю карток на душу населення в Росії, інших країнах Європи, але, як слухно зауважив Віктор Кравець, в Україні картки використовуються користувачами здебільшого примітивно: 96 відсотків операцій, здійснених із їх застосуванням, – це звичайне зняття готівки з банкоматів, через каси банків та інші термінали. Вкрай рідко практикуються безготівкові розрахунки в прямому їх розумінні, коли один із учасників надає послуги, а інший їх отримує і оплачує без використання готівки – за допомогою електронної картки.

Національна система масових електронних платежів вийшла на мільйонний рубіж емітування карток. Досягнуто досить високих темпів їх збільшення, хоча вони дещо знизилися порівняно з минулим роком. Замість застарілої технології приходить нове термінальне обладнання для безготівкових розрахунків. НБУ є організатором і координатором розрахунків із застосуванням національної платіжної картки. Для втілення всеукраїнського проекту створено між-

відомчу робочу групу, до складу якої увійшло більш як 30 учасників — представників міністерств і відомств нашої країни. За їх участю розроблено державну програму масових безготівкових розрахунків в Україні. Хоча вона ще не затверджена Кабінетом Міністрів, учасники розрахунків керуються нею в повсякденній роботі і, треба сказати, що найзлободеніші питання, які творці програми прагнули з її допомогою вирішити, вже практично зняті. Зініціювавши зміни до Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні", вдалося провести норму, згідно з якою кожен суб'єкт торгівлі чи постачальник послуг повинен мати торговий термінал, який би приймав картки принаймні трьох платіжних систем. Виконавцем проекту є Кабінет Міністрів; Міністерство економіки зараз розробляє нові положення щодо організації торгівлі та надання послуг і виношує ідеї стосовно законодавчого забезпечення цієї норми на практиці. Національний банк надав три варіанти пропозицій, якими можна скористатися, розробляючи зазначені положення.

Предметом дискусій стала думка про те, картки яких платіжних систем повинен приймати торговий термінал. Віктор Кравець зауважив, що централізована вказівка стосовно цього не потрібна — слід виходити з особливостей регіону і установи, де діє термінал. За логікою, для зручності користувачів він має використовувати різні системи: якщо є змога, — приймати картки міжнародної, внутрішньодержавної та локальних банківських емітентів, передусім тих, які забезпечують розрахунки на території України.

Стосовно безпосередньої теми круглого столу, доповідач повідомив, що розроблено цілу серію інтернет-платежів з використанням національної картки. Серед подальших планів НБУ — розширення кількості учасників НСМЕП, адже лише масовість, розширення кола її учасників уможливлює розвиток пропонованих нині і нових послуг.

Заступник директора департаменту інформатизації Національного банку України **Борис Дяченко**, прокоментувавши поточний стан упровадження НСМЕП в Україні, зупинився на стратегічних напрямах розвитку цієї системи, а саме:

- запровадження соціальних та транспортних проектів;
- перспективах застосування специфікацій EMV, карток з подвійним інтерфейсом;
- розвитку еквайрингової мережі

обслуговування карток НСМЕП.

Президент Асоціації "Український союз учасників НСМЕП" **Андрій Бірюков** розповів про діяльність цієї організації та охарактеризував тенденції поширення технології НСМЕП. Представник Імексбанку **Дмитро Льошин** акцентував увагу на результататах діяльності банку в Одесі в галузі запровадження комунальних, транспортних та інтернет-платежів. Директор компанії "Ticket-Soft" **Сергій Кравцов** розповів учасникам зустрічі про основні напрями роботи компанії, відобразивши динаміку її діяльності в Росії та у інших країнах СНД. Заступник директора УДППЗ "УкрПошта" **Володимир Голуб** ознайомив присутніх з останнім досягненням "УкрПошти" спільно з НВФ "Юнісістем" — упроваджені інтернет-переказів коштів у системі "Інтерплат" з використанням платіжних карток і технології НСМЕП.

Директор департаменту банківських платіжних систем НВФ "Юнісістем" **Лариса Нехороших** висвітлила питання практичної реалізації проекту інтернет-платежів НСМЕП, розповіла про договірні стосунки між учасниками проекту та детально розкрила алгоритм виконання інтернет-платежів і поетапні дії кожного з учасників інтернет-трансакції. Віце-президент ТОВ "MicroCosmic Group" **Денис Коцеба** поінформував про технологію функціонування інтернет-платежів через систему "Інтерплат".

В обговоренні йшлося про шляхи прискорення розвитку Національної системи масових електронних платежів у цілому та інтернет-платежів зокрема.

Підсумки круглого столу

Учасники засідання констатували, що протягом упровадження пілотного проекту та промислової експлуатації Національна система масових електронних платежів довела свою спроможність і надійність у роботі. Розвиток технології НСМЕП підтримано урядом у проекті державної програми розвитку масових безготівкових розрахунків в Україні, в тому числі системи інтернет-платежів "Інтерплат", яка перебуває в промисловій експлуатації вже понад два роки та довела свою стабільну роботу.

На засіданні круглого столу мовилося про те, що в державі, поряд із діючими системами електронних платежів (СЕП) та термінових переказів (СТП), упроваджено високотехнологічну платіжну систему, максимально орієнтовану на роботу на теренах України, яка дає змогу фізичним та юридичним особам проводити безготівкові розрахун-

ки за допомогою смарт-карточок у режимах "офлайн" та "он-лайн", а, крім того, зберігати й накопичувати заощадження у банках на карткових рахунках.

Учасники круглого столу зазначили, що для розвитку інтернет-платежів та поширення безготівкових розрахунків за технологією НСМЕП необхідно здійснити низку заходів:

1. Провести з допомогою засобів масової інформації комплекс маркетингових заходів, пов'язаних з ознайомленням широких верств населення із новими формами безготівкових платежів за технологією НСМЕП.

2. Розробити і запровадити комплексну систему стимулювання учасників національної платіжної системи з метою збільшення частки безготівкових розрахунків та зменшення кількості операцій щодо зняття готівки.

3. Вжити низку заходів щодо значного розширення еквайрингової термінальної мережі шляхом залучення до еквайрингу комерційних небанківських структур та створення еквайрингових компаній.

4. Забезпечити виплату стипендій студентам, пенсійним коштів, адресну допомогу малозабезпеченим верствам населення та решту соціальних виплат, передбачених державним або місцевими бюджетами через уповноважені банки з використанням платіжних карток НСМЕП.

5. Сприяти динамічному розвитку проведення безготівкових розрахунків за платіжними картками національної системи, у тому числі інтернет-торгівлі, шляхом акумуляції зусиль усіх учасників цього процесу: комерційних банків, еквайрингових компаній, веб-магазинів, розробників спеціалізованого програмного забезпечення та програмно-апаратного устаткування.

6. Сформувати цільову програму для підтримки та розповсюдження інтернет-переказу коштів в Україні.

7. Здійснювати державну підтримку розвитку проведення безготівкових розрахунків за банківськими платіжними картками, зокрема інтернет-платежів, як одну з найважливіших складових системи масових безготівкових платежів.

8. Провести аналогічний круглий стіл за участю представників комерційних банків, інтернет-комерції, телекомунікаційних та IT-компаній, вищих навчальних закладів і засобів масової інформації в Одесі у вересні 2005 р.

 Світлана Компанієць,
"Вісник НБУ".

**Світлана
Поліщук**

Начальник управління розрахунків із використанням платіжних карток ВАТ "Ощадний банк України". Здобувач ученого ступеня Кіївського національного економічного університету.

У процесі організації та підтримки карткового бізнесу значна частка операцій виконується в іноземній валюті. Тому час від часу виникають ситуації, які потребують розуміння правильності проведення розрахунків між учасниками міжнародних платіжних систем, дотримання норм валютного законодавства, режиму карткових рахунків, процедур конвертації тощо. Автор статті зосереджує увагу на "валютних" аспектах карткового бізнесу та детально розглядає деякі з них.

Компетентно /

Картковий бізнес у площині валютних розрахунків

Далі більше українських банків набувають статусу принципових або асоційованих членів міжнародних платіжних систем (МПС) та починають діяльність у сфері карткового бізнесу. Платіжні картки по праву вважаються універсальним інструментом, адже забезпечують їх держателям безліч переваг, найпривабливішою з яких є змога отримати готівку або провести розрахунки у будь-якій країні світу. Такого інтернаціонального характеру цей платіжний інструмент набуває завдяки можливості провадити розрахунки в різних куточках світу. На етапі започаткування і підтримки карткового бізнесу між банками та платіжни-

ми організаціями теж виникає потреба у проведенні тих чи інших розрахунків в іноземній валюти.

Як засвідчує практичний досвід діяльності українських банків на ринку платіжних карток, досить часто виникають ситуації, які потребують розуміння правильності проведення розрахунків у різних валютах та дотримання норм валютного законодавства. Йдеться про ліцензування операцій, їх декларування, режими карткових рахунків, реалізацію функцій валутного контролю, порядок виконання розрахунків між учасниками платіжної системи, процедуру конвертації, купівлю іноземної валюти для виконання зо-

Таблиця 1. Розрахунки в іноземній валюті між учасниками міжнародних платіжних систем

Операція	Правова норма	Наявність індивідуальної ліцензії
1. Для започаткування карткового бізнесу та набуття статусу принципового члена міжнародної платіжної системи банку необхідно придбати ліцензії на членство та право користування її товарними знаками. Розрахунки виконуються в іноземній валюті.	Відповідно до Декрету (підпункт "а" пункту 4 статті 5) вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей потребує наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України.	Розрахунки здійснюються на підставі індивідуальної ліцензії НБУ.
2. Нині більшість банків, залучених до карткового бізнесу, мають статус асоційованого члена МПС, який надається через банк-гарант на підставі угоди про співробітництво. Оплата членських внесків у цьому разі здійснюється через банк — принциповий член МПС. Розрахунки виконуються в іноземній валюті.	Відповідно до підпункту "б" пункту 4 статті 5 Декрету операція класифікується як використання на території України іноземної валюти як засобу платежу. Водночас пунктом 1.3 "Положення про валютний контроль" від 08.02.2000 р. № 49 надаються уточнення щодо використання іноземної валюти як засобу платежу: "розрахунки за продукцію, роботи, послуги, об'єкти права інтелектуальної власності та інші майнові права".	Таке відшкодування асоційованим членом платіжної системи коштів у іноземній валюті банку-гаранту не є операцією використання іноземної валюти як засобу платежу і відповідно не потребує наявності індивідуальної ліцензії НБУ .
3. Для отримання ліцензій банки — асоційовані члени МПС також здійснюють розрахунки на право користування продуктами цих систем на підставі Угоди про членство в МПС, самої ліцензії та рахунку. Для проведення розрахунків через банк-гарант (тобто для банків — асоційованих членів МПС), крім вищезазначених документів, підставою для здійснення розрахунку є також угода про порядок і умови співробітництва між банком-гарантом та банком — асоційованим членом МПС.	Операції з придбання ліцензій класифікуються як оплата права користування об'єктами інтелектуальної власності.	Згідно з підпунктом "а" пункту 4 статті 5 Декрету не вимагає отримання індивідуальної ліцензії НБУ .

бов'язань банків перед міжнародними платіжними системами, виплату валютної готівки за операціями з платіжними картками тощо.

Однією з норм, визначених Декретом Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 р. № 15-93 (далі — Декрет), є режим ліцензування валютних операцій, який поширюється й на окремі розрахунки між учасниками міжнародних платіжних систем.

Варто звернути увагу на те, що оплата комісій за членство у міжнародних платіжних системах та ліцензій на використання торгових марок не є членським внеском до цієї організації. У бухгалтерському обліку витрати з оплати ліцензії на членство відображаються за рахунками витрат відповідно до прийнятої облікової політики та порядку, визначеного Правилами бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затверджених постановою Правління НБУ від 18.06.2003 р. № 255.

Інша справа, акції, які сьогодні розподіляються між членами міжнародної платіжної системи MasterCard International у зв’язку з перетворенням та інтеграцією цієї організації в закриту акціонерну компанію. У результаті цього процесу кожен принциповий член отримає частку акцій компанії залежно від визначених системою показників розвитку бізнесу, які нададуть йому право як ліцензіату використовувати продукти MasterCard. Цінні папери, номіновані в іноземній валюті та емітовані нерезидентом, звичайно, за наявності всіх необхідних документів та процедур, повинні бути оприбутиковані на балансі банків — принципових членів МПС. Відповідно до пункту 4 статті 5 Декрету такі операції **потребують наявності індивідуальної ліцензії**. Після оприбутикування на балансі банку цінні папери необхідно зазначити у Декларації про майно та валютні цінності, що знаходяться за межами України.

Для забезпечення ризиків у платіжних системах передбачається використання різних фінансових інструментів відповідно до прийнятих у міжнародній практиці норм:

- розміщення депозитів у банку, визначеному платіжною системою;
- застави цінними паперами банку;
- гарантій іншого банку;
- іншим шляхом, що не суперечить чинному законодавству (на приклад, акредитив стенд-бай).

Найпоширенішим у практиці ук-

райнських банків є формування страхового фонду шляхом розміщення депозитів у банку, визначеному платіжною системою. Бухгалтерський облік за операціями формування страхового фонду здійснюється відповідно до економічної суті конкретної операції з урахуванням вимог нормативно-правових актів Національного банку України стосовно зазначених операцій. Залежно від виду інструменту, який використовується банком — учасником платіжної системи, виникає і питання щодо ліцензування. Так, операція з розміщення депозиту не підлягає режиму ліцензування, однак повинна бути задекларована в установлений порядку.

Операції з платіжними картками можуть виконувати банки-агенти (які не є членами МПС). Їх розрахунки здійснюються на підставі договорів, укладених згідно з умовами, визначеними законодавством України, і мають визначати також порядок взаємодії та взаєморозрахунків між двома сторонами. За операціями видачі готівки, як в іноземній, так і в національній валюті, держателям платіжних карток — нерезидентам відшкодування від емітентів через платіжну систему банку — члену МПС надходить в іноземній валюті. Виникає питання щодо правомірності наступного відшкодування за цими операціями банку-агента в іноземній валюті. Відповідно до Декрету розрахунки між резидентами на території України здійснюються у національній валюті. Водночас у пункті 1.12. положення “Про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням”, затвердженого постановою Правління НБУ від 19.04.2005 р. № 137 (далі положення № 137) зазначено, що банки — члени платіжних систем можуть укладати договори з іншими банками-резидентами, що не є членами цих платіжних систем, про видачу готівкових коштів за платіжними картками, а пунктом 5.10 передбачено, що розрахунки за такими угодами банки організовують та виконують самостійно з дотриманням установленого порядку міжбанківських розрахунків. З огляду на це виконання міжбанківського переказу банку — члена міжнародної платіжної системи банку-агентові у валюті, визначеній у договорі між ними, в тому числі в іноземній, є правомірним.

У процесі ведення карткового бізнесу частина послуг, які надаються клієнтам, сплачуються в іноземній валюті, що по суті суперечить основним положенням Декрету щодо проведен-

ня розрахунків на території України в іноземній валюті між резидентами. Питання “валютних тарифів” стосується багатьох банківських операцій, а їх правомірність базується на нормах “Правил здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України”, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18.03.1999 р. № 127 (надалі — правила № 127). Зокрема пунктом 2.27 цього документа передбачено: “*Уповноваженому банку та утворюваній фінансовій установі згідно із власними їх тарифами дозволяється отримувати комісійну винагороду в іноземній валюті за рахунок коштів клієнтів, якщо операції, які вони виконують за дорученням клієнтів, пов’язані зі сплатою комісійної винагороди в іноземній валюті іноземному банку-кореспонденту (здійснення переказу, документарні операції, операції із чеками, що прийняті на інкасо, операції за пластиковими картками міжнародних платіжних систем тощо) та зі сплатою коштів міжнародним платіжним системам і міжнародним системам зв’язку за користування їхніми послугами*”. Зазначений пункт викладено у нормативному акті, яким регулюється порядок торгівлі іноземною валуютою, що, у свою чергу, обмежує сферу його застосування. Відтак питання правомірності “валютних тарифів” залишається неоднозначним. Найкращим варіантом за цих обставин є формування тарифної політики у національній валюті, або прив’язування її значень до еквівалента в іноземній валюті.

Наступний блок питань стосується правильності проведення тих чи інших розрахунків безпосередньо за операціями з використанням платіжних карток. Як відомо, такі розрахунки між українськими банками здійснюються лише у валюті України, незалежно від того, в якій валюті відкрито картрахунок клієнта. За всіма іншими операціями, за якими один із учасників є нерезидентом, розрахунки проводяться в іноземній валюті.

Переказ коштів між учасниками міжнародних платіжних систем здійснюється через кореспондентські (розрахункові) рахунки в банках, утворюваних цими платіжними системами:

- для розрахунків між емітентами та еквайрами в Україні — кореспондентські рахунки в національній валюті;
- для розрахунків між емітентами та еквайрами інших країн — кореспондентські рахунки в іноземній валюті.

Відповідно до правил платіжної си-

стеми MasterCard International банк — член міжнародної платіжної системи може відкрити кілька кореспондентських (розрахункових) рахунків залежно від валюти — первинної валюти (Primary currency), вторинної валюти (Secondary currency), “вимушеної” валюти (Forced currency), що дає змогу уникнути надлишкових процедур конвертації. Відповідно до процедур конвертації цієї платіжної системи у технології розрахунків передбачаються такі валюти:

- валюта трансакції, що зазначається у документі, який отримує клієнт (сліп, квитанція терміналу);
- валюта, в якій трансакція авторизована;
- валюта представлення, у якій операція надається в систему клірингу та зазначається в платіжних вимогах еквайра;
- валюта реконселяції, у якій сума трансакції передається з клірингу у розрахунок (Settlement);
- розрахункова валюта, у якій здійснюються розрахунки між банком-емітентом та банком-еквайром, тобто валюта розрахункового рахунку банку (Primary currency, Secondary currency, Forced currency).

Так, первинна валюта — це валюта, яка зазначається членом платіжної системи при виборі основного рахунку (default payment currency of Member) та використовується учасником “за умовчанням”.

Вторинна валюта — це валюта, в якій проводяться розрахунки за операціями, визначеними членом платіжної системи для цього рахунку з тим, щоб уникнути надлишкової конвертації (наприклад, за операціями, проведеними у євро-регіоні банк обирає валюту розрахунку євро (to prevent currency conversion from reconciliation currency to payment currency (TRX Cur = STL Cur)). Валюта “вимушена” використовується у разі окремої угоди між емітентом та еквайром (може визначатися за типом продукту, регіону тощо). У практиці міжнародних платіжних систем використовуються курси, що формуються на ринках безготівкової торгівлі валютою, або як наближені до офіційного курсу країни банку — учасника розрахунків. У платіжній системі VISA International перерахунок валюти трансакції також виконується за курсом безготівкового ринку (whole-sale market rate) або за офіційним курсом (the government-mandated rate). Донедавна, дійсно, в обох платіжних системах курс перерахунку іноземної валюти був наблизений до офіційного курсу НБУ і зазначався у відповідних

звітних документах. Однак у березні поточного року спостерігалися деякі розбіжності між офіційним курсом НБУ і тим, за яким здійснюються розрахунки платіжними системами, які засвідчують, що курси обміну встановлюються відповідно до політики ризик-менеджменту. Така ситуація спричиняється до ускладнення розуміння процесів конвертації та робить їх важкотривалими.

Нині у платіжній системі MasterCard International відбувається міграція системи клірингу та розрахунків з європейської на глобальну, яка в свою чергу призводить до змін у регламентах представлення та оброблення операцій, змін у форматах документів, а також і у процедурах конвертації. Так, наприклад, у процесі конвертації планується застосування курсу продажу і купівлі, середній і фіксований та 6-ти цикловий процес оброблення операцій. При цьому ставка курсу змінюватиметься двічі за розрахунковий день.

Ще одним досить неоднозначним питанням для банку — члена платіжної системи є порядок купівлі іноземної валюти для виконання власних зобов’язань перед міжнародними платіжними системами. Розрахунки між емітентами та еквайрами проводяться за результатами клірингу та на підставі платіжних вимог через міжнародні платіжні системи. Процедура клірингу включає в себе такі основні процеси: реєстрації трансакцій (фінансових повідомлень) від еквайрів; їх сортування, перевірку на відповідність установленим параметрам; проведення взаємозаліку зустрічних вимог учасників платіжної системи; обчислення за кожним з учасників нетто-позиції за визначений період часу між загальними обсягами вимог та зобов’язань.

Серед операцій з платіжними картками, що включаються до розрахунку нетто-позиції, завжди є такі, за якими є розбіжності у валюті картрахунку та валюті операції (або валюті рахунку банку). За такими операціями, відповідно, банк здійснює розрахунки в іноземній валюті з банком-еквайром через платіжну систему. Відповідно до пункту 2.11 правил № 127 “Підставою для купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України з метою виконання власних зобов’язань утворювалися банків — членів міжнародних платіжних систем за операціями, пов’язаними з організацією та забезпеченням розрахунків з використанням платіжних карток міжнародних платіжних систем, є:

- а) для організації та забезпечення

розрахунків з міжнародними платіжними системами: виписка з кореспондентського рахунку банку (про здійснення розрахунку відповідної міжнародної платіжної системи з банком за операціями з платіжними картками);

- б) для закриття відкритої валютної позиції банку: заявка банку (з розрахунком).

Для виконання зобов’язань банк використовує кошти в іноземній валюті за рахунок власної валютної позиції або купує їх на валютному ринку. До розрахунку сум валютних коштів, що купуватимуться, включають суми за безпосередньо проведеннями операціями за межами України та суми коштів, сплачених для підтримки карткового бізнесу відповідно до тарифів МПС. Водночас банк може проводити цей розрахунок на підставі взаємозаліку операцій, проведених за операціями з платіжними картками банків-нерезидентів.

У принципі, для забезпечення організації розрахунків достатньо мати певний залишок коштів на кореспондентському (розрахунковому) рахунку. Так, пунктом 5.4. положення № 137 визначено: “Якщо валюта, в якій проводиться міжбанківський переказ, не збігається з валютою, списаною з картрахунку клієнта, емітент може виконати операції з купівлі-продажу необхідної валюти на міжбанківському валютному ринку України в порядку, установленому нормативно-правовими актами Національного банку, які регулюють правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України” (Ред.: тобто правилами № 127).

Враховуючи норми вищезазначених нормативних актів, до розрахунку суми, яку банк купуватиме на міжбанківському валютному ринку, необхідно включити:

— підтримку на кореспондентському (розрахунковому) рахунку залишку, достатнього для виконання зобов’язань банку — члена міжнародної платіжної системи за операціями з платіжними картками;

— дебетове значення нетто-позиції;

— лише суму операцій, проведених держателями карток, емітованих банком, за межами України;

— суму операцій, за якими відрізняються валюта рахунку та операції на основі взаємозаліку сум, що надійшли як відшкодування за операціями з картками банків-нерезидентів.

Актуальність цього питання супроводжується ще одним важливим аспектом — необхідністю сплати збору до Пенсійного фонду України в розмірі

1.5 % із безготівкових операцій купівлі-продажу валюти. Протягом тривалого часу питання про те, хто є його платником — банк чи сам клієнт, — залишалося без чіткої відповіді. На наш погляд, враховуючи останні зміни у нормативних актах і спільніх роз'ясненнях Національного банку та Пенсійного фонду, платником цього збору однозначно є банк. Виходячи з норм положення № 137 (“якщо валюта, в якій проводиться міжбанківський переказ, не збігається з валютою, списаною з картрахунку клієнта, емітент може виконати операції з купівлі-продажу необхідної валюти на міжбанківському валютному ринку України”) та правил № 127, платником є **банк**, який купує валюту для виконання своїх зобов’язань перед платіжною системою. Клієнти мають зобов’язання за здійснені з використанням платіжних карток операції перед банком-емітентом у валюті картрахунку та в порядку, визначеному відповідним договором із цим банком. У такій редакції операція з розрахунків у різних валютах є перерахунком, який здійснює банк, а не операцією купівлі валюти безпосередньо держателем платіжної картки.

Варто окремо звернути увагу на те, що у чинних нормативних актах використовуються різні терміни щодо операцій, проведення яких передбачає кілька валют. Так, у “картових” інструкціях використовується термін **“не-перерахунок суми за операцію у валюту картрахунку”**, у “валютних” — “...фізичним особам здійснювати **конвертацію** вільно конвертованої іноземної валюти, що рахується на рахунку, в іншу іноземну валюту” або “купівля-продаж іноземної валюти”, в “бухгалтерських” — обмінні операції. У бухгалтерському обліку всі ці операції, незалежно від виду та назви, відображаються на рахунках валютної позиції і впливають на її розмір.

У разі якщо суб’єкт господарювання купує іноземну валюту для поповнення власного карткового рахунку, перерахування збору до Пенсійного фонду України здійснюють власники таких рахунків. Однак, щодо корпоративних карток залишається відкритим питання правомірності перерахунку валюти операції у валюту картрахунку (якщо рахунок — у національній валюті) за операціями з корпоративними картками. Також немає остаточної відповіді на питання щодо валютного контролю і правильності його проведення.

Положенням № 137 було врегульовано ще одне важливe питання. Упов-

Таблиця 2. Перелік операцій з платіжними картками, за якими банк здійснює перерахунок з однієї валюти в іншу

Трансакція у національній валюті	Картковий рахунок резидента в національній валюті	Валюта трансакції відповідає валюті картрахунку
	Картковий рахунок резидента в іноземній валюті	Банк здійснює перерахунок відповідно до постанови № 137
	Картковий рахунок нерезидента	
Трансакція в іноземній валюті в Україні	Картковий рахунок резидента в національній валюті	Неправомірна трансакція Операції, що здійснюються на території України держателями платіжних карток, виконуються тільки у валюті України.
	Картковий рахунок резидента в іноземній валюті (у тій, що й трансакція)	Операція правомірна у разі проведення її у закладах торгівлі та послуг, що мають індивідуальну ліцензію НБУ на використання готівкою іноземної валюти як засобу платежу
	Картковий рахунок резидента в іноземній валюті, відмінні від трансакції	Валюта трансакції відповідає валюті картрахунку
	Картковий рахунок нерезидента	Банк здійснює перерахунок відповідно до постанови № 137. Слід врахувати (пункт 2.1 Правил № 127), що фізичним особам дозволяється здійснювати конвертацію вільно конвертованої іноземної валюти, яка є на рахунку, в іншу іноземну валюту I групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів з одночасним заражуванням купленої валюти на його рахунок
Трансакція в іноземній валюті за межами України	Картковий рахунок резидента в національній валюті	Дозволяється видача готівки в іноземній валюті через каси уповноважених банків-еквайрів і небанківських фінансових установ за платіжними картками, що емітовані нерезидентами
	Картковий рахунок резидента в іноземній валюті	Банк здійснює перерахунок відповідно до постанови № 137
		Валюта трансакції відповідає валюті картрахунку

новаженному банку в разі виникнення за результатами операції на картрахунку клієнта овердрафту (дебетового сальдо) в одній із валют за наявності на картрахунку достатньої суми коштів в іншій валюті дозволяється погашати суму овердрафту (дебетового сальдо) за рахунок коштів, які обліковуються на картрахунку в іншій валюті, у порядку, визначеному договором, з дотриманням вимог законодавства про валютне регулювання. Погашення овердрафту (дебетового сальдо) в одній із валют за картрахунком є відшкодуванням зобов’язань клієнта перед емітентом. Емітент виконує такі операції за кліринговою схемою, враховуючи зустрічні зобов’язання всіх своїх клієнтів.

Які ж саме вимоги валютного законодавства необхідно врахувати за таких обставин?

Із точки зору валютного законодавства таку операцію можна класифікувати як купівлю (або продаж) фізичною особою іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку, яка у свою чергу має обмеження, визначені правилами № 127. Узагальнено ситуації щодо цього викладені в таблиці 2.

Видача готівки в іноземній валюті на території України дозволяється:

- через каси уповноважених банків-емітентів та їх агентів за платіжними картками клієнтів, яким емітенти відкрили картрахунки в іноземній валюті;
- через каси уповноважених банків-еквайрів і небанківських фінансових установ за платіжними картками, що емітовані нерезидентами;
- через банкомати уповноважених банків-емітентів — у валюті рахунку платіжної картки.

Правилами МПС передбачено ще один варіант проведення розрахунків платіжною карткою у торгівельних закладах, а саме оформлення операції у валюті країни банку-емітента (валюта трансакції визначається у валюті країни банку-емітента, чек містить дві валюти з позначкою The currency used in the transaction has been accepted by the cardholder). Такий підхід базується на практиці ведення рахунків у національній валюті. У цьому разі можуть бути незручності для тих клієнтів, чиї картрахунки відкриті в іноземній валюті.

Не менш важливим у розрахунках платіжною карткою є значення курсу, за яким здійснюються перерахунки. У

розрахунках між клієнтом та банком використовується курс, який визначається внутрішнім розпорядком. Нині деякі вітчизняні банки розпочали на своїх Інтернет-сторінках публікувати окремо курси перерахунку за картковими операціями.

Окремо зупиняється на питанні про режим карткового рахунку. Карткові рахунки дозволяється відкривати у національній та іноземній валютах. Із точки зору чинного законодавства картковий рахунок — це поточний рахунок, на якому обліковуються операції за платіжними картками. Відповідно до пункту 8.4. Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній та іноземній валютах” від 12.11.2003 р. № 492 (надалі інструкція № 492) операції за картрахунками здійснюються з урахуванням особливостей, визначених відповідними нормативно-правовими актами Національного банку, що регулюють здійснення операцій із застосуванням платіжних карток. Обслуговування картрахунків в іноземній валюті та картрахунків нерезидентів здійснюється з урахуванням обмежень валютного законодавства.

По суті, картковий рахунок є поточним, тому його відкривають із наданням платіжної картки як резидентам, так і нерезидентам України. Однак, існує обмеження щодо надання кредитів нерезидентам. Враховуючи це, надання платіжних кредитних карток (або дебетних з овердрафтом) може привести до порушення законодавства. Переширення витратного ліміту, овердрафт або операції, що приводять до дебетового сальдо за картковим рахунком нерезidentа, класифікуються як кредитна операція. Крім того, доцільно обмежувати й термін дії карток (у разі їх надання нерезидентам) терміном перебування нерезidentа на території України.

Положенням № 137 (пунктом 2.11) визначено, що: “Зарахування (поповнення) коштів на картрахунки здійснюється з урахуванням обмежень (у тому числі реєстру картрахунків у іноземній валюті), установлених законодавством України.” Такими обмеженнями є:

- зарахування на корпоративні картрахунки коштів в іноземній валюті на цілі, визначені положенням № 137, здійснюється на підставі заяв клієнтів із розрахунком витрат;

- поповнення готівкою картрахунків фізичних осіб-нерезидентів виконується за наявності підтвердження джерел походження грошових коштів (наприклад, митна декла-

рація). Однак, якщо поповнення виконується через банкомат, можливість такого контролю ускладнюється;

- не дозволяється перераховувати кошти з рахунків (у тому числі картрахунків) фізичних осіб-резидентів на будь-який рахунок у межах України фізичної особи-нерезidentа;

- переказ коштів в іноземній валюті за операціями, ініційованими із застосуванням платіжних карток, може здійснюватися лише між власними рахунками фізичних осіб, відкритими банком-емітентом.

Поповнення коштів на картрахунки фізичних осіб-підприємців резидентів, які здійснюють свою діяльність без створення юридичної особи, може виконуватися шляхом переказу коштів з інших власних рахунків, а також із рахунків інших фізичних та юридичних осіб за їх дорученням.

На рахунки фізичних осіб, як резидентів, так і нерезидентів, зараховуються кошти з власного поточного або депозитного рахунку в іншому банку без обмежень сум.

Існують також деякі обмеження щодо проведення операцій з використанням платіжної картки, а саме:

- заборонено здійснення інвестицій в Україну та за її межі за допомогою платіжних карток;

- корпоративні платіжні картки не застосовуються для оплати зовнішньоторговельних контрактів, що здійснюються від імені резидентів та представництв юридичних осіб-нерезидентів;

- неправомірно є видача готівкових коштів в іноземній валюті довіреним особам клієнтів за корпоративною карткою на території України (за винятком проведення цих операцій в касі емітента для оплати витрат на відрядження).

Держателі корпоративних платіжних карток можуть здійснювати операції з безготівковою оплатою товарів (послуг) та одержувати готівку для здійснення розрахунків у безготівковій формі в іноземній валюті за межами України, якщо це пов’язано з оплатою відряджень та витратами представницького характеру, а також із експлуатаційними витратами, які стосуються утримання та перебування повітряних, морських, автотранспортних засобів за межами України — відповідно до положень Кодексу торгового мореплавства України, Повітряного кодексу України, Конвенції про міжнародну цивільну авіацію, Міжнародної конвенції про дорожній рух (у розмірах, встановлених щодо вивезення готівкової іноземної валюти нормативно-правовими актами

Національного банку, що регулюють переміщення валюти України, іноземної валюти, банківських металів, платіжних документів і платіжних карток через митний кордон України).

Нині набувають поширення операції зі здійснення переказів через банкомати. Необхідно брати до уваги вимоги пункту 7.8 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492, а саме — з рахунків фізичних осіб-резидентів забороняється перерахування коштів на будь-який рахунок фізичних осіб-нерезидентів. В іноземній валюті переказ коштів за операціями, що ініційовані із застосуванням платіжних карток, може здійснюватися лише між власними рахунками фізичних осіб, які відкриті банком-емітентом.

Стосовно правил переміщення платіжних карток (як валютної цінності), то вони — досить ліберальні. Вивезення за межі України платіжних карток обумовлено лише усним декларуванням митному органу. Вивезення фізичними особами-резидентами платіжних карток, емітованих небанківською установою “American Express”, що уклала угоду з уповноваженим банком, можливе лише при пред’явленні довідки цього банку про наявність у нього картрахунку тієї чи іншої фізичної особи.

На завершення зазначу, що розуміння тих чи інших правових норм та правильне їх застосування є необхідною умовою ведення бізнесу. Важливо не допустити використання платіжної картки для проведення операцій, що суперечать економічній політиці держави, та зловживань.

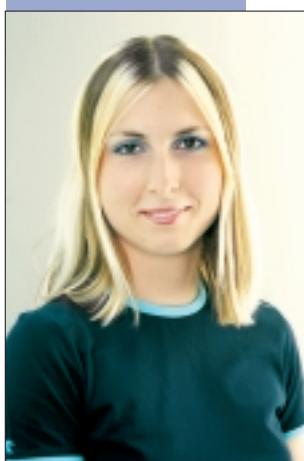
Майдан Незалежності, м. Київ.

Ексклюзив /

Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2005 року

№ п/п	Назва показника	01.01. 2001 р.	01.01. 2002 р.	01.01. 2003 р.	01.01. 2004 р.	01.01. 2005 р.	01.07. 2005 р.
1	Кількість зареєстрованих банків	195	189	182	179	182	185
2	Вилучено з Державного реєстру банків (з початку року)	9	9	12	8	4	0
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	38	35	24	20	20	21
4	Кількість діючих банків	153	152	157	158	160	162
4.1	Із них: з іноземним капіталом	22	21	20	19	19	22
4.1.1	у тому числі з 100-відсотковим іноземним капіталом	7	6	7	7	7	9
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	13.3	12.5	13.7	11.3	9.6	11.2
Активи, млн. грн.							
1	Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	39 866	50 785	67 774	105 539	141 497	172 789
1.1	Чисті активи (скориговані на резерви за активними операціями)	37 129	47 591	63 896	100 234	134 348	164 920
2	Високоліквідні активи	8 270	7 744	9 043	16 043	23 595	25 930
3	Кредитний портфель	23 637	32 097	46 736	73 442	97 197	120 420
3.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання;	18 216	26 564	38 189	57 957	72 875	87 981
3.2	кредити, надані фізичним особам	941	1 373	3 255	8 879	14 599	19 555
4	Довгострокові кредити	3 309	5 683	10 690	28 136	45 531	58 890
4.1	У тому числі довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	2 761	5 125	9 698	23 239	34 693	43 148
5	Проблемні кредити (прострочені та сумнівні)	2 679	1 863	2 113	2 500	3 145	3 337
6	Вкладення в цінні папери	2 175	4 390	4 402	6 534	8 157	12 471
7	Резерви за активними операціями банків	2 737	3 194	3 905	5 355	7 250	8 033
	<i>Відсоток виконання формування резерву</i>	61.5	85.4	93.3	98.2	99.7	99.9
7.1	У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями	2 336	2 963	3 575	4 631	6 367	7 156
Пасиви, млн. грн.							
1	Пасиви, всього	37 129	47 591	63 896	100 234	134 348	164 920
2	Балансовий капітал	6 507	7 915	9 983	12 882	18 421	20 456
2.1	У тому числі: статутний капітал;	3 671	4 573	5 998	8 116	11 605	12 747
2.2	частка капіталу в пасивах (капіталоємність)	17.5	16.6	15.6	12.9	13.7	12.4
3	Зобов'язання банків	30 622	39 676	53 913	87 352	115 926	144 464
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	13 071	15 653	19 703	27 987	40 128	49 727
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	2 867	4 698	6 161	10 391	15 377	19 204
3.2	Вклади фізичних осіб;	6 649	11 165	19 092	32 113	41 207	55 055
3.2.1	із них строкові вклади фізичних осіб	4 569	8 060	14 128	24 861	33 204	41 980
Довідково							
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	5 148	8 025	10 099	13 274	18 188	20 926
2	Адекватність регулятивного капіталу (Н2)	15.53	20.69	18.01	15.11	16.81	15.24
3	Доходи, млн. грн.	7 446	8 583	10 470	13 949	20 072	11 830
4	Витрати, млн. грн.	7 476	8 051	9 785	13 122	18 809	10 937
5	Результат діяльності, млн. грн.	-30	532	685	827	1 263	893
6	Рентабельність активів, %	-0.09	1.27	1.27	1.04	1.07	1.22
7	Рентабельність капіталу, %	-0.45	7.50	7.97	7.61	8.43	9.18
8	Чиста процентна маржа, %	6.31	6.94	6.00	5.78	4.90	4.64
9	Чистий спред, %	7.10	8.45	7.20	6.97	5.72	5.53

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками департаменту методології банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

**Наталія
Шматко**

Провідний економіст відділу супроводження автоматизації банківських операцій департаменту інформатизації Національного банку України, аспірантка кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Київського національного економічного університету

Підвищення обсягів та якості інвестиційного портфеля банку значною мірою залежить від прийняття виважених стратегічних і тактичних рішень. Довгостроковий вплив на фінансову діяльність банку, зокрема, спрямлюється прийнятті рішення щодо складу інвестиційного портфеля. В статті розглянуто зарубіжний досвід оцінки головних факторів портфельного ризику, проведено аналіз його впливу на очікувану дохідність цінних паперів та на ефективність інвестицій. На думку автора, цей досвід значною мірою може бути використаний українськими банками з метою удосконалення інвестиційного аналізу.

Зарубіжний досвід/ Невизначеність та інфляція: вплив на очікувану дохідність цінних паперів і ефективність інвестицій

Будь-яка інвестиція певною мірою пов'язана із невизначеністю майбутніх значень ставок дохідності протягом інвестиційного періоду, причому у більшості випадків ця невизначеність дуже істотна. Інвестиційний ризик породжується багатьма чинниками — починаючи із макроекономічних флуктуацій і закінчуючи змінами економічної ситуації в різних галузях економіки країни. З огляду на це, балансування між дохідністю та ризиком інвестицій, пошук їх оптимального співвідношення розглядається як одне з найважливіших і найскладніших завдань в управлінні кожним банком.

Перш ніж перейти до оцінки ризику, необхідно одержати відповідь на запитання: якими можуть бути очікувані значення дохідності протягом інвестиційного періоду¹ та яка ймовірність досягнення такого значення?

Відповіді на поставлені запитання можна одержати, розробивши кілька можливих економічних сценаріїв, визначивши напрями їх перебігу, і, що особливо важливо, обчисливши значення *HPR*, яке забезпечуватиметься відповідним активом у разі розвитку подій за кожним зі сценаріїв. Приклад простого аналізу сценаріїв розвитку ринку акцій наведено у таблиці 1.

Завдяки розподілу ймовірностей можна визначити вплив ризику на конкретну інвестицію, а також — на обсяг “винагороди” інвестору за неї. Саме “винагороди”, отримана за інвестицією, є її очікуваною дохідністю, тобто середньою *HPR*, яку можливо отримувати за багаторазового інвестування у відповідний актив. У цьому випадку середнє значення розподілу *HPR* характеризуватиметься як очікувана дохідність.

Для її обчислення запровадимо такі символи: s — сценарії, $r(s)$ — *HPR* кожного сценарію, $p(s)$ — імовірність. Очікувана дохідність $E(r)$ розраховується як середньозважене значення величин дохідності за всіма можливими сценаріями, причому вагові коефіцієнти дорівнюють імовірностям відповідних сценаріїв:

$$E(r) = \sum_s p(s)r(s). \quad (1)$$

Побудувавши рівняння (1) за даними, наведеними в таблиці 1, визначимо очікувану ставку дохідності інвестиційного портфеля:

$$E(r) = 0.25 \times 44\% + 0.50 \times 14\% + 0.25 \times (-16\%) = 14\%.$$

Оскільки інвестиціям притаманний певний ризик, то фактична дохідність може виявитися більшою або меншою від розрахункового значення (у нашому випадку — від 14%). За умови економічного бума вона може сягнути 44%, а у випадку економічного спаду — знизитися до мінус 16%. Знайдемо кількисну міру невизначеності цієї інвестиції.

Мірою “випадковості” для ставки дохідності в будь-якому сценарії є різниця між фактичною й очікуваною дохідністю. У випадку економічного бума (сценарій 1) випадковість становитиме 30%: $r(1) - E(r) = 44\% - 14\% = 30\%$. У разі економічного спаду (сценарій 3) — мінус 30%: $r(3) - E(r) = -16\% - 14\% = -30\%$.

ДИСПЕРСІЯ (VARIANCE)

Невизначеність, пов’язана з інвестиціями — це функція величин можливих випадковостей. Для розрахунку ризику за допомогою єдиного показника спочатку визначаємо

Таблиця 1. Розподіл імовірностей значень *HPR* на ринку акцій

Стан економіки	Сценарій, s	Імовірність, $p(s)$	<i>HPR</i>
Економічний бум	1	0.25	44
Нормальний розвиток	2	0.50	14
Економічний спад	3	0.25	-16

Джерело: Center for Research in Security Prices [3].

¹Надалі — *HPR*.

дисперсію — очікуване значення квадратів відхилення від середнього значення (тобто очікуване значення квадрата “випадкового” відхилення дохідності за всіма сценаріями):

$$\sigma^2 = \text{Var}(r) = \sum p(s)[r(s) - E(r)]^2. \quad (2)$$

Зведення в квадрат є нелінійним перетворенням. Воно збільшує значні відхилення (якими б вони не були — позитивними чи від’ємними) і, на-впаки, зменшує незначні.

Ще один результат зведення відхилень у квадрат обумовлюється тим, що дисперсія вимірюється відсотками в квадраті. Щоб міра ризику мала таку ж розмірність, як очікувана дохідність (%), використаємо середньоквадратичне (стандартне) відхилення, розраховане як корінь квадратний із дисперсії:

$$\sigma = \sqrt{\text{Var}(r)}. \quad (3)$$

Потенційний недолік використання стандартного відхилення як міри ризику полягає в тому, що позитивні і від’ємні відхилення від очікуваної дохідності в разі його застосування інтерпретуються симетрично. З практики відомо, що інвестори надають перевагу позитивним відхиленням у змінах дохідності, тож природна міра ризику повинна ґрунтуватися лише на від’ємних результатах. Якщо ж розподіл величин дохідності симетричний (це означає, що ймовірність від’ємних відхилень практично дорівнює ймовірності позитивних), то середньоквадратичне відхилення в основному дорівнюватиме ризику, який відповідає винятково від’ємним відхиленням. У випадках, коли розподіл величин дохідності нормальній, стандартне відхилення дохідності ідеально відбиває величину ризику. Практика засвідчує, що в ході короткострокового інвестування значення дохідності більшості диверсифікованих портфелів наближаються до нормального розподілу.

Розрахунок дисперсії

Скориставшись рівнянням (2), визначимо дисперсію. Щоб розрахувати середнє значення середньоквадратичних відхилень, спочатку обчислюємо різницю між дохідністю інвестиційного періоду за кожним сценарієм і середньою величиною дохідності, зводимо цю різницю в квадрат, а отриманий результат множимо на ймовірність кожного сценарію. Отримуємо такий результат:

$$\sigma^2 = 0.25(44 - 14)^2 + 0.50(14 - 14)^2 + 0.25(-16 - 14)^2 = 450.$$

Стандартне відхилення дорівнює:

$$\sigma = \sqrt{450} = 21.21\%.$$

Очікувана дохідність (14%) слугує

мірою потенційної винагороди інвестиційного портфеля. Обчислене стандартне відхилення (21.21%) — це міра ризику портфеля. Отже, інвестиційно привабливішим буде портфель із вищим рівнем очікуваної дохідності за оптимального рівня ризику портфеля.

ПРЕМІЯ ЗА РИЗИК І НЕСХИЛЬНІСТЬ ДО РИЗИКУ

Щоб визначитися із сумою інвестування, інвестору насамперед необхідно знати, на яку суму очікуваної “винагороди” (як компенсацію за ризик, пов’язаний із придбанням цінних паперів) він може розраховувати.

“Винагорода”, або премія за ризик (risk premium) — це різниця між очікуваною дохідністю за ризиковим цінним папером і очікуваною дохідністю за подібним безрізиковим цінним папером.

Сума, до рівня якої інвестори готові інвестувати свій капітал у певний вид цінних паперів, окрім іншого, залежить від їх схильності ризикувати. І це зрозуміло. Якби премія за ризик дорівнювала нулю, то навряд чи хтось узагалі інвестував би свої гроші. З огляду на це є підстави стверджувати, що будь-які акції передбачають (при наймні теоретично) позитивну премію за ризик, що спонукає не схильних до ризику інвесторів тримати свої гроші саме в акціях, а не вкладати їх у безрізикові активи.

Для того, щоб оцінити ступінь несхильності інвестора до ризику, припустимо, що він обирає портфелі, виходячи з двох показників — очікуваної дохідності $E(r_p)$ та змінної, яка вимірюється дисперсією (σ^2). Якщо позначити безрізикову ставку за короткостроковими казначейськими векселями як r_f , то премія за ризик портфеля буде дорівнювати $E(r_p) - r_f$. Якщо оцінювати міру несхильності інвестора до ризику параметром A , цілком логічно припустити, що премія за ризик, яку інвестор очікує отримати від портфеля, залежатиме не лише від ступеня несхильності цього інвестора до ризику A , а й від ризику портфеля σ^2 .

Премію за ризик, яку інвестор очікує отримати від портфеля, можна подати у вигляді функції його ризику:

$$E(r_p) - r_f = A \times \sigma^2. \quad (4)$$

Рівняння (4) відображає готовність інвестора компенсувати ризик очікуваною дохідністю. Слід зауважити, що безрізикові портфелі характеризуються нульовою дисперсією, тому інвестори і не вимагають для себе премії за ризик, оскільки їхня дохідність має

дорівнювати безрізиковій ставці. Премія ж за ризик пропорційна $A \times \sigma^2$. Вона потрібна для того, щоб спонукати інвестора сформувати та-кий портфель, який у цілому характеризувався б позитивною змінюваністю.

Якщо інвестори компенсують ризик очікуваною дохідністю відповідно до рівняння (4), то висновок про їх несхильність до ризику можна зробити лише у випадку, коли розміри премії за ризик і змінюваність, якими характеризуються їх фактичні портфелі, відомі. Отже, рівняння (4) відносно A можна перетворити так:

$$A = \frac{E(r_p) - r_f}{\sigma^2}. \quad (5)$$

Кількісне визначення ступеня несхильності інвестора до ризику

У базовому періоді безрізикова ставка дохідності акцій дорівнювала 6% річних. Очікувана ставка дохідності — 14%. Виходячи із цих даних, премія за ризик за інвестицією дорівнюватиме 8%, а середньоквадратичне відхилення — 21.21%. Отже, ступінь несхильності інвестора до ризику становитиме: $A = \frac{8}{21.21^2} = 1.77\%$. Отриманий результат засвідчує низький ступінь несхильності інвестора до ризику за інвестицією. Теоретично цей ступінь перебуває в діапазоні від 2 до 4 [1, с. 258].

Зібрати дані щодо орієнтовної премії за ризик, яку інвестори планують одержати, практично неможливо. Мало того, у різних інвесторів можуть бути різні очікування щодо ризику та дохідності різних активів. Нарешті, рівняння (4) і (5) можна застосовувати до дисперсії інвестиційного портфеля у цілому, а не лише до окремих активів, які є його складовими. Маючи у своєму розпорядженні дані, що характеризують весь портфель активів інвестора, фінансовий аналітик може визначити точний взаємозв’язок між ризиком і дохідністю.

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА АНАЛІЗУ

Одним із можливих джерел інформації для визначення премії за ризик і стандартного відхилення є дані про ставки дохідності за минулий інвестиційний період. Можна оцінити премію за ризик в історичному аспекті, отримавши середнє значення минулих різниць між величинами HPR за якимсь видом активів та безрізиковою ставкою. У таблиці 2 наведено річні HPR за п’ятьма видами активів банків умовної

країни за період із 1928 по 2000 рік.

Колонка “Акції великих компаній” відповідає портфелю звичайних акцій компаній з найбільшою ринковою капіталізацією, які враховуються в процесі обчислення зваженого за ринковою вартістю індексу *Standard & Poor's 500*. Колонка “Акції дрібних компаній” відображає (починаючи з 1998 року) *Russel 2000 Index*.

Дані щодо державних облігацій з терміном погашення не менше 20 років наведено в колонці “Довгострокові казначейські облігації”, із семирічним тер-

міном та купонною ставкою, що відповідала поточному рівню, — в колонці “Середньострокові казначейські облігації”.

“Короткострокові казначейські векселі”, проаналізовані в таблиці 2, характеризуються приблизно 30-денним терміном погашення. Річну *HPR* обчислено з урахуванням дотримання компаніями політики реінвестиції коштів, отриманих у момент настання терміну погашення казначейських векселів. Зауважимо: оскільки ставки дохідності короткострокових казначей-

ських векселів можуть змінюватися щомісяця, сукупна ставка дохідності за цими короткостроковими казначейськими векселями вважається безрисковою лише протягом 30-денної інвестиційного періоду.

В останній колонці таблиці відображені річні темпи інфляції, обчислені за змінами індексу споживчих цін.

Згруповані дані, наведені в таблиці 2, відображені в таблиці 3. У її першій колонці подано середньоарифметичні значення, які за відсутності додаткової інформації можуть бути використані

Таблиця 2. Ставки дохідності цінних паперів та темпи інфляції у США за період із 1928 по 2000 рік

Рік	Акції дрібних компаній	Акції великих компаній	Довгострокові казначейські облігації	Середньострокові казначейські облігації	Короткострокові казначейські векселі	Інфляція	Рік	Акції дрібних компаній	Акції великих компаній	Довгострокові казначейські облігації	Середньострокові казначейські облігації	Короткострокові казначейські векселі	Інфляція
1928	-8.91	12.21	4.54	4.96	3.19	-1.12	1968	-8.08	-10.25	3.70	5.14	4.77	3.46
1929	32.23	35.99	8.11	3.34	3.12	-2.26	1969	103.39	24.11	-7.41	0.16	4.24	3.04
1930	45.02	39.29	-0.93	0.96	3.21	-1.16	1970	50.61	11.00	-1.20	2.48	5.24	4.72
1931	-50.81	-7.66	4.41	5.89	4.74	0.58	1971	-32.27	-8.33	-6.52	-2.10	6.59	6.20
1932	-45.69	-25.90	6.22	5.51	2.35	-6.40	1972	-16.54	4.10	12.69	13.93	6.50	5.57
1933	-49.17	-45.56	-5.31	-5.81	0.96	-9.32	1973	18.44	14.17	17.47	8.71	4.34	3.27
1934	10.95	-9.14	11.89	8.44	1.16	-10.27	1974	-0.62	19.14	5.55	3.80	3.81	3.41
1935	187.82	54.56	1.03	0.35	0.07	0.76	1975	-40.54	-14.75	1.40	2.90	6.91	8.71
1936	25.13	-2.32	10.15	9.00	0.60	1.52	1976	-29.74	-26.40	5.53	6.03	7.93	12.34
1937	68.44	45.67	4.98	7.01	-1.59	2.99	1977	69.54	37.26	8.50	6.79	5.80	6.94
1938	84.47	33.55	6.52	3.77	-0.95	1.45	1978	54.81	23.98	11.07	14.20	5.06	4.86
1939	-52.71	-36.03	0.43	1.56	0.35	2.86	1979	22.02	-7.26	0.90	1.12	5.10	6.70
1940	24.69	29.42	5.25	5.64	0.09	-2.78	1980	22.29	6.50	-4.16	0.32	7.15	9.02
1941	-0.10	-1.06	5.90	4.52	0.02	0.00	1981	43.99	18.77	9.02	4.29	10.45	13.29
1942	-11.81	-9.65	6.54	2.03	0.00	0.71	1982	35.34	32.48	13.17	0.83	11.57	12.52
1943	-13.08	-11.20	0.99	-0.59	0.06	9.93	1983	7.79	-4.98	3.61	6.09	14.95	8.92
1944	51.01	20.80	5.39	1.81	0.26	9.03	1984	27.44	22.09	6.52	33.39	10.71	3.83
1945	99.79	26.54	4.87	2.78	0.35	2.96	1985	34.49	22.37	-0.53	5.44	8.85	3.79
1946	60.53	20.96	3.59	1.98	-0.07	2.30	1986	-14.02	6.46	15.29	14.46	10.02	3.95
1947	82.24	36.11	6.84	3.60	0.33	2.25	1987	28.21	32.00	32.68	23.65	7.83	3.80
1948	-12.80	-9.26	0.15	0.69	0.57	18.13	1988	3.40	18.40	23.96	17.22	6.18	1.10
1949	-3.09	4.88	-1.19	0.32	0.50	8.84	1989	-13.95	5.34	-2.65	1.68	5.50	4.43
1950	-6.15	5.29	3.07	2.21	0.81	2.99	1990	21.72	16.86	8.40	6.63	6.44	4.42
1951	21.56	18.24	6.03	2.22	1.10	-2.07	1991	8.37	31.34	19.49	14.82	8.32	4.65
1952	45.48	32.68	-0.96	0.25	1.20	5.93	1992	-27.08	-3.20	7.13	9.05	7.86	6.11
1953	9.41	23.47	-1.95	0.36	1.49	6.00	1993	50.24	30.66	18.39	16.67	5.65	3.06
1954	6.36	18.91	1.93	1.63	1.66	0.75	1994	27.84	7.71	7.79	7.25	3.54	2.90
1955	-5.68	-1.74	3.83	3.63	1.82	0.75	1995	20.30	9.87	15.48	12.02	2.97	2.75
1956	65.13	52.55	4.88	1.73	0.86	-0.74	1996	-3.34	1.29	-7.18	-4.42	3.91	2.67
1957	21.84	31.44	-1.34	-0.52	1.57	0.37	1997	33.21	37.71	31.67	18.07	5.58	2.54
1958	3.82	6.45	-5.12	-0.90	2.46	2.99	1998	16.50	23.07	-0.81	3.99	5.50	3.32
1959	-15.03	-11.14	9.46	7.84	3.14	2.90	1999	22.40	33.17	15.08	7.69	5.32	1.70
1960	70.63	43.78	-3.71	-1.29	1.54	1.76	2000	-2.50	28.53	13.02	8.62	5.11	1.61
1961	17.82	12.95	-3.55	-1.26	2.95	1.73	Середньо-арифметична дохідність	18.77	13.00	5.54	5.26	3.80	3.18
1962	-5.16	0.19	13.78	11.98	2.66	1.36	Середньо-квадратичне відхилення	39.95	20.33	7.99	6.39	3.31	4.49
1963	30.48	27.63	0.19	2.23	2.13	0.67	Мінімум	-52.71	-45.56	-7.41	-5.81	-1.59	-10.27
1964	-16.41	-8.79	6.81	7.38	2.72	1.33	Максимум	187.82	54.56	32.68	33.39	14.95	18.13
1965	12.20	22.63	-0.49	1.79	3.12	1.64							
1966	18.75	16.67	4.51	4.45	3.54	0.97							
1967	37.67	12.50	-0.27	1.27	3.94	1.92							

Джерела: 1. Дані щодо інфляції взято на веб-сайті Bureau of Labor Statistics [2].

2. Дані про дохідність цінних паперів за 1928—2000 роки — на веб-сайті Center for Research in Security Prices [3].

Таблиця 3. Частотний розподіл річних *HPR* за період із 1928 по 2000 рік

Вид активу	Середньоарифметична дохідність, %	Середньогеометрична дохідність, %	Стандартне відхилення, %
Акції дрібних компаній	18.77	12.46	39.95
Акції великих компаній	13.00	11.01	20.33
Довгострокові державні облігації	5.54	5.26	7.99
Середньострокові казначейські облігації	5.26	4.99	6.39
Казначейські векселі	3.80	3.75	3.31

для прогнозу майбутніх значень *HPR* щодо зазначених у таблиці видів активів. У другій колонці обчислено середньогеометричне значення ставок дохідності за минулий період у розрізі кожного виду активів. Наведені значення відображають сукупні темпи зростання вартості інвестицій у зазначені активи. Стандартне відхилення, наведене в останній колонці, характеризує змінюваність ставок дохідності аналізованих активів. Отримані результати відповідають компромісу “ризик — дохідність”: більш ризикові активи забезпечують і вищу очікувану дохідність.

Розрахунок премії за ризик

31 грудня 1990 року банк інвестував одну тисячу доларів США в акції дрібних компаній і одну тисячу доларів США — в казначейські векселі. Банк реінвестує весь отриманий прибуток від свого портфеля і ліквідує інвестиції 31 грудня 2000 року. На основі ставок дохідності (див. таблицю 2) одержимо (див. таблицю 4):

Остаточна вартість портфеля розраховується шляхом перемножування початкової інвестиції (1 000 доларів США) на коефіцієнт $(1 + r)$ за кожний рік. Отримані результати засвідчують збільшення вартості портфеля акцій дрібних компаній на 226.9% та зро-

стання вартості портфеля казначейських векселів на 68.1%.

Обчислимо середньогеометричну ставку дохідності за 10-річний період за формулою: [4, с. 58]

$$1 + r_g = [(1 + r_1)(1 + r_2) \dots (1 + r_N)]^{\frac{1}{N}}, \quad (6)$$

де r_g — середньогеометрична дохідність; N — кількість періодів.

Для акцій дрібних компаній середньогеометрична ставка дохідності протягом зазначеного періоду дорівнюватиме: $1 + r_g = (3.269)^{1/10} = 1.1257$. Звідси, $r_g = 0.1257 = 12.57\%$.

Середньогеометрична ставка дохідності для казначейських векселів становить 5.36%.

Як бачимо, інвестиція в акції дрібних компаній виявилася прибутковішою, ніж інвестування в казначейські векселі.

Зробимо загальний висновок: протягом десятирічного інвестиційного періоду з 1991 по 2000 роки акції дрібних компаній та казначейські векселі були дохіднішими, ніж протягом періоду з 1928 по 2000 роки. Середньогеометрична ставка дохідності за акціями дрібних компаній за останнє десятиріччя становила 12.57% (тоді як середнє її значення за весь період дорівнювало 11.01%); середня дохідність за казначейськими векселеми протягом проаналізованого десятирічного інвестиційного періоду становила 5.33% (упродовж більш тривалого періоду — 3.8%). В обидва інвестиційні періоди зберігався високий рівень премії за ризик, яку можна було отримати за ризикові інвестиції.

“Третій статистичний параметр, зазначений у таблиці 3, — стандартне відхилення. Зауважимо, що його значення збільшується в міру прискорення частоти змінюваності *HPR*. Середньоквадратичне відхилення (див. таблицю 3) обчислюється за даними минулого періоду, а не за прогнозами майбутніх сценаріїв, як у рівнянні (3).

Для обчислення середньоквадратичного відхилення на основі даних за минулий період слід розглянути результати діяльності за кожен рік як один із можливих вихідних параметрів в аналізі сценаріїв. Кожен такий “ретроспективний” результат вважається

рівноімовірним (йому надається ймовірність $1/N$, де N — кількість періодів).

Формула для “ретроспективної” дисперсії подібна рівнянню (3), але замість використання відхилень ставок дохідності від середніх значень ставок дохідності, визначених у процесі аналізу сценаріїв, використовується відхилення від усереднених ставок дохідності протягом періоду вибірки. Зауважимо, за використання ставки дохідності, усередненої за вибіркою \bar{r} , і середнє значення дохідності $E(r)$ необхідно модифікувати у середнє значення квадратів відхилень. Статистики це називають “втраченим ступенем свободи”. Ця модифікація доволі проста: середнє значення квадратів відхилень перемножують на $\frac{N}{N-1}$.

У результаті отримуємо формулу для дисперсії, побудовану за даними минулого періоду:

$$\sigma^2 = \frac{N}{N-1} \times \sum \frac{(r_t - \bar{r})^2}{N}. \quad (7)$$

У разі використання великих вибірок значення N теж буде великим. У такому випадку модифікація не має значення, оскільки $\frac{N}{N-1}$ наближається до 1.0.

Розрахунок середніх значень дохідності і стандартних відхилень за даними минулого періоду

Обчислимо аналітичні характеристики щодо ставок дохідності акцій великих компаній за період із 1990 по 1994 роки, наведених у таблиці 2. Зазначене обчислення проілюстровано таблицею 5.

Середня дохідність, яка дорівнює 16.7%, розраховується шляхом розподілу суми, зазначеної в колонці 1, за

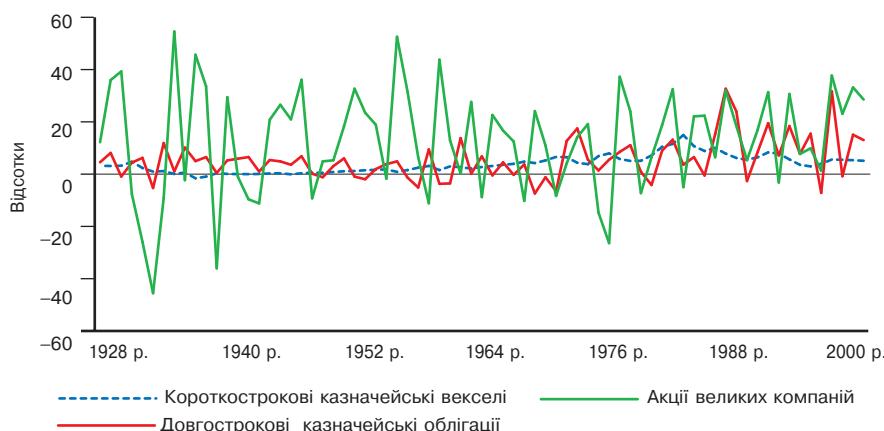
Таблиця 5. Обчислення середніх значень дохідності та стандартного відхилення

Рік	Ставка дохідності, %	Відхилення від середньої ставки дохідності, %	Відхилення в квадраті, %	1	2	3
				1	2	3
1990	16.9	0.2	0.0			
1991	31.3	14.6	213.2			
1992	-3.2	-19.9	396.0			
1993	30.7	14.0	196.0			
1994	7.7	-9.0	81.0			
Усього	83.4					886.2
Середня ставка дохідності = $83.4/5 = 16.7\%$.						
Дисперсія = $\frac{5}{4} \times \frac{886.2}{5} = 221.6$.						
Середньоквадратичне відхилення = $\sqrt{221.6} = 14.9\%$.						

Таблиця 4. Вихідні дані для обчислення премії за ризик

Рік	r (акції дрібних компаній), %	r (казначейські векселі), %
1989	-13.94	5.50
1990	21.72	6.44
1991	8.37	8.32
1992	-27.08	7.86
1993	50.24	5.65
1994	27.84	3.54
1995	20.30	2.97
1996	-3.34	3.91
1997	33.21	5.58
1998	16.50	5.50
1999	22.40	5.32
2000	-2.50	5.11
Остаточна вартість портфеля, (доларів США)	3 269	1 686

Графік 1. Ставки дохідності цінних паперів*

* Графік побудовано за даними, наведеними у таблиці 2.

кількістю спостережень (див. таблицю 5). Беремо зазначене в колонці 2 відхилення щорічної дохідності від середньої її ставки (16.7%). Обчислюємо відхилення в квадраті (див. колонку 3). Дисперсія дорівнює середньому відхиленню в квадраті, помноженому на $5/(5 - 1) = 5/4$. Стандартне відхилення дорівнює кореню квадратному з дисперсії.

На графіку 1 відображено відносну змінюваність річних *HPR* щодо трьох різних класів активів: акцій великих компаній, довгострокових казначейських облігацій і короткострокових казначейських векселів. Із графіка видно, що найбільш змінюваною є річна *HPR* акцій. Середньоквадратичне відхилення ставки дохідності акцій великих компаній становить 20.3% (для довгострокових державних облігацій — 8.0%, для короткострокових казначейських векселів — 3.3%). Одержані результати — це результати реалізації компромісу за координатами “ризик — дохідність”, характерного для ринків цінних паперів: ринки з найвищими показниками середньої ставки дохідності є і найбільш змінюваними.

Портфель, що повністю складається з акцій і середньоквадратичне відхилення якого дорівнює 20.3%, характеризується як ненадійна інвестиція. Якщо, наприклад, ставки дохідності акцій мають нормальній розподіл із середньоквадратичним відхиленням 20.3% та очікувану ставку дохідності 13.0% (середнє значення за минулій період), то щонайменше протягом одного року із трьох ставки дохідності будуть нижчими, ніж мінус 7.3% (13.0 — 20.3), або вищими, ніж 33.3% (13.0 + 20.3).

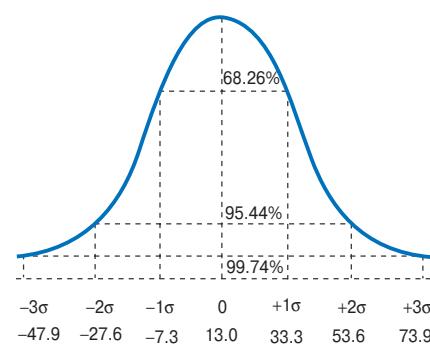
На графіку 2 відображено криву нормального розподілу із середнім значенням 13.0% та стандартним відхиленням 20.3%. Вона підтверджує

теоретичну ймовірність того, що ставки дохідності можуть опинятися в тих чи інших діапазонах, заданих певними параметрами.

Ефективність портфеля акцій дрібних компаній доволі висока. У таблиці 6 наведено середні значення ставок дохідності та середньоквадратичні відхилення для цінних паперів, що котируються на Нью-Йоркській фондовій біржі², упорядковані за розмірами компаній. Як бачимо, чим менші розміри фірми, тим більш значення середньої ставки дохідності.

Змінюваність *HPR* у минулому не завжди є надійним показником ризику, принаймні щодо безризикових активів. Скажімо, для інвестора, який має намір інвестувати кошти на один рік у короткострокові казначейські векселі із терміном погашення один рік, — це безризикова інвестиція. У всякому разі — з точки зору номінальної ставки дохідності, яка відома інвестору і має вищий ступінь визначеності. Однак середньоквадратичне відхилення ставки дохідності цих однорічних казначейських векселів, яке оцінюється на основі даних минулого періоду, не дорівнює нулю: тобто воно відображає зміну очікуваних ставок дохідності, а не коливання фактичних ставок щодо колишніх очікувань.

Графік 2. Нормальний розподіл

Таблиця 6. Значення річних ставок дохідності портфелів акцій

Розміри компанії (групи компаній)	Середньоарифметична дохідність, %	Середньо-геометрична дохідність, %	Стандартне відхилення, %
1 (найбільші компанії)	11.6	9.8	18.9
2	13.5	11.1	22.4
3	14.1	11.5	24.2
4	14.8	11.6	26.7
5	15.6	12.2	27.5
6	15.6	11.8	28.5
7	16.1	11.9	31.0
8	17.3	12.2	34.8
9	18.0	12.3	37.3
10 (найменші компанії)	21.9	13.8	46.5
Групи 3—5	14.6	11.7	25.4
Групи 6—8	16.1	12.0	30.4
Групи 9—10	19.0	12.8	39.6
Сукупний індекс NYSE, зважений за вартістю	2.3	10.4	20.2

У таблиці акції згруповано за розміром капіталізації компаній.

ІНФЛЯЦІЯ І РЕАЛЬНІ СТАВКИ ДОХІДНОСТІ

Інфляція суттєво впливає на очікувану дохідність цінних паперів. Наприклад, 10-відсоткова річна ставка дохідності означає, що на кінець року інвестиція коштуватиме на 10% більше, ніж на його початку. Це не означає, що за ці гроші можна купити на 10% більше товарів і послуг, оскільки ціломожливо, що за рік ціни на товари і послуги також зростуть. Якщо зміняться ціни, то підвищення купівельної спроможності інвестора не відповідатиме зростанню його грошового добробуту.

У будь-який момент ціни на окремі товари можуть підвищитися, а на інші — знизитися. Загальна ж тенденція визначається шляхом аналізу змін індексу споживчих цін (Consumer Price Index³). CPI відображає вартість придбання так званого “репрезентативного” набору товарів, тобто набору, який відображає “споживчий кошик” типової міської родини з чотирьох осіб. Підвищення вартості цього стандартного споживчого кошика — показник загальної тенденції в напрямі підвищення цін. Темпи інфляції (inflation rate), або швидкість зростання цін вимірюються як швидкість збільшення CPI.

²Надалі — NYSE.

³Надалі — CPI.

Припустимо, темпи інфляції (процентна зміна CPI позначається як i) за останній рік становили $i = 6\%$. Це свідчить, що купівельна спроможність грошей за рік зменшилася на 6%. І вартість кожної грошової одиниці теж знизилася на 6% за рік (із розрахунку кількості товарів, яку можна купити за цю грошову одиницю). Отже, реальний процентний дохід інвестора зменшується за рахунок зниження купівельної спроможності грошових одиниць, які він отримає в кінці року. Якщо процентна ставка дорівнює 10%, то з огляду на 6-відсоткове зниження купівельної спроможності грошової одиниці чисте підвищення купівельної спроможності інвестора становитиме лише 4%. Тому слід розрізняти *номінальну процентну ставку* (nominal interest rate) — процентну ставку в номінальному грошовому вираженні (без поправки на купівельну спроможність) — і *реальну* (real interest rate) — різницю між процентною ставкою та рівнем інфляції [1, с. 268].

Якщо номінальну ставку позначити R , реальну — r , а темпи інфляції — i , то отримаємо таку формулу:

$$r \approx R - i. \quad (8)$$

На її основі побудуємо рівняння точно-го визначення взаємозв'язку між реальною і номінальною процентними ставками. Воно матиме такий вигляд:

$$1 + r = \frac{1 + R}{1 + i}. \quad (9)$$

Перетворивши цей вираз відносно r , отримаємо рівняння:

$$r = \frac{R - i}{1 + i},$$

з якого випливає, що наведене вище правило апроксимації відхиляється (у бік збільшення) від реальної ставки на коефіцієнт $1 + i$.

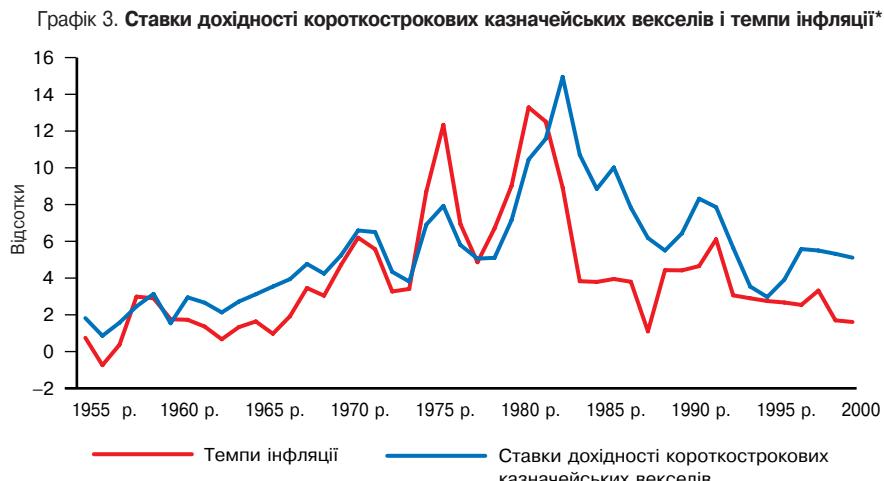
Якщо процентна ставка за короткостроковими казначейськими векселями, скажімо, в нинішньому році дорівнює 5.11% й очікується, що темпи інфляції в наступному році становитимуть 2%, то, скориставшись формулою апроксимації, можемо визначити реальну ставку: $r = 5.11\% - 2\% = 3.11\%$. Скориставшись уточненими даними, обчислимо реальну ставку:

$$r = \frac{(0.051 - 0.02)}{1 + 0.02} = 0.0303, \text{ або } 3.03\%.$$

Згідно з правилом апроксимації відхилення від реальної ставки становитиме 0.08% (у бік збільшення).

Зауважимо, що зазначене правило "справцьове" чіткіше у разі невисоких темпів інфляції, а ідеально точно — в процесі безупинного нарахування відсотків.

Отже, для того, щоб одержати ре-

* Графік побудовано за даними, наведеними у таблиці 2.

альні ставки дохідності активів, які аналізуються, слід зменшити номінальні ставки дохідності на величину темпів інфляції, відображені в останній колонці таблиці 2. Навіть незважаючи на те, що дохідність короткострокових казначейських векселів вважається безризиковою, це справедливо лише щодо їх номінальної дохідності. Щоб зробити правильний висновок щодо очікуваної реальної ставки дохідності короткострокових казначейських векселів, необхідно відняти оцінне значення темпів інфляції за інвестиційний період.

до 7%. Це підвищення номінальної ставки компенсує прискорення темпів інфляції, забезпечивши інвесторам стабільне зростання купівельної спроможності на 2%. Підтвердженням правильності рівняння І.Фішера може служити та обставина, що періоди високої інфляції та високих номінальних ставок, як правило, збігаються, хоча податки можуть ускладнювати цей взаємозв'язок. Наведену закономірність ілюструє графік 3.

ВИСНОВКИ

Реальні ставки дохідності мають важливе значення для інвесторів. З їх допомогою можна визначити, як змінюється купівельна спроможність інвесторів, яким є їх фінансовий стан.

Реальну процентну ставку завжди можна обчислити "постфактум". Показники темпів інфляції регулярно публікуються. Однак майбутня реальна ставка невідома, і в цьому випадку можна покладатися лише на власні очікування. Інакше кажучи, оскільки майбутня інфляція характеризується невизначеністю, реальна ставка дохідності носить ризиковий характер, навіть якщо номінальна ставка буде безризиковою.

Література

1. З.Боди; А.Кейн, А.Маркус. Принципи інвестицій, 4-е издание.: Пер. с англ. — М.: Іздательский дом "Вильямс", 2002. — 984 с.: ил.;
2. Офіційний сайт Bureau of Labor Statistics. — <http://www.bls.gov>;
3. Офіційний сайт Center for Research in Security Prices. — <http://www.loc.gov>;
4. Шматко Н. Оцінка дохідності цінних паперів у банківському портфелі // Вісник Національного банку України. — 2005. — № 1. — С. 57–59.

**Гелена
Жуковська**

Викладач факультету
економіки Університету
ім. Марії Складовської-Кюрі
(м. Люблін, Польща).
Кандидат економічних наук

**Роман
Олейник**

Заступник голови правління
“Кредит Банк Україна”
(м. Львів, Україна)

Невідоме ще декілька років тому поняття “омбудсмен” нині широко увійшло у наше політичне життя. Втім, у світовій, у тому числі європейській, практиці про омбудсменів згадують не лише тоді, коли йдеться про порушення політичних прав громадян. Досить часто послуги омбудсменів використовуються і в царині фінансових відносин.

Правові аспекти/

Банківський омбудсмен: потреба сьогодення

КЛАСИКА ЖАНРУ – БРИТАНСЬКА МОДЕЛЬ

Поняття “ombudsman” (ombudsman) — особа, уповноважена до розгляду скарг) виникло в 1809 році у Швеції. Саме тоді шведський парламент створив інституцію для захисту прав громадян, які виступали в судах проти уряду. Свою діездатність організація довела швидко. У 1992 році на основі Маастрихтської угоди було створено Інститут Європейського захисника громадянських прав, функції керівника якого з квітня 2003 року виконує колишній захисник громадянських прав у Греції професор П. Нікіфорос Діамандурос. Згодом з'явилися захисники прав певних груп громадян, у тому числі і клієнтів банків. Банківські омбудсмени не мають юридичного права на розв’язання спорів, але завдяки їх професійному і моральному авторитету сторони, як правило, погоджуються із прийнятим ними рішенням. Доволі часто у tandemі “банк — клієнт” виникають певні суперечності, тож потрібно знаходити способи їх вирішення з мінімальною втратою часу і з максимально вигідним для обох сторін результатом. Мета — співпраця й мінімізація можливих конфліктних ситуацій, адже банк і клієнт повинні завжди залишатися у добрих партнерських стосунках.

Поширені в Європі інститути банківських омбудсменів відіграють помітну роль у таких країнах, як Великобританія, Австралія, Індія, Канада. Загалом інституції такого типу працюють більш як у 90 державах.

Класичним прикладом діяльності омбудсмена у фінансово-банківській сфері можна вважати британську інституцію. Його послуги надаються там на основі прийнятого у 2000 році відповідного акта. Ця незалежна організація діє за чітко визначеними правилами, згідно з якими і приймає до розгляду скарги [1].

Із 1993 року банківський омбудсмен розпочав свою роботу при Італійській банківській асоціації [2]. У вересні 2004 року на засіданні Асоціації російських банків теж розпочато роботу щодо формування інституту банківського

омбудсмена. Щоправда, деякі експерти висловлюють занепокоєння можливою лавиною скарг, адже, коли навіть в Англії до банківського омбудсмена щоденно надходить до 30 звернень, то російський фінансовий омбудсмен буде ними буквально завалений [3].

БУДНІ БАНКІВСЬКОГО АРБІТРА ПОЛЬЩІ

Зачинні зміни під час підготовки до вступу в Європейський Союз провела у своєму банківському законодавстві Польща. Одним із нововведень було створення правового забезпечення охорони прав банківських клієнтів — інституції банківського арбітра. Захистом прав споживача у Польщі займається Комітет охорони конкуренції і споживачів (Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów) [4]. Він є державним органом і працює за двома напрямами — охорона умов конкуренції в економічній діяльності та охорона прав споживача. Натомість банківський арбітр є інституцією, створеною шляхом добровільного укладення угоди між комерційними банками за посередництвом об’єднуючої структури — Банківського польського союзу. Ці дві організації мають різні правові підґрунтя і різні завдання. Проведений Комітетом охорони конкуренції і споживачів аналіз порушень, які відбуваються при обслуговуванні банками клієнтів, виявив чимало видів їх дискримінації. Зокрема, серед порушень домінують несиметричні дії при зміні процентних ставок Національним банком Польщі. При їх зростанні комерційні банки підвищують відсоткові ставки кредитів, не змінюючи при цьому процентних ставок на депозити, і навпаки. Так, за даними комітету охорони конкуренції, у 2001 році відсоткові ставки Національного банку Польщі були знижені на 7.5%, у банках середній відсоток на депозити зменшився на 6.5%, а на кредити — лише на 2.1%. Значною є різниця між відсотками, виплаченими при зберіганні коштів на розрахункових рахунках (вони коливаються від 0.01% до 3.0% річних), і кредитними відсотками, які практично не падають нижче 10% (дані щодо польських злотих) [5].

Порівняно з практикою європейських країн проблемою в Польщі є недосконалість законодавства стосовно банкрутування домашніх господарств, внаслідок того, що банки агресивно видають кредити, досконало не вивчивши фінансових можливостей боржників.

Права клієнтів порушуються при поданні неправдивої інформації про банківські послуги в пресі та інших засобах масової інформації. Слід також зазначити, що при меншій оплаті праці населення ціни за послуги в польських банках вищі, ніж у країнах ЄС.

У клієнтів банків виникає багато проблем, пов'язаних із електронними продуктами. Йдеться як про технічні питання, так і про злочинні посягання.

Ця інформація, викладена в рапорті Комітету охорони прав конкуренції і споживачів, показує, які загрози порушення прав клієнтів виникають при обслуговуванні в банках, і переконує у необхідності захисту цих прав.

Перші кроки щодо створення такої інституції в Польщі зроблено у 2000 році з ініціативи Союзу польських банків, а вже в липні 2001-го банківський арбітр отримав офіційний статус. Регламент його діяльності затверджив XII з'їзд польських банків, і з березня 2002 року він розпочав роботу. Арбітр, якого на посаду призначає правління Союзу польських банків, має своє бюро. Крім того, створено раду арбітра, до якої входять як представники споживачів, так і Союзу польських банків.

Арбітр приймає до розгляду скарги лише від фізичних осіб і стосовно сум, які не перевищують 8000 злотих. Справу повертають, якщо вона потребує судового втручання, і не розглядають, якщо скаржник скаргу відізвав. Звертаючись до арбітра, споживач має надати необхідну інформацію і долучити документ, який засвідчує відсутність відповіді банку на його скаргу упродовж 30 днів. За розгляд скарги необхідно заплатити 50 злотих, а при сумі спору, меншій ніж 50 злотих, — 20 злотих. Якщо визнано правоту клієнта, банк зобов'язаний повернути йому внесені кошти; при негативному вирішенні питання їх клієнту не повертають; при відхиленні скарги повертають половину внесеної суми. Для банків рішення арбітра є остаточним і виконується протягом 14 днів, а споживач може оскаржити його вердикт у суді.

Справи зберігаються в арбітра впродовж п'яти років. Банки і скаржники можуть отримувати витяги з документів за невелику оплату, яка базується на тарифах судових послуг. За перший рік діяльності (з березня по грудень 2002 р.)

польський банківський арбітр розглянув 764 справи, з яких 30 — на користь клієнтів і 158 — на користь банків, 29 закінчилися згодою сторін, 365 не прийнято з формальних причин, 182 залишилися на розгляді [6].

За період із 1 січня по 31 грудня 2004 року до банківського арбітра надійшло 813 звернень. Винесено рішення щодо 746 справ: на користь клієнта — 51; на користь банку — 137; за згодою сторін — 68; з поверненням подання — 490. Класифікація видів подань є такою: рахунки і депозити — 131; кредити — 454; розрахункові операції та платіжні картки — 98; цінні папери — 0; інші — 130. Середня сума предмету спору становила 4219 злотих, тобто 35% від приrostу щодо 2003 року [7].

Слід наголосити, що створення інституції банківського арбітра є добровільною справою польських банків.

УКРАЇНСЬКЕ ПІДГРУНТЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ

Українська банківська система інституції банківського арбітра не має: суперечки між клієнтами і банками вирішуються через суди. Одним із внутрішніх арбітrów вирішення спірних питань у вітчизняній банківській системі можна вважати створену в січні 2004 року апеляційну комісію Національного банку України [8]. Однак функції цієї комісії зовсім інші, ніж у польського банківського арбітра. Апеляційна комісія розглядає звернення банків та інших фінансових установ щодо застосування НБУ заходів впливу за порушення банківського законодавства.

При Асоціації українських банків діє сформований за пропозиціями комерційних банків комітет з банківської етики, головною метою якого є сприяння формуванню умов рівного конкурентного середовища, аналіз і запобігання некоректним діям банків та порушенню професійної етики на міжбанківському і валютному ринках. Проте ця інституція також не є аналогом банківського арбітра.

З огляду на складну чотирирівневу систему розгляду господарських суперечок у судах Асоціація українських банків 22 квітня 2005 року на засіданні Ради АУБ створила при Асоціації Третейський суд. Затверджене Положення “Про постійно діючий Третейський суд при Асоціації українських банків”, Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків, Положення “Про витрати, пов'язані з вирішеннем спору в по-

тійно діючому Третейському суді при Асоціації українських банків” [9].

Базовим документом для створення Третейського суду при АУБ є Закон України “Про Третейські суди” від 12 травня 2004 року, який набрав чинності 16 червня 2004 року [10].

Згідно з цим законом позивачами є фізичні та юридичні особи, що пред’явили позов про захист своїх порушених чи оскаржуваних прав або гарантованих законом інтересів. Третейські суди можуть діяти при різних структурах, зареєстрованих згідно з чинним законодавством України, в тому числі — в об’єднаннях і асоціаціях суб’єктів підприємницької діяльності.

Головою Третейського суду при АУБ обрано заступника голови правління АКБ “Мрія” А.М.Жукова. На засіданні Ради Асоціації затверджене список суддів постійно діючого Третейського суду. 21 червня 2005 року його зареєстровано Міністерством юстиції [11].

Ця інституція, яка за характером своєї діяльності подібна до польського банківського арбітра, наблизить українську банківську систему в сфері захисту прав споживача при операціях клієнтів у банках до стандартів, застосовуваних у Європейському Союзі. Обравши європейський вектор розвитку, Україна повинна відповісти вимогам міжнародного співтовариства.

Література

1. <http://www.financial-ombudsman.org.uk>.
2. <http://www.search.rambler.ru>.
3. <http://www.arb.ru>.
4. Закон Польської Республіки “Про охорону конкуренції і споживачів” (*O ochronie konkurencji i konsumentow*) від 15.12.2000 року.
5. <http://www.uokik.gov.pl>.
6. *Sprawozdanie z działalności Bankowego Arbitrażu Konsumenteciego 2004 roku // Związek Banków Polskich, Bankowy arbitraż konsumencki. — Warszawa, 2005. — styczeń. — S. 2–3.*
7. *Sprawozdanie z działalności Bankowego Arbitrażu Konsumenteciego 2003 roku // Związek Banków Polskich, Bankowy arbitraż konsumencki. — Warszawa, 2004. — styczeń. — S. 2.*
8. Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 17 “Про затвердження Положення про Апеляційну комісію Національного банку України”.
9. <http://aub.com.ua>.
10. Закон України “Про Третейські суди” // Відомості Верховної Ради. - 2004. — № 35. — С. 412.
11. <http://aub.com.ua>.

Точка зору/

Визначення амортизованої собівартості фінансових інструментів

Національний банк України провадить політику максимально можливого запровадження положень міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в методологію бухгалтерського обліку банківської сфери.

За таких умов важливими є глибоке вивчення міжнародних стандартів та адаптація загальної форми визначень, застосовуваних у МСФЗ, до методології бухгалтерського обліку банків, у тому числі й до Плану рахунків банків, що діє в Україні.

Для бухгалтерського обліку фінансових інструментів банків важливим є поняття амортизованої собівартості. Це питання стало ще актуальнішим із запровадженням Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затвердженої постановою Правління НБУ від 15.09.2004 р. № 435 [2], згідно з якою кредити і депозити, надані (отримані) банком, мають обліковуватися за амортизованою собівартістю, як і цінні папери у портфелі банку до погашення [3].

Згідно з пунктом 9 МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" [6, с. 1653] "**амортизована собівартість** – сума, за якою фінансовий актив чи фінансове зобов'язання оцінювали при первісному визнанні, мінус виплата основної суми боргу, мінус або плюс накопичена амортизація (розрахована за методом ефективного відсотка) будь-якої різниці між цією первісною сумаю та сумою погашення, мінус будь-яке часткове списання (безпосередньо або за допомогою рахунку резервів) на зменшення корисності або неможливість інкасаций".

Це визначення можна записати за допомогою формули:

$$Am\ c/v = C/v - N_{погаш.} \pm AmRізн_{нак.} - Рез, \quad (1)$$

де $Am\ c/v$ – амортизована собівартість;

C/v – собівартість;

$N_{погаш.}$ – погашена основна сума боргу;

$AmRізн_{нак.}$ – накопичена амортизація (розрахована за методом ефективного відсотка) будь-якої різниці між цією первісною сумаю та сумаю погашення;

$Рез$ – сума резерву.

Для того, щоб чітко визначитися зі складовими амортизованої собівартості, необхідно визначити кожну складову визначення.

Сума, за якою фінансовий інструмент має бути облікований при первісному визнанні, регламентується пунктом 43 МСБО 39 [6, с. 1662]: "під час первісного визнання якогось фінансового активу або зобов'язання організація має оцінювати їх за справедливою вартістю плюс (у тому разі, якщо фінансовий актив або фінансове зобов'язання не оцінюються за справед-

ливою вартістю через прибутки або збитки) витрати на операції, які безпосередньо стосуються придбання або емісії такого фінансового активу або фінансового зобов'язання".

Оскільки поняття "амортизована собівартість" не застосовується до фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки (до них не застосовується також ефективна ставка), цей портфель фінансових інструментів не розглядається. З огляду на це твердження для всіх інших фінансових інструментів сума при первісному визнанні може бути представлена так:

$$\Sigma = Сpr/v \pm B_{прид}, \quad (2)$$

де $Сpr/v$ – справедлива вартість;

$B_{прид.}$ – витрати, які безпосередньо стосуються придбання (емісії) фінансового активу або зобов'язання.

Зауважимо, що безпосередньо стосуються придбання (емісії) фінансового активу або зобов'язання не тільки понесені банком подібні витрати, а також і комісії, стягнуті під час створення фінансового активу (наприклад, кредиту), як це зазначено в пункті 14 МСБО 18 "Дохід" ("гонорари, які є невід'ємною частиною ефективної ставки відсотка фінансового інструменту") [6, с. 899–900]. Отже, сума таких комісій може бути більшою, ніж витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням фінансового активу або зобов'язання, і тому загальна сума комісій і витрат може як збільшувати, так і зменшувати суму справедливої вартості (у формулі (2) тому й поставлено знак " \pm ").

Згідно з нормативно-правовими актами НБУ сума, за якою фінансовий актив або зобов'язання обліkuється при первісному визнанні, називається собівартістю (наприклад, пункт 1.5 розділу I Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України, затвердженої постановою Правління НБУ від 20.08.2003 р. № 355 (зі змінами) [3].

Згідно з пунктом 9 МСБО 39 "**справедлива вартість** – сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість у рамках офіційної операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами".

Зауважимо, що у визначенні називається "сума", а не "ціна". Отже, можна зробити висновок, що справедлива вартість (для боргових цінних паперів, для кредитів, депозитів) складається із ціни, яка сформувалася в межах офіційної операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами, та нарахованих, але ще не отриманих на момент купівлі-продажу процентів:

$$Сpr/v = І + \%_{након.}, \quad (3)$$

де $І$ – ціна купівлі;

$\%_{након.}$ – нараховані, але ще не отримані на момент купівлі-продажу проценти.

Ціну, про яку йдеться, можна назвати ринковою ціною фінансового активу. Вона може бути рівною ціні котирування (якщо така є) або визначатися іншими методами, як зазначено в МСБО 39 [6, с. 1705–1709].

Стосовно ціни купівлі необхідно також зауважити, що вона складається з урахуванням ринкових ставок дохідності, а тому може відрізнятися від номіналу фінансового активу. Така різниця становить дисконт (якщо ціна менша номіналу) або премію (якщо ціна перевищує номінал). На дисконт/премію в обліку відносять також витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням.

Отже, сума при первісному визнанні з урахуванням формул (2) і (3) може бути представлена так:

$$C/\varepsilon = C_{\text{ср}}/\varepsilon \pm B_{\text{пред.}} = \underline{\underline{D}} + \%_{\text{накоп.}} \pm B_{\text{пред.}}$$

$$C/\varepsilon = \underbrace{N + [(\underline{\underline{D}} - N) \pm B_{\text{пред.}}]}_{D/\Pi} + \%_{\text{накоп.}}$$

$$C/\varepsilon = N \pm \underline{\underline{D}}/\Pi + \%_{\text{накоп.}}, \quad (4)$$

де N — номінал;

$\underline{\underline{D}}$ — премія;

D — дисконт.

Визначимо тепер складові поняття “накопичена амортизація” (розрахована за методом ефективного відсотка) будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення”.

Спочатку з’ясуємо, що таке різниця між первісною сумою і сумою погашення.

Сума погашення — це та сума, яку емітент (чи позичальник) має сплатити протягом строку дії до моменту остаточного погашення інструменту. Тобто це номінальна сума і вся сума процентів, яка буде отримана у майбутньому, незалежно від того, чи ці проценти вже нараховані, чи будуть нараховані у майбутніх періодах. Отже, сума погашення може бути представлена так:

$$\Sigma_{\text{погаш.}} = N + \%_{\text{не отрим.}}, \quad (5)$$

де $\Sigma_{\text{погаш.}}$ — сума погашення;

$\%_{\text{не отрим.}}$ — сума процентів, яку буде отримано в майбутньому.

Відсотки, що будуть отримані, можуть включати накопичені і ще не сплачені, а також ті проценти, які мають бути отримані організацією-інвестором (банком) до зумовленої в угоді дати повного розрахунку за фінансовим інструментом. Тоді:

$$\Sigma_{\text{погаш.}} = N + \%_{\text{не отрим.}} = N + (\%_{\text{накоп.}} + \%_{\text{не отрим. наші}}), \quad (6)$$

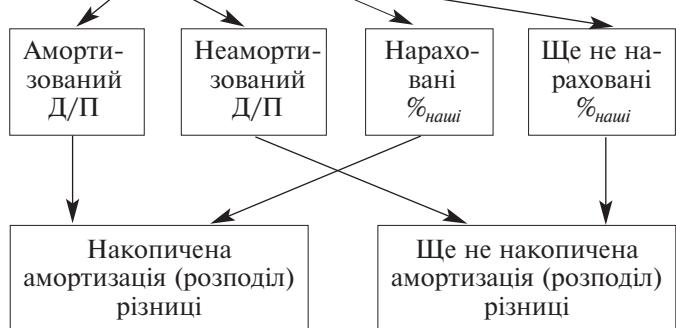
де $\%_{\text{не отрим. наші}}$ — проценти, які мають бути отримані банком до дати повного розрахунку.

Виходячи з формул собівартості (вартості при первісному визнанні — формула (4) та суми погашення — формула (6)), різниця між ними може бути записана так:

$$\text{Різн.} = C/\varepsilon - \Sigma_{\text{погаш.}} = [N \pm \underline{\underline{D}}/\Pi + \%_{\text{накоп.}}] - [N + (\%_{\text{накоп.}} + \%_{\text{не отрим. наші}})]$$

$$\text{Різн.} = (N - N) + \underline{\underline{D}}/\Pi + (\%_{\text{накоп.}} - \%_{\text{накоп.}}) + \%_{\text{не отрим. наші}}$$

$$\text{Різн.} = \underline{\underline{D}}/\Pi + \%_{\text{не отрим. наші}} \quad (7)$$

Для розрахунку амортизованої собівартості необхідно взяти накопичену організацією амортизацію (розподіл) цієї різниці. Отже, як випливає зі схеми до формули (7), накопичену амортизацію різниці можна записати за допомогою такої формули:

$$\text{AmRizn}_{\text{накоп.}} = \underline{\underline{D}}/\text{Пам.} + \%_{\text{нап. наші}}, \quad (8)$$

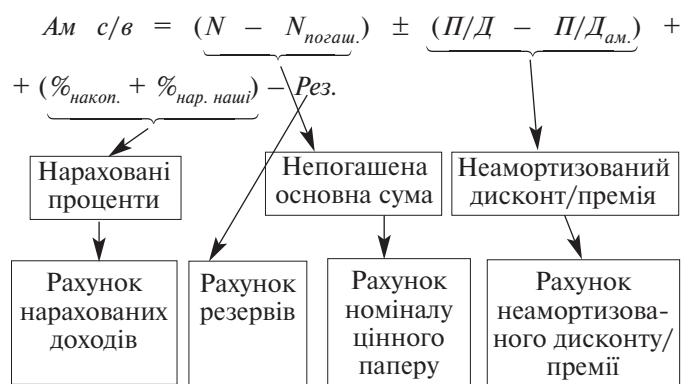
де $\underline{\underline{D}}/\text{Пам.}$ — накопичена амортизація дисконту/премії;

$\%_{\text{нап. наші}}$ — сума процентів, що були нараховані й належать безпосередньо банку.

Елементи формул (4) і (8) введемо у формулу (1) і запишемо загальну формулу розрахунку амортизованої собівартості:

$$\text{Am c/v} = C/\varepsilon - N_{\text{погаш.}} \pm \text{AmRizn}_{\text{накоп.}} - \text{Рез}$$

$$\text{Am c/v} = (N \pm \underline{\underline{D}}/\Pi + \%_{\text{накоп.}}) - N_{\text{погаш.}} \pm (\underline{\underline{D}}/\text{Пам.} + \%_{\text{нап. наші}}) - \text{Рез} \quad (9)$$

Отже, кінцева формула має вигляд:

$$\text{Am c/v} = N_{\text{непогаш.}} \pm \underline{\underline{D}}_{\text{неам.}} + \%_{\text{нап.}} - \text{Рез}, \quad (10)$$

де Am c/v — амортизована собівартість;

$N_{\text{непогаш.}}$ — непогашена основна сума;

$\underline{\underline{D}}_{\text{неам.}}$ — неамортизована премія/дисконт;

$\%_{\text{нап.}}$ — нараховані (що не отримані) проценти (як придбані, так і ті, які безпосередньо зароблені банком);

Рез — сума резерву.

Наприклад, візьмемо групу 321 “Боргові цінні папери у портфелі банку до погашення” Плану рахунків бухгалтерського обліку в банках України [4; 1]. Амортизована собівартість за цінним папером цієї групи буде становити:

- 1) якщо борговий цінний папір з дисконтом:
— сальдо рахунку 3210 (непогашений номінал);
— сальдо рахунку 3216 (неамортизований дисконт);
+ сальдо рахунку 3218 (нараховані проценти);
— сальдо рахунків групи 329 (резерви, якщо резерви сформовані у належній сумі)

= амортизована собівартість;

- 2) якщо борговий цінний папір із премією:
— сальдо рахунку 3210 (непогашений номінал);
+ сальдо рахунку 3217 (неамортизована премія);
+ сальдо рахунку 3218 (нараховані проценти);
— сальдо рахунків групи 329 (резерви, якщо резерви сформовані у належній сумі)

= амортизована собівартість.

За допомогою формули (10) можна розрахувати амортизовану собівартість на будь-яку дату.

Слід зауважити, що в національних стандартах бухгалтерського обліку (пункт 3 П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”) [5] дається дещо інше визначення амортизованої собівартості: “**Амортизована собівартість фінансової інвестиції – собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії)**”.

Виходячи з цього визначення, амортизована собівартість складається із номіналу (всього), неамортизованого дисконту (премії) та резерву. Разом із тим, не враховується варіант часткового погашення номіналу та варіант того, що періоди отримання/сплати процентів за фінансовим активом/зобов’язанням можуть не збігатися з періодами їх нарахування в обліку. Отже, визначення, надане у національних стандартах, є лише окремим випадком, хоча мало б охоплювати всі можливі варіанти. З вищеведенного можна зробити висновок, що визначення, яке містить П(С)БО 12, не повністю відповідає принципам МСФЗ.

Насамкінець слід ще раз наголосити, що правильне визначення амортизованої собівартості є дуже важливим, зокрема тому, що від цього безпосередньо залежить, яку суму доходів буде визнавати банк із

застосуванням ефективної ставки відсотка у кожний період часу.

Людмила Снігурська,

головний економіст департаменту бухгалтерського обліку Нціонального банку України. Кандидат економічних наук.

Література

1. Інструкція “Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України”, затверджена постановою Правління НБУ від 17.06.2004 р. №280.

2. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 15.09.2004 р. № 435.

3. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 20.08.2003 р. № 355 (зі змінами).

4. План рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджений постановою Правління НБУ від 17.06.2004 р. № 280.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. № 91.

6. International Financial Reporting Standards — London: International Accounting Standards Board, 2004. — P.1635—2003.

**Юлія
Овдій**

Начальник управління контролінгу
ВАТ “Кредитпромбанк”.
Марістр ділового адміністрування,
здобувач кафедри банківської
справи Київського національного
економічного університету

Точка зору практика /

Облік виконання бюджету в банку

Бюджетування діяльності банку – невід’ємна частина фінансового менеджменту, яка забезпечує керівництво управлінською інформацією, необхідною банку для прийняття рішень. Останнім часом дедалі більше менеджерів розуміють важливість цього процесу. У статті розглянуто технологію обліку фактичного виконання бюджету з метою отримання інформації для аналізу діяльності як банку загалом, так і його структурних одиниць.

Сьогодні дедалі більше українських банків приділяють увагу розвитку своїх технологій бюджетування. Це пояснюється тим, що в умовах посилення конкуренції упровадження бюджетування є одним із ключових чинників успішного бізнесу на сучасному вітчизняному та міжнародному ринках.

Реалізація бюджетування не може бути успішною без упровадження в банку управлінського обліку [1,2].

Управлінський облік у банку – це система збору, аналізу, спеціалізованої обробки і представлення основних показників діяльності банку його топ-менеджменту і власникам [3].

Постановка управлінського обліку в банку повинна бути спрямована на

вирішення таких завдань:

- побудова оптимального для банку процесу планування і бюджетування;
- оперативний контроль прибутковості в розрізі окремих продуктів, напрямів бізнесу, підрозділів (включаючи філій);
- оперативний контроль структури активів та пасивів (за обсягами і терміновістю), контроль рівня ризиків і достатності капіталу;
- прийняття управлінських рішень на базі реальної інформації — як про окремі операції, так і щодо стану справ у банку загалом;
- моделювання наслідків здійснення тих чи інших операцій, проведення аналізу “що — якщо”;
- вдосконалення процесів прий-

Таблиця 1. Зразок кодування центрів обліку

Код філії (2 знаки)	Код відділення (2 знаки)	Код бізнесу (2 знаки)	Код центру фінансового обліку (ЦФО) (2 знаки)	Код підрозділу (2 знаки)
------------------------	-----------------------------	--------------------------	--	-----------------------------

няття рішень щодо ціноутворення продуктового ряду;
— оптимізація неопераційних витрат банку;

— формування ефективної системи мотивації та відповідальності менеджерів за результати роботи.

Облік фактичного виконання бюджету ведеться на двох взаємопов'язаних рівнях — бухгалтерського обліку та управлінського обліку.

На рівні бухгалтерського обліку вирішуються такі задачі: облік активів і пасивів у розрізі бізнесів, облік прямих доходів та витрат у розрізі бізнесів, облік прямих витрат у розрізі центрів обліку, які не ввійшли до складу бізнесів.

Управлінський облік забезпечує: облік внутрішніх процентних доходів і витрат, облік корекції процентних, комісійних і непроцентних доходів і витрат бізнесів, облік алокацій, розрахунок фінансового результату діяль-

ності бізнесів.

Розглянемо детальніше кожну складову.

Необхідно умовою запровадження бюджетування в банку є організація обліку всіх його продуктів та доходів і витрат за ними по бізнесах [3,5]. Це дає змогу не тільки складати та контролювати бюджет щодо кожного бізнесу, а й розраховувати прибутковість продуктів і клієнтів.

Для подальшої, у тому числі й автоматизованої, роботи з фінансовою структурою банку, центрам обліку та бізнесам можуть бути присвоєні внутрішні коди. Кодування буває символічне і цифрове. Перевага символічного кодування — зручність його інтерпретації для персоналу банку. А перевага цифрового кодування в тому, що воно описує ієархію підрозділів як у фінансовій, так і в організаційній структурі, що значно спрощує кон-

солідацію бюджетної інформації (див. таблицю 1).

Наприклад, код відділу обслуговування фізичних осіб відділення № 1 центрального офісу банку (0101020401) визначається таким чином: код філії — 01, відділення — 01, розрібного бізнесу — 02, профіт-центрів — 04, відділу — 01.

Деталізування обліку продуктів, доходів і витрат за ними може здійснюватися через систему аналітичних параметрів у розрізі центрів обліку, продуктів, клієнтів, видів валют тощо.

Існує два основних методи відображення аналітичних параметрів: кодування рахунків і відображення інформації у проведених банку. Недоліком первого методу є необхідність відкриття великої кількості аналітичних рахунків. Причому введення нових управлінських параметрів або зміна існуючих спричиняється до ускладнень при зміні відкритого масиву аналітичних рахунків. На наш погляд, необхідно надати перевагу другому методу, оскільки він дає змогу вводити в бухгалтерську проводку будь-яку управлінську інформацію.

Для того, щоб продуктам банку присвоїти коди, необхідно, передусім, скласти їх класифікатор. При формуванні такого класифікатора продуктів необхідно скласти схеми (паспорти) продуктів, показати взаємозв'язок підрозділів при продажу того або іншого продукту. Кодування продуктів банку може бути як символічним, так і цифровим. При складанні класифікатора продуктів присвоюють коди також операціям, які він охоплює і результати яких відображаються на рахунках доходів та витрат банку (див. таблицю 2).

В результаті при відкритті аналітичних рахунків 1, 2 та 3 класів в операційному дні банку вводиться додатковий реквізит — “Код продукту”, а при здійсненні бухгалтерських проводок за рахунками 6 та 7 класів — додаткова інформація: код центру обліку, код продукту, код операції. Такий підхід до відображення управлінської інформації дає змогу автоматизувати обчислення фактичних значень відповідних статей бюджетів центрів обліку безпосередньо з операційного дня банку.

Проблему визначення внутрішніх прямих процентних витрат для розміщувальних центрів обліку і внутрішніх прямих процентних доходів для центрів, що залучають, допомагає вирішити застосування в банку

Таблиця 2. Кодування продуктів і операцій

Код продукту	Назва продукту	Код операції	Назва операції
7	Кредити (без конвертації в іншу валюту) під іпотеку	0016	Нарахування процентних доходів за кредитами суб'єктам господарської діяльності під звичайну заставу
		1010	Кредитне обслуговування
		3012	Нарахування пені за несвоєчасне погашення кредитів та процентів за ними
35	Гарантії та поруки, надані в національній валюті за юридичних осіб на користь резидентів України під заставу рухомого майна	1126	Обслуговування гарантій в національній валюті
		3012	Нарахування пені за несвоєчасне погашення кредитів і процентів за ними
		3061	Реєстрація застави рухомого майна
		3062	Надання виписки з Державного реєстру застав рухомого майна
		1017	Відкриття поточного рахунку
4	Відкриття та обслуговування поточних рахунків фізичних осіб у національній валюті	0026	Нарахування процентів за коштами до запитання фізичних осіб
		1023	Переказ коштів за дорученням клієнта
		1037	Надання довідок за рахунками
		1012	Придбання валюти
		3021	Відрахування у Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

внутрішнього трансфертного ціноутворення.

Трансфертне ціноутворення — це встановлення “проміжних” цін на ресурси, які передаються одними центрами обліку банку іншим [4].

Якщо той чи інший центр фінансового обліку (надалі ЦФО) працює тільки на залучення (розміщення) ресурсів і не проводить активних (пасивних) операцій, він не може мати прибутку, і його бюджет доходів і витрат складається тільки з витратної (дохідної) частини. Оцінити ефективність діяльності такого ЦФО не завжди можливо. Підхід, пов’язаний з урахуванням трансфертних доходів і витрат, дає змогу віднести на такий ЦФО частину загальнобанківського доходу (витрат), отриманого від продажу (купівлі) залучених (розміщених) цим ЦФО ресурсів.

Запровадження системи трансфертних цін у вітчизняну банківську практику у вигляді організації реального внутрішньобанківського ринку (від чого зарубіжні банки прагнуть поступово відійти, і що деякі наші теоретики рекомендують [5]) не дасть позитивних результатів, швидше навпаки — воно може дезорганізувати сформовану банками систему управління.

На наш погляд, доцільно використати трансфертні ціни у процесі планування і контролю результатів діяльності структурних підрозділів українського банку. Йдеться не про організаційне впровадження системи трансфертних цін в систему управління внутрішніми структурними підрозділами вітчизняних банків, а лише про використання її як розрахункової величини з метою підвищення ефективності планування і контролю діяльності внутрішніх структурних підрозділів, а також мотивації їх керівників.

Для цілей бюджетування привабливішим є метод розподілу джерел коштів та вкладень і встановлення різного рівня трансфертних цін залежно від виду джерел ресурсів і вкладень.

Усі активи і пасиви банку пропонується розділити на шість груп терміновості (від короткострокових до довгострокових) з напрямами на гривневі та валютні блоки:

- 1 група — до 1 місяця;
- 2 група — від 1 до 3 місяців;
- 3 група — від 3 до 6 місяців;
- 4 група — від 6 до 9 місяців;
- 5 група — від 9 до 12 місяців;
- 6 група — понад 1 рік.

За кожною групою терміновості

Таблиця 3. Перерозподіл постійних непрямих витрат				
Джерело			Отримувач	
№ п/п	ЦФО	Сума до перерозподілу	ЦФО	База розподілу
Розподіл накладних витрат, які відносяться до всіх ЦФО				
1	Сервіс-центр “Банк”	Оренда будівлі Страхування будівлі Комунальні платежі Ремонт будівлі Господарські витрати Інші господарські витрати Охорона будівлі Амортизація будівлі	Усі ЦФО	Площа, на якій розташований ЦФО
2	Сервіс-центр “Банк”	Амортизація ПЕОМ Амортизація нематеріальних активів Оренда комп’ютерних ліній зв’язку Утримання ПЕОМ	Усі ЦФО	Пропорційно кількості ПЕОМ
3	Сервіс-центр “Банк”	Канцелярські витрати Поштово-телеграфні витрати Придбання МШП Транспортні витрати	Усі ЦФО	Пропорційно кількості осіб
Розподіл власних витрат				
4	Сервіс-центри: “Управління справами”, “Управління безпеки”	Усі витрати	Усі бізнеси	Пропорційно площині, на якій розташовано бізнес
5	Процесинг-центр “Управління програмного забезпечення”	Усі витрати	Усі ЦФО	Пропорційно кількості ПЕОМ
6	Сервіс-центр “Управління персоналом”	Усі витрати	Усі ЦФО	Пропорційно кількості осіб
7	Сервіс-центри: “Бухгалтерія”, “Відділ реклами”	Усі витрати	Усі ЦФО	Пропорційно кількості осіб
8	Сервіс-центр “Управління по роботі з філіями”	Усі витрати	Філії	Пропорційно кількості осіб
9	Процесинг-центр “Юридичний відділ”	Усі витрати	Усі ЦФО	Пропорційно витратам на працю

розраховуються середні залишки активів і пасивів та середньозважені ставки розміщення й залучення. Обсяги і середні ставки за пасивами обчислюються з вирахуванням обов’язкового резервування.

Трансфертна ціна за групою строковості розраховується як середня вартість пасивів за групою, збільшена на різницю між середньою прибутковістю активів та середньою вартістю пасивів, скоригованих на коефіцієнт “K”.

Тобто: $TЦ = ЦП + (ЦА - ЦП) \times K$,
де $TЦ$ — трансфертна ціна;

$ЦП$ — ціна пасивів;

$ЦА$ — ціна активів;

K — коригуючий коефіцієнт, що визначає частку маржі підрозділу, який залучає кошти.

У разі нестачі ресурсів (наприклад, гривневих до 1 місяця) трансфертна ціна встановлюється таким чином, що значна частина маржі передається підрозділам, які залучають ресурси,

Таблиця 4. Бюджет доходів і витрат бізнесу

№ п/п	Найменування статті	Розрахунок
1	Процентні доходи за зовнішніми операціями	
2	Трансфертні процентні доходи	
3	Процентні витрати за зовнішніми операціями	
4	Трансфертні процентні витрати	
5	Чистий процентний дохід	1 + 2 - 3 - 4
6	Чистий комісійний дохід	
7	Чистий дохід від торговельних операцій	
8	Інші прямі доходи	
9	Інші прямі витрати	
10	Операційний прибуток	5 + 6 + 7 + 8 - 9
11	Адміністративні витрати	
12	Загальнобанківські витрати	
13	ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ (без страхових резервів)	10 - 11 - 12
14	Страхові резерви	
15	ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ (з урахуванням страхових резервів)	13 - 14

відтак стимулюючи їх до зменшення нестачі ресурсів даної терміновості та зменшуючи привабливість розміщення цих ресурсів.

У разі надлишку ресурсів (наприклад, гривневих від 3 до 6 місяців) трансфертна ціна встановлюється так, що значна частина маржі передається підрозділам, котрі розміщують ресурси, у такий спосіб стимулюючи розмістити надлишок ресурсів даної терміновості та знижуючи привабливість їх залучення.

Така методика встановлення трансфертної ціни дає змогу не тільки визначати прибутковість бізнесу, а й здійснювати централізоване управління ризиком ліквідності та процентним ризиком. Можна сказати, що ми вилучаємо ці ризики з бізнесів і концентруємо їх у казначействі, залишаючи в бізнесах тільки ризики кредитній операційні.

Наступним питанням організації управлінського обліку в банку є розподіл непрямих постійних витрат.

Розглянемо розподіл витрат на центр фінансового обліку.

Прямі постійні витрати можуть бути віднесені безпосередньо на ЦФО, і це питання вирішується за допомогою бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що приблизно 60% витрат банку — це непрямі витрати, які не можна віднести до того чи іншого ЦФО.

Спочатку непрямі постійні витрати варто відносити на спеціальний центр "Банк".

Розподіл непрямих витрат між ЦФО називається алокацією. Основний принцип алокацій — усі витрати необхідно розподілити на бізнеси.

Технологія розподілу, яку можна

описати за допомогою типової таблиці (див. таблицю 3), передбачає послідовне виконання двох ключових етапів.

Eman 1. Група непрямих витрат, що відносяться до всіх підрозділів, розподіляються на всі ЦФО банку.

Непрямі витрати розподіляються між ЦФО пропорційно визначений базі. На основі обраної бази розраховується ставка розподілу непрямих витрат. Ставка розподілу непрямих витрат — це відношення суми непрямих витрат до загальної величини бази їх розподілу.

Eman 2. Повністю розподіляються власні та перерозподілені на етапі 1 витрати сервіс-центрів і менеджмент-центрів між бізнесами (див. таблицю 3, п.п. 4—9).

Після того, як відкориговано доходи та витрати, розраховують фінансовий результат ЦФО, бізнесів і банку

в цілому в такій послідовності.

Eman 1. Розрахунок фінансового результату кожного ЦФО.

Eman 2. Формування бюджету доходів і витрат кожного бізнесу шляхом підсумовування відповідних статей доходів і витрат ЦФО, що входить у ці бізнеси (див. таблицю 4).

Eman 3. Формування консолідованого бюджету доходів і витрат банку шляхом підсумовування всіх статей доходів і витрат бюджетів бізнесів за винятком трансфертних процентних доходів і витрат.

Вважаємо, що запропонована і розглянута в цій статті система обліку фактичного виконання бюджету допоможе банку аналізувати бізнес — як у цілому, так і за окремими напрямами, аж до рівня конкретних банківських продуктів.

Результати дослідження апробовано та впроваджено у ВАТ "Кредит-промбанк".

Література

1. Голов С.Ф. Управлінческий бухгалтерский учет. — К.: Скарби, 1998.

2. Друри К. Введение в управленический и производственный учет. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 774 с.

3. Клочков И.А., Терехов А.Г., Юденков Ю.Н. Управленический учет в коммерческом банке: Практическое пособие / Под ред. С.М. Шапигузова. — М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. — 192 с.

4. Косован К.С. Трансферное ценообразование в коммерческом банке // Деньги и кредит. — 1999. — № 11. — С. 28—34.

5. Поморина М.А. Планирование как основа управления деятельностью банка. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 384 с.

УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКА ШКОЛА при Київському національному економічному університеті

Державна акредитація IV рівня,
ліцензія МОНУ АА № 868052 від 25.11.2004

Зaproшує осіб з вищою освітою бакалавра чи спеціаліста
в МАГІСТРАТУРУ на спеціальність

"Банківська справа" (програма "Банківський менеджмент").

Форма навчання — заочна.

Строк навчання 1—2 роки (залежно від базової вищої освіти).

Диплом магістра державного зразка від імені КНЕУ.

Здійснює навчання з кваліфікаційної підготовки
за окремими програмами.

Тел. (044) 456-32-93, 230-29-87, 241-75-52.

Сайт: www.ufbs.kiev.ua, E-mail: ufbs@ufbs.kiev.ua

Методика /

Проблеми розвитку банківського управлінського обліку

Ефективна організація управлінського обліку – актуальна проблема кожного банку незалежно від його масштабів та специфіки. Адже повнота і своєчасність інформації про поточний стан підприємства, вчасно прийняті управлінські рішення сприяють оперативному маневруванню ресурсами, успішному подоланню ускладнень, які можуть виникати в процесі роботи. У статті розглядаються найпоширеніші методи банківського управлінського обліку. Пропонується удосконалений спосіб визначення структури аналітичного рахунку 8 класу, що спирається на відповідну класифікацію елементів обліку.

Бухгалтерський облік у банківських установах здійснюється з метою надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про їх фінансовий стан. Ця інформація має форму банківської звітності, яка складається за даними бухгалтерського обліку.

Серед зовнішніх користувачів звітності — акціонери, інвестори, клієнти фінансово-кредитної установи, а також Національний банк та інші контролючі органи держави. Склад, форма і терміни надання банківської звітності визначені чинним законодавством, а методика та порядок її складання — стандартами бухгалтерського обліку й нормативно-правовими документами НБУ. Технологія складання звітів забезпечується уніфікованими програмно-технічними засобами “АРМ-Статзвітність”.

Внутрішні користувачі — члени правління банку, керівники його підрозділів, фахівці служб планування й маркетингу, менеджери з продажу послуг користуються банківською звітністю з метою розробки стратегії розвитку та планування майбутніх операцій, оптимізації використання ресурсів, оцінки ефективності фінансових програм. Причому для прийняття правильних і своєчасних управлінських рішень їм необхідна оперативніша й детальніша, ніж стандартні дані фінансової статистичної звітності, інформація. Саме такі дані систематизуються в процесі управлінського обліку банку.

Нинішня його ідеологія базується на практиці вітчизняного виробничого обліку та на досвіді застосування управлінських стандартів в економічно розвинутих країнах, зокрема у Великобританії (її стандарт відомий за науковою назвою *managerial accounting*) та

Європейському Союзі (*controlling*).

Слід зазначити, що будь-яка підприємницька діяльність має три взаємо-пов'язані складові — операційну, фінансову та інвестиційну. Узгодити їх, забезпечити відповідне планування, втілити заплановане на практиці, налагодити регулювання та контроль дає змогу саме управлінська функція.

Сутність планування полягає у виборі з-поміж багатьох альтернативних певних конкретних цілей та завдань розвитку. Організація робіт — це діяльність, спрямована на виконання прийнятого рішення, в процесі якого за допомогою обліку й звітності здійснюється безперервний нагляд за фактичним станом об'єкта управління та провадиться порівняння з плановими завданнями. У разі відхилень виникає необхідність у регулюванні процесу шляхом коригування організації робіт (маневрування ресурсами) або внесення змін до прийнятих планів (див. схему 1).

отримані під час (див. складу 1).
Отже, організація управлінського обліку банку суттєво позначається на ефективності управління загалом. Причому як на стадії планування, виз-

начення загальної мети і конкретних завдань розвитку, так і в процесі порівняння фактичних та планових показників розвитку. Слід зауважити, що ефективно регулювати господарський процес на основі даних управлінського обліку можна лише в тому разі, якщо відповідна інформація надається своєчасно. *Тому першою і визначальною особливістю управлінського обліку є оперативність необхідної для аналізу інформації.*

Друга особливість полягає у його системності. Важливо, щоб деталізований облік господарських операцій провадився не лише по банку в цілому, а й за його підрозділами, напрямами бізнесу, за окремими фінансовими інструментами.

Виходячи з практики, об'єкти управлінського обліку можна об'єднати у три основних групи:

- ◆ центри відповідальності (філії, відділення тощо);
 - ◆ центри прибутку та витрат (департаменти, управління, відділи);
 - ◆ центри рентабельності (проекти, напрями бізнесу, банківські продукти).

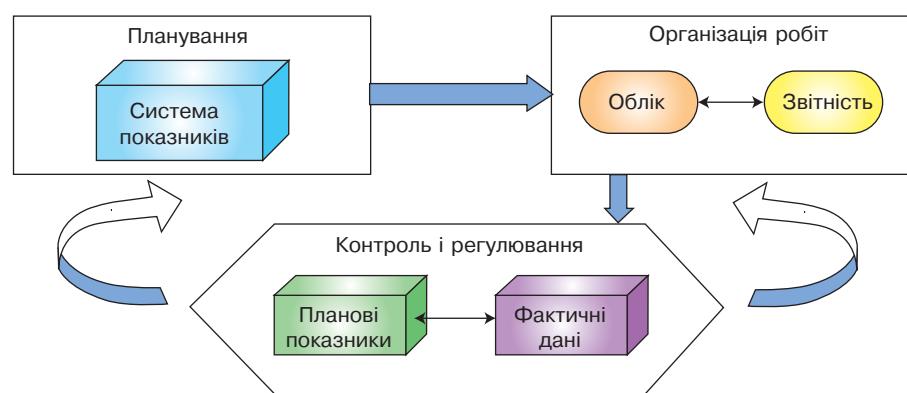
Третя особливість управлінського обліку пов'язана з організацією звітності, яка не регламентується централізовано, а визначається банком самостійно — шляхом розробки та застосування відповідних внутрішніх положень, що обумовлюють склад і терміни подання звітів, заходи щодо забезпечення їх повноти, своєчасності й конфіденційності тощо.

і конфіденційності інформації.

Тобто управлінський облік можна розглядати як процес формування спеціалізованих звітів, необхідних для прийняття управлінських рішень у конкретному організаційно-функціональному структурному підрозділі банку та у банківській установі в цілому.

Як свідчить досвід, реєстрація даних управлінського обліку може бути організована за кількома варіантами.

Схема 1. Взаємодія елементів управління

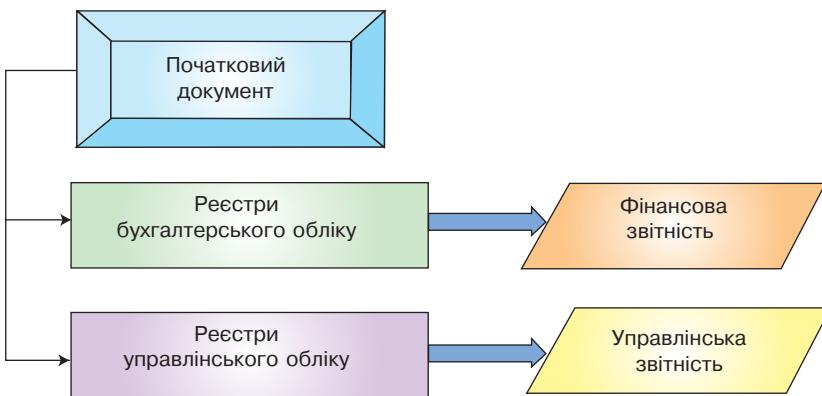

Основні з них такі:

- ◆ позасистемний облік;
- ◆ облік із використанням аналітичних рахунків 1-7 класів;
- ◆ облік із використанням рахунків 8 класу.

Позасистемним обліком передбачена реєстрація даних управлінського обліку на особливих реєстрах — окрім від даних бухгалтерського обліку. За такого підходу кожна банківська операція спочатку відображається традиційним проведенням і заноситься до реєстрів бухгалтерського обліку, а потім “розноситься” по реєстрах управлінського обліку, на основі яких і формуються управлінські звіти (див. схему 2).

Схема 2. Позасистемна організація управлінського обліку

Перевагами такого методу є незалежність від фінансової і статистичної звітності, можливість вільного встановлення та зміни правил управлінського обліку, обсягів та структури форм звітності, введення нових показників тощо.

Серед недоліків — недостатня оперативність і потреба у залученні до роботи додаткового бухгалтерського персоналу.

Методом аналітичних рахунків передбачено розподіл балансових рахунків на кілька систематизованих аналітичних, потрібних для відображення операцій у реєстрах управлінського обліку. Отже, у разі застосування цього методу всі необхідні відомості заносяться в бухгалтерські реєстри і водночас використовуються для управлінської звітності (див. схему 3).

Перевагою цього методу є об'єднана інформаційна база, що ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Завдяки дублюванню бухгалтерських записів посилюється контроль за достовірністю відображеній інформації.

Однак метод має і суттєві недоліки. Серед них:

- ◆ збільшення кількості аналітич-

них рахунків, ведення яких повинно відповідати загальним правилам бухгалтерського обліку, стандартам відкриття та визначення певних параметрів, порядку формування меморіальних ордерів тощо;

- ◆ зростання кількості проведень, які відображають одну й ту ж операцію.

I, нарешті, розглянемо **метод управлінських рахунків**. Фактично мова йде про поєднання переваг позасистемної організації управлінського обліку й методу аналітичних рахунків.

Застосування методу управлінських рахунків сприяє створенню єдиного інформаційно-аналітичного просто-

Особливо важливим аспектом організації управлінського обліку є розробка переліку форм звітності і термінів її надання. Це великий масив інформації про всі банківські операції, причому систематизованої за різноманітними напрямами управління.

Одна з головних вимог до управлінської звітності — її оперативність. Тому, на нашу думку, вона повинна мати риси експрес-діагностики, бути вираженням миттєвого погляду на стан діяльності банку, який, однак, надає можливість проводити предметний аналіз, необхідний для визначення тактики управління.

Серед таких експрес-звітів мають бути, наприклад:

- ◆ щомісячний і щоквартальний звіти про виконання бюджету;
- ◆ щоденний звіт про структуру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- ◆ щоденний платіжний календар;
- ◆ щоденний звіт про рух кредитних та депозитних коштів у розрізі відділень;
- ◆ щоденний звіт про структуру залучених і розміщених коштів за термінами використання;
- ◆ щоденний звіт про вартість ресурсів та дохідність активів;
- ◆ щодекадний звіт про рентабельність окремих видів бізнесу;
- ◆ щомісячний звіт про доходи і витрати відділень.

Серед принципових питань, які мають бути вирішенні у разі впровадження управлінського обліку, — визначення структури управлінського рахунку, зокрема аналітичного рахунку 8 класу. Пропонуємо метод визначення зазначененої структури, що спирається на відповідну класифікацію елементів обліку.

Щодо рахунків, пов’язаних із господарською діяльністю банку, можна застосувати підхід, за яким головни-

Схема 3. Метод аналітичних рахунків

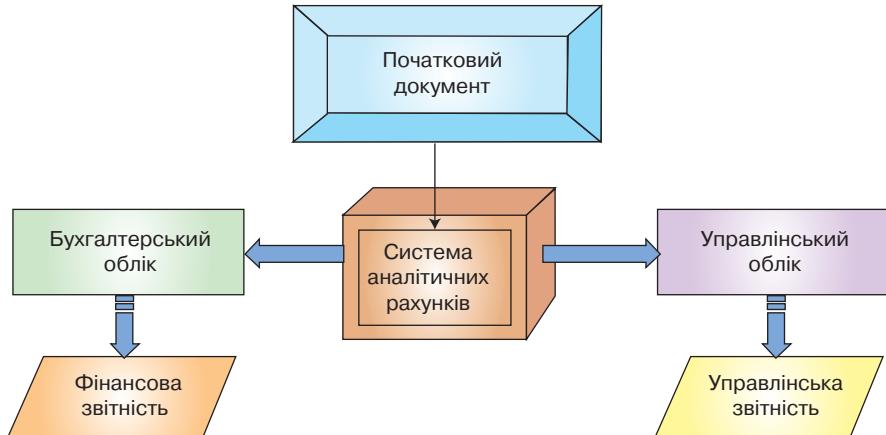
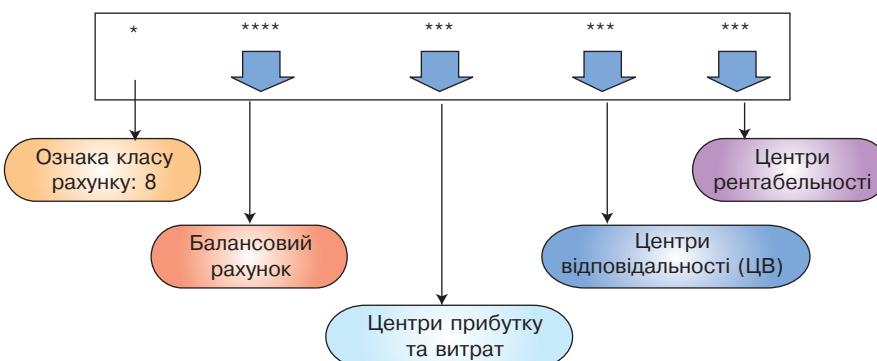

Схема 4. Структура управлінського рахунку

ми елементами обліку є такі три ключові ознаки:

◆ центри прибутку та витрат (ЦП), класифіковані за видами доходів і витрат;

◆ центри відповідальності (ЦВ) — філії, відділення;

◆ центри рентабельності (ЦР) — проекти, напрями бізнесу (див. схему 4).

Виходячи із цього, управлінський рахунок 8 класу можна подати, наприклад, у такому вигляді:

8 7442 001 002 005,
де 7442 — балансовий рахунок поштово-телефонних витрат;

001 — витрати на телефонні розмови по мобільному зв’язку;

002 — відділення № 2, у якому здійснено витрати;

005 — фактори корпоративного бізнесу.

Таким чином можна систематизувати всі рахунки доходів та витрат банку, а також — рахунки, пов’язані

з його дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Управлінські рахунки, що відображають операції з клієнтами, потребують іншого підходу, оскільки ключовими їх ознаками є терміни розміщення та залучення коштів, валюти операцій, платність ресурсів тощо. Основою для побудови цих рахунків має бути модель управління активами й пасивами, що використовується банком. Згідно з вимогами такої моделі має бути розроблений класифікатор елементів управління — залучених і розміщених ресурсів банку.

З огляду на це, відповідний управлінський рахунок може мати, наприклад, такий вигляд:

8 2630 001 002 005,
де 2630 — балансовий рахунок короткострокових депозитів фізичних осіб;
001 — ознака терміну погашення;
002 — відділення № 2, у якому залучено кошти;

005 — ознака виду валюти.

Серед переваг запропонованого методу управлінського обліку — можливість забезпечення необхідної кількості звітів із достатньою деталізацією інформації в умовах спрощених правил відкриття та використання управлінських рахунків.

Розподіл реєстрів фінансового та управлінського обліку дає змогу спрощувати базу даних фінансового обліку, розвантажувати її за рахунок вилучення надмірної аналітичної інформації.

Запропонований метод дає також можливість перевіряти й контролювати вхідну інформацію шляхом порівняння сум на синтетичних управлінських рахунках та на аналітичних рахунках 1—7 класів.

Найголовнішою ж його перевагою є можливість оперативного формування системи управлінських звітів за вимогами моделі управління, прийнятій у конкретному банку. □

Олена Заруцька,

заступник начальника відділу
банківського нагляду управління НБУ
в Дніпропетровській області.
Кандидат економічних наук.

Статтю написано у співавторстві з доцентом Дніпропетровського університету економіки і права, колишнім головним бухгалтером Дніпропетровської філії АППБ “Авал”, кандидатом технічних наук Валерієм Ботвінкіним, який репетово помер. Спіавтор і редакція висловлюють щире співчуття рідним і близьким цього талановитого педагога й економіста-практика.

САНАТОРІЙ КОМПЛЕКС ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ **«ПУЩА-ОЗЕРНА»**

- Консультації лікарів 11 спеціальностей
- Комп'ютерна діагностика
- Гідропатія (душі Віши, каскадний та ін.)
- Гідроколонотерапія
- Соляна шахта, аероіонотерапія

- Басейн
- Сауна
- Тренажерний зал
- Тенісний корт
- Пляж, човнова станція
- Косметологічний кабінет

- Термін перебування 12-24 дні
- Путівки вихідного дня
- Одномісні, двомісні номери люкс, напівлюкс
- Працюємо цілорічно

Здоровим бути модно!

04075, м. Київ, Пуща-Водиця, 14 лінія
Тел.: 8 (044) 431-29-61, 431-25-63 www.ozerna.com.ua

Спеціально для "Вісника НБУ"

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2005 року

Обсяги кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України в червні 2005 р. (в розрізі інструментів)

Відсотки

Показники	2005 р.	У тому числі за червень
Обсяги рефінансування банків, усього	100.0	100.0
У тому числі через:		
— кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	93.4	100.0
— кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	4.1	—
— операції прямого РЕПО	2.0	—
— стабілізаційний кредит	0.5	—

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України в червні 2005 р.

Відсотки

Показники	2005 р.	У тому числі за червень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, усього	15.4	15.0
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	15.5	15.0
— кредитами, наданими шляхом проведення тендера	14.7	—
— операціями прямого РЕПО	14.0	—
— стабілізаційним кредитом	15.0	—

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у червні 2005 р.*

Відсотки річні

Показники	Червень 2005 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	2.1
за кредитами, отриманими від інших банків	2.1
за депозитами, розміщеними в інших банках	3.9
за депозитами, залученими від інших банків	3.8
На небанківському ринку:	
за кредитами**	15.4
за депозитами	7.5

* За щоденною звітністю банків; з урахуванням вартості пролонгованих кредитів (депозитів).

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у січні — червні 2005 р.

Агрегати грошової маси	01.01.2005 р.	01.02.2005 р.	01.03.2005 р.	01.04.2005 р.	01.05.2005 р.	01.06.2005 р.	01.07.2005 р.
Готівка. Гроші поза банками							
M0, % до початку року	100.0	96.0	98.7	101.7	112.5	113.2	121.2
M0 + переказні кошти в національній валюті							
M1, % до початку року	100.0	96.8	100.0	109.5	113.6	115.7	124.9
M1 + переказні кошти в іноземній валюті та інші кошти							
M2, % до початку року	100.0	100.0	104.1	111.3	116.5	117.7	124.4
M2 + цінні папери власного боргу банків							
M3, % до початку року	100.0	99.9	104.1	111.4	116.5	117.6	124.3

Примітка. Облікова ставка Національного банку України в червні 2005 р. не змінювалася і починаючи з 9 листопада 2004 р. становить 9% річних.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

**Святослав
Білобловський**

Сертифікований аудитор АФ
“Аналітик” — дійсного члена
Асоціації міжнародних аудиторських
та консалтингових фірм
PKF (Pannell Kerr Forster)

У статті порушені проблеми підходу до відображення у бухгалтерському обліку витрат, пов’язаних із відстроченим податком на прибуток. Розглянуто питання щодо необхідності та доцільності розрахунку тимчасових різниць за окремими операціями, можливих випадків викривлення показників фінансової звітності.

Нотатки практика /

Облік витрат із податку на прибуток: бути чи не бути?

Донедавна при складанні фінансової звітності питання відображення у ній як, власне, і в бухгалтерському обліку, витрат із податку на прибуток взагалі не порушувалося. Вся процедура зводилася до перенесення даних щодо суми податку на прибуток, зазначеного у декларації про прибуток, до реєстрів бухгалтерського обліку шляхом визнання у такій сумі зобов’язання перед бюджетом зі сплати цього податку та, відповідно, витрат. Зрозуміло, враховувалися авансові внески зі сплати податку на прибуток та платежі, які зменшували суму зобов’язання з податку на прибуток (наприклад, вартість торгових патентів). Однак сума витрат із податку на прибуток у цілому відповідала сумі податку на прибуток, визначеного, звичайно ж, за правилами податкового обліку.

Часом в окремих осіб виникало слухне запитання: чому сума витрат із податку на прибуток, отримана у наведений вище спосіб, не відповідає сумі відповідних витрат, яка розрахована, виходячи із суто бухгалтерського прибутку до оподаткування? Коли зацікавленість виявляли внутрішні користувачі звітності (акціонери, інвестори), особливих складнощів у поясненні таких розбіжностей не виникало. Проте, якщо під час перевірки податкової інспекції подібне запитання задавав інспектор (а він одразу помічав невідповідність), бухгалтер доводилося витрачати чимало часу та зусилля на докладне пояснення. Починати треба було з того, що податковий та фінансовий облік узагалі базуються на різних принципах визнання доходів та витрат, а закінчувати складанням величезних аналітичних відомостей, де постатейно наводилися розбіжності, які вплинули на розбіжність, що виникла між сумами “бухгалтерського” та “податкового” прибутків.

Із прийняттям Міністерством фінансів України положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 “Податок на прибуток”¹ (далі — П(С)БО 17), пи-

тання щодо розбіжностей між сумами “бухгалтерського” та “податкового” прибутків (а відповідно й витратами, пов’язаними з прибутком) закріплено на нормативному рівні. Нагадаємо, що норми П(С)БО 17 є обов’язковими для застосування всіма суб’єктами господарювання України, які є платниками податку на прибуток, крім бюджетних установ та суб’єктів малого підприємництва (які наводять витрати з податку на прибуток у сумі поточного податку на прибуток, тобто такого, який визначено за правилами податкового обліку).

За міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, питання відображення витрат із податку на прибуток регламентує МСБО 12 “Податки на прибуток”.

Ключовим моментом, який визначається цими стандартами, є формулювання поняття витрат (або доходу) з податку на прибуток: це величина, що складається з поточного податку на прибуток (вищезгаданий “податковий” прибуток) та відстрочених податків (відстроченого податкового зобов’язання², котре додається, та відстроченого податкового активу, котре віднімається). Як випливає з визначень відстрочених податків, ідеться про так звані “тимчасові різниці”, які є різницями на дату розрахунку (в більшості випадків — це дата складання звітності) між балансовою вартістю активу (або зобов’язання) та його відповідною податковою базою.

Отже, щоб визначити величину витрат із податку на прибуток, необхідно здійснити аналіз усіх тимчасових різниць щодо їх впливу на оподатковуваний прибуток. Слід сказати, що ба-

² Відстрочене податкове зобов’язання — суми податку на прибуток, які будуть сплачені у майбутньому відповідно до оподатковуваних тимчасових різниць.

Відстрочений податковий актив — suma податку на прибуток, який підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

¹ Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 р. № 353. Застосовується до операцій, що проводяться з 2001 року.

за виникнення постійних різниць ніколи не зрівняється стосовно співвідношення витрат фінансових та податкових. Очевидно, що постійні різниці не впливають на витрати з податку на прибуток і при визначенні цих витрат у бухгалтерському обліку до розрахунку не беруться³.

Важливим фактором обов'язковості розрахунку всіх тимчасових різниць є те, що відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку відстрочене податкове зобов'язання визнається (з урахуванням окремих виключень) у разі наявності тимчасових різниць, які підлягають оподаткуванню (формулювання МСБО 12 "Податки на прибуток": "Відстрочене податкове зобов'язання слід визнати щодо всіх тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню"). А відстрочений податковий актив визнається при виникненні тимчасових різниць, котрі підлягають вирахуванню, якщо очікується отримання податкового прибутку, з яким пов'язані ці тимчасові різниці.

Звісно випливає просте правило: якщо існує тимчасова різниця, то відстрочене податкове зобов'язання має визнаватися у всіх випадках, а відстрочений податковий актив — лише тоді, коли є ймовірність отримання оподатковованого прибутку, до якого можна застосувати тимчасову різницю, яка підлягає вирахуванню. Це зумовлено необхідністю дотримання однієї зі складових такої якісної характеристики фінансової звітності, як достовірність, — а саме: обачності — активи або доходи не повинні бути завищеними, а зобов'язання чи витрати, навпаки, не повинні занижуватися.

Адже при визнанні відстроченого податкового активу здійснюється бухгалтерське проведення:

Дебет "Відстрочений податковий актив" (баланс);

Кредит "Витрати з податку на прибуток" (звіт про прибутки та збитки), якщо здійснююмо відповідне коригування після того, як в обліку вже відображені витрати з податку на прибуток;

або:

Дебет "Відстрочений податковий актив" (баланс) та/або "Витрати з податку на прибуток" (звіт про прибутки та збитки);

³ Відповідно до вимог як МСБО, так і П(С)БО, окрімому розкриття підлягає роз'яснення взаємозв'язку між податковими витратами та обліковим прибутком шляхом їх узгодження з використанням ставки оподаткування — тобто необхідно скласти порівняльну таблицю, яка ілюструє всі розбіжності між податковими та фінансовими правилами обліку. Однак такий розрахунок не впливає на величину витрат із податку на прибуток.

Кредит "Зобов'язання зі сплати податку на прибуток" (баланс), якщо відображаємо витрати з податку на прибуток одразу.

При визнанні відстроченого податкового зобов'язання, навпаки, здійснюється проведення:

Дебет "Витрати з податку на прибуток" (звіт про прибутки та збитки);

Кредит "Відстрочене податкове зобов'язання" (баланс) та/або "Зобов'язання зі сплати податку на прибуток" (баланс).

Як випливає з цих проведень, керівництву суб'єкта господарювання, котре складає фінансову звітність, вигідніше відображати відстрочені податкові активи (які підвищують поточний фінансовий результат), а відстрочені податкові зобов'язання, як такі, що зменшують поточний фінансовий результат, навпаки, не визнавати. Однак може бути й зворотна ситуація: коли керівництво тільки-но прийшло до управління суб'єктом господарювання, у нього (для забезпечення впевненої позитивної динаміки фінансового результату) може виникнути інтерес до створення прихованих резервів із прибутку шляхом спочатку визнання витрат, а потім їх розформування. Логіка доволі проста — поточний фінансовий стан — то гріхи попереднього керівництва, а майбутній злет прибутків — це вже наша заслуга. Тому так важливо вимагати від фінансової звітності в цілому і від відображення витрат із податку на прибуток зокрема повного розкриття всіх аспектів, які впливають на формування ключових показників такої звітності — прибутку, активів, зобов'язань і капіталу.

Основною проблемою при ідентифікації тимчасових різниць є усвідомлення (а швидше якраз навпаки — нерозуміння) того, що в майбутньому такі різниці нівелюються. Яскравим прикладом цього є результати переоцінки об'єктів основних засобів.

Відповідно до П(С)БО 17 різниця між визнаною у бухгалтерському обліку балансовою вартістю активу — основних виробничих засобів, за якими відповідно до податкового законодавства амортизація нараховується, і податковою базою цього активу є тимчасовою різницею. Зважаючи на визначення тимчасових різниць, вони мають зникнути через певний проміжок часу.

Банк, як і будь-який інший суб'єкт господарювання, виходячи з положень П(С)БО 7⁴ "Основні засоби" (далі — П(С)БО 7) та МСБО 16 "Ос-

новні засоби", може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості. Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу.

Такий підхід дає змогу адекватно відображати у фінансовій звітності вартість активів.

Слід окремо звернути увагу на існуючі підходи щодо подальшого обліку тієї частини дооцінки, яка віднесена до складу додаткового капіталу. Розглянемо два підходи.

Перший підхід: сума переоцінки, відображена у складі капіталу, не зменшується (тобто не визнається доходом на пропорційній основі відповідності до режиму отримання економічних вигод від основних засобів, за якими проведено переоцінку) під час експлуатації переоцінених об'єктів основних засобів. Така переоцінка визнається збільшенням нерозподілених прибутків, які відносяться до змін у капіталі, лише під час вибуття відповідного активу (подальша уцінка та дооцінка до уваги в даному випадку не беруться). У той же час сам актив (переоцінені об'єкти основних засобів) амортизується у звичайному порядку, і відповідні суми збільшують витрати банку.

За другим підходом, під час експлуатації переоцінених об'єктів основних засобів сума переоцінки, відображена у складі капіталу, зменшується, тобто визнається доходом на пропорційній основі відповідно до режиму отримання економічних вигод від основних засобів, а отже, здійснюється амортизація як самого активу, так і сум дооцінки. У цьому разі суми такої амортизації взаємно компенсиуються (як витрати й доходи), що не призводить до викривлення показників діяльності банку за поточний період.

Відповідно по вимог П(С)БО 17 та Інструкції "Про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів"⁵ (ґрунтуючись на основних вимогах міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 17

⁴ Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92.

⁵ Затверджена постановою Правління Національного банку України від 19 березня 2003 р. № 121.

“Податок на прибуток”) сума зміни власного капіталу відображається у кореспонденції з рахунками обліку неборотних активів і одночасно з рахунками обліку відстрочених податкових зобов’язань або відстрочених податкових активів (на розраховану з цієї операції суму податку на прибуток).

Тобто йдеться про те, що одночасно з проведенням дооцінки необхідно відобразити в обліку й суму відстроченого податкового зобов’язання:

Дебет “Основні засоби”;

Кредит “Резерв переоцінки (додатковий капітал)” і одночасно Дебет “Резерв переоцінки (додатковий капітал)”;

Кредит “Відстрочене податкове зобов’язання” на суму, розраховану шляхом застосування до суми дооцінки ставки податку на прибуток, яка діятиме в момент використання або продажу основних засобів.

Зміст цієї операції зрозумілий: уже в момент проведення дооцінки передбачається, що в разі реалізації відповідних активів — об’єктів основних засобів — банк має сплатити податок на прибуток з їх вартості. А тому, зменшуючи капітал на суму майбутнього податкового зобов’язання, він дотримується принципу обачності при підготовці фінансової звітності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов’язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів.

Звісно, керівництву банку невигідно здійснювати другу операцію — це призводить до зниження розміру капіталу.

Служне запитання виникає у тих банків, які проводили дооцінку ще до набрання чинності відповідних норм П(С)БО 17: чи визнавати відстрочені податкові зобов’язання з таких дооцінок?

У цьому разі розглядається ситуація, коли норми стандарту мають застосовуватися вперше у зв’язку зі зміною законодавства та нормативних вимог.

Відповідно до П(С)БО 6⁶ “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах” облікова політика застосовується щодо подій та операцій з моменту їх виникнення, за винятком випадків, коли суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року неможливо визначити достовірно. За цих умов облікова політика поширюється лише на події та операції, які відбуваються після дати зміни облікової політики.

⁶ Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137.

Зауважимо, що не вважається зміною облікової політики встановлення облікової політики для подій або операцій, які не відбувалися раніше. Слід зазначити, що й до введення у дію П(С)БО 17 існували тимчасові та постійні різниці, а тому це твердження у нашому випадку не застосовується.

Отже, навіть якщо тимчасові різниці виникли ще до набрання чинності П(С)БО 17, то на звітну дату їх слід враховувати при розрахунку відстрочених податків.

У зв’язку з різними підходами до бухгалтерського обліку сум переоцінки основних засобів виникає питання стосовно порядку відображення відстрочених податків.

Застосовуючи перший підхід, коли сума дооцінки, відображена у складі додаткового капіталу, не амортизується, збільшуючи суму доходу, банк розраховує відстрочені податкові зобов’язання та відстрочені податкові активи у звичайному порядку, а потім отриману суму коригує на відстрочені податкові зобов’язання, які виникли суто внаслідок переоцінки.

Практикуючи другий підхід, суму дооцінки, яка відображена у складі додаткового капіталу, амортизують; банк перед початком розрахунку відстрочених податкових зобов’язань та відстрочених податкових активів коригує балансову вартість активів (тобто залишкову вартість об’єктів основних фондів) на залишкову вартість тих об’єктів, за якими проведено переоцінку.

Зважаючи на те, що П(С)БО 17 не дає змоги відносити до витрат періоду податки на прибуток, які виникли внаслідок зміни власного капіталу, в банку немає підстав при розрахунку (або коригуванні) відповідних відстрочених податкових зобов’язань враховувати поточні витрати. Тобто якщо банк вестиме облік відстрочених податкових зобов’язань із переоцінених основних засобів за другим підходом, то таке відстрочене податкове зобов’язання буде корелювати (мати залежність) з величиною амортизації, яка визнається витратами періоду. У разі, коли банк не амортизує величину дооцінки, відображену в капіталі, таке відстрочене податкове зобов’язання зникає лише під час реалізації відповідних об’єктів основних засобів.

Якщо ж використовувати підхід, за яким резерв переоцінки основних засобів визнається доходом пропорційно визнанню витрат (амортизації), то результат, отриманий за обома підходами, має співпадати.

У зв’язку з особливостями ведення

податкового обліку, згідно з нормами Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” об’єкти основних засобів 2, 3 та 4 груп обліковуються не пооб’єктно, а за сукупною балансовою вартістю відповідної групи основних фондів незалежно від часу введення в експлуатацію таких основних фондів. У разі виведення з експлуатації основних фондів груп 2, 3 і 4 у зв’язку з їх продажем балансова вартість кожної групи зменшується на суму вартості продажу цих фондів.

Отже, платник податків протягом майже всього часу ведення господарської діяльності у податковому обліку матиме сукупний залишок за групами без можливості визначення, з яких саме об’єктів ці групи складаються.

Виходячи з норм П(С)БО 17 та П(С)БО 7, тимчасові різниці у загадному вище випадку мають зменшуватися двома шляхами: або через нарахування амортизації під час експлуатації основних засобів, або в результаті їх продажу.

У разі нарахування амортизації, тобто в ході звичайної експлуатації основних засобів, не зовсім зрозуміло, коли саме нівелюється визнана тимчасова різниця і яким чином можна визначити вплив конкретної операції з продажу певного об’єкта основних засобів на величину такої різниці. Тут ідеється швидше про гіпотетичну тимчасову різницю, ніж про реальну.

Окремої уваги потребує тема визнання і розрахунку різниць між обліком цінних паперів у бухгалтерському та податковому обліках. Особливістю податкового обліку операцій з цінними паперами є окремі умови щодо визначення результува від торгівлі ними — цьому присвячено частину статті 7 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” — підпункт 7.6 “Оподаткування операцій з цінними паперами та деривативами”.

Між фінансовим та податковим обліками існують суттєві відмінності: у фінансовому — облік ведеться за кожною операцією (банк в деяких випадках може обирати лише метод визначення собівартості цінних паперів одного типу в разі їх продажу та придбання за різною вартістю), а в податковому — за видами цінних паперів: акціями, борговими цінними паперами тощо.

Іншою ключовою відмінністю є те, що, на відміну від фінансового, у податковому обліку результат, який впливає на величину об’єкта оподаткування, а отже, — і на витрати з податку на прибуток, визначається лише за сукупністю операцій із цінними папе-

рами одного виду. Причому негативний результат до певного часу не дозволяється враховувати при визначенні податку на прибуток — банк має дочекатися сукупної позитивної різниці за операціями певного з видів цінних паперів і лише таку різницю включити до складу валового доходу.

Тобто може скластися ситуація, коли при постійному нарощенні портфеля цінних паперів у банку взагалі будуть відсутні витрати, які впливають на величину податку на прибуток звітного періоду. Причому результат від продажу окремих одиниць цінних паперів перекриватиметься витратами на придбання інших цінних паперів даного виду. В цьому разі у фінансовому обліку результат від торгівлі такими окремими пакетами цінних паперів впливатиме на поточні доходи або витрати, а у податковому обліку позитивні результати виникнуть при майже повному продажу паперів певного виду.

З огляду на характер цих відмінностей, на думку автора, є такі можливі варіанти врахування тимчасових різниць щодо операцій із цінними паперами.

Позитивний результат від продажу окремих цінних паперів, який обліковується у фінансовому обліку, але ще не впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток у податковому обліку, слід визнавати як відстрочене податкове зобов'язання. Це зумовлено тим, що з часом у податковому обліку в майбутньому все ж має виникнути прибуток за окремим видом цінних паперів, який включається до складу валових доходів платника податку за результатами певного звітного періоду. Відповідно у банку виник-

не зобов'язання зі сплати податку на прибуток із таких операцій.

Якщо ж банк має негативний результат від продажу окремих цінних паперів, який обліковується у фінансовому обліку, то ця різниця може бути віднесена до відстроченого податкового активу. Це зумовлено тим, що від'ємний фінансовий результат від операцій із цінними паперами минулих періодів враховується при визначенні позитивного результату від операцій з ними у звітному періоді.

Стосовно резервів, які формуються банками у бухгалтерському обліку під зменшення корисності цінних паперів, виходячи з природи цих резервів, що полягає у визнанні факту потенційних збитків від певних цінних паперів, величину таких резервів слід визнавати як відстрочений податковий актив. Це пояснюється тим, що у майбутньому, в разі визнання зобов'язання за цінним папером безнадійним щодо отримання надходжень від емітента-боржника, банк при виконанні певних юридичних дій матиме право віднести суму заборгованості до складу валових витрат, відповідно зменшивши суму податку на прибуток. Зрозуміло, мова йде про цінні папери, які характеризують відносини боргу — векселі, облігації. В цьому разі, на думку автора, пайові цінні папери і резерви під їх знецінення не розглядаються як база для визначення тимчасових різниць.

Окремим прикладом тимчасових різниць може також слугувати результат переоцінки цінних паперів. Логіка таких різниць аналогічна переоцінці, яку банк здійснює з основними засобами, тому і правила відображення

різниць, які виникають внаслідок переоцінки цінних паперів, подібні до тих, які застосовуються щодо переоцінених основних засобів — suma дооцінки призводить до виникнення відстроченого податкового зобов'язання. Якщо ж ідеться про уцінку цінних паперів, то така операція має призводити до виникнення відстроченого податкового активу. Це зумовлено тим, що банк як платник податку на прибуток у разі уцінки отримує право на врахування відповідних збитків від продажу уцінених цінних паперів у майбутніх періодах. За цих умов справедливим є посилення на такий принцип бухгалтерського обліку, як обачність — застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів.

Завершуючи розгляд певних аспектів обліку відстрочених податків, пов'язаних із цінними паперами, зачіткою, що особливості ведення податкового обліку ускладнюють виконання процедур щодо достовірного визначення податкової бази й порівняння таких різниць. Тому питання доцільності та можливості розрахунку тимчасових різниць стосовно операцій із цінними паперами потребує подальшого дослідження.

Зважаючи, що питання обліку відстрочених податків та витрат із податку на прибуток набуло актуальності для більшості банків порівняно недавно, ряд аспектів цієї проблеми потребує широкого дискусійного розгляду та аналізу.

Калейдоскоп подій /

Нові орієнтири інтеграції

Нешодавно у Черкаському банківському інституті Української академії банківської справи Національного банку України відбулася друга міжнародна науково-практична конференція "Стратегія і тактика соціального розвитку: нові формати інтеграції". У форумі взяли участь майже двісті представників з України, Росії, Німеччини, Узбекистану та інших країн.

На конференції розглядалися питання формування привабливого інвестиційного клімату області, детінізації економіки, організації сучасного менеджменту, маркетингової стратегії підприємств тощо. Аналізуючи процес

формування інвестиційного клімату регіону на засадах принципів прозорості та детінізації економіки, голова Черкаської обласної державної адміністрації Олександр Черевко конкретизував основний постулат роботи владих органів: "Прозоро і чесно працювати на людей. Не заважати бізнесу, сприяти інвестиційній політиці держави".

Під час семінару було проведено круглі стіли на такі теми: "Інвестиційна і бізнесова привабливість регіонів області та нова орієнтація і стратегія розвитку підприємництва", "Системи регіональних торгово-промислових палат, спілок, асоціацій, банківських установ і страхових компаній та їх роль у розвитку регіональної економіки".

Міжнародна науково-практична конференція мала теоретичний характер, однак почертнуті на ній нові знання та досвід інших країн будуть корисними для регіону при виробленні стратегії і тактики інтегрування.

Вячеслав Войнич,

директор Черкаського МПП "Мікротехніка".

Пам'ять, що в серці, довіку не вмре

Життя-бліскавка. Життя-спалах. Коротке і яскраве. Наповнене високим смислом буття. Красиве, мов зоряна дорога в небо...

Усього сімдесят виповнилося б Вадиму Гетьману 12 липня 2005 року. Усього! І вже більше семи років його немає серед нас.

Урочисте засідання в Київському національному економічному університеті. Ректор Анатолій Павленко оголошує про присвоєння провідному економічному вузу країни імені Вадима Гетьмана.

Сумна святкова дата — цей ювілей. Він об'єднав сотні українців, які його знали, які працювали з ним і спілкувалися, яких він загартовував своїм розумом і воєю, з якими щедро й відкрито ділився знаннями, професійними секретами, яких освітлював ніжною любов'ю до України і власним прикладом учив любити її безмежно і вірно.

Від імені Національного банку на урочистому засіданні в КНЕУ виступив перший заступник Голови НБУ Анатолій Шаповалов.

...На Байковому кладовищі, звідки почалося вшанування пам'яті В.П.Гетьмана, зібралися його близькі, друзі, колеги, представники органів влади. Тихі теплі слова, полум'яні гвоздики й троянди, неприхована чиста слюза — усе в той день нагадувало про Гетьмана і йшло від щирого серця.

Згідно з Розпорядженням кабінету Міністрів України “Про відзначення 70-річчя від дня народження В.П.Гетьмана” від 30 червня 2005 р. № 221-р на фасаді будинку № 13 на вулиці Суворова в м. Києві, де проживав Вадим Гетьман, у той день було встановлено меморіальну дошку.

У Київському національному економічному університеті відбулося урочисте засідання, на якому був зачитаний Указ Президента України про при-

Декан факультету міжнародної економіки і менеджменту КНЕУ Дмитро Лук'яненко з неприхованою цікавістю переглядав меморіальний випуск журналу “Вісник НБУ”, повністю присвячений Вадиму Гетьману.

своєння В.П.Гетьману за визначні заслуги перед державою у створенні національної фінансової системи, становленні та розвитку банківської справи і валютно-фінансового ринку, плідну громадсько-політичну діяльність звання Героя України з удостоєнням ордена Держави (посмертно).

Оплесками учасники засідання зустріли розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2005 р. № 238-р “Про присвоєння Київсь-

Меморіальна дошка на фасаді будинку № 13 по вулиці Суворова в Києві, де жив Вадим Гетьман.

кому національному економічному університету імені Вадима Гетьмана”.

У той же день меморіальну дошку на честь відомого економіста і політика згідно з рішенням Київської міської Ради від 16 червня 2005 р. № 437/3013 було встановлено на фасаді будинку № 1 на вулиці Межигірській, де розміщується Українська міжбанківська валютна біржа, яку створював і де працював до останніх днів життя Вадим Петрович Гетьман.

Вшановуючи пам'ять видатного політика, організатора банківської справи в Україні, активного учасника становлення нашої державності, Київська міська Рада згідно із Законом “Про місцеве самоврядування в Україні” і на виконання доручення Президента від 21 травня 2005 р. № 1-1/397 прийняла рішення про переименування вулиці Індустріальної в Солом'янському районі столиці на вулицю Вадима Гетьмана.

Національний банк України також

Почесну грамоту Вадиму Гетьману (посмертно) за визначний внесок у становлення Української держави, демократії, верховенства прав і свобод людини та з нагоди його 70-річчя уповноважена Верховної Ради України з прав людини Ніна Карпаčова вручила Валентині Гетьман.

З промовою під час відкриття меморіальної дошки на фасаді будинку № 1 на вулиці Межигірській в Києві виступив заступник Держсекретаря України Борис Соболев.

зробив свій внесок у добру справу вшанування пам'яті талановитого громадського діяча, банкіра-реформатора Вадима Петровича Гетьмана, випустивши пам'ятну медаль, присвячену його 70-річчю, та надрукувавши меморіальний випуск журналу "Вісник НБУ", де на 184 сторінках цього видання опублікував десятки спогадів сучасників про Вадима Гетьмана, стенограми його виступів у Верховній раді, рідкісні фотодокументи.

Наступного дня, 13 липня, у Національній опері України відбувся вечір пам'яті Вадима Гетьмана "З добром у серці". Відкрив вечір Президент України Віктор Ющенко. Звертаючись до присутніх, які переповнювали цю прекрасну залу, Віктор Ющенко сказав: "Я дякую за те, що ви прийшли на сьогоднішній вечір, що ви носите у своїй пам'яті ім'я Вадима Петровича. Давайте домовимося: він для нас не вмер, він завжди з нами. Адже залишив для нас, можливо, найдорожче — систему цінностей, до якої сьогодні ми підбираємо мірку. Це співпадає із нашими поглядами, оскільки відповідає тому, чого ми очікуємо. Його ім'я буде завжди в наших молитвах до Бога, щоб він згадав його у Царстві небесно-

На сцені Національної опери Президент України Віктор Ющенко і дружина Вадима Гетьмана Валентина Гетьман.

му. Те, що відбулося в Україні, — великий вчинок нації. Я переконаний:

Меморіальна дошка на будинку Української міжбанківської валютної біржі. На передньому плані зліва направо: заступник Держсекретаря України Борис Соболев, Надзвичайний і Повноважний посол України у Сполученому Королівстві Великої Британії і Північній Ірландії Ігор Мітюков, Голова Державної податкової адміністрації України Олександр Крєєв.

Пам'ятну медаль, присвячену 70-річчю від дня народження В.П.Гетьмана, його дружині вручив перший заступник Голови Національного банку А.В.Шаповалов.

Вечір пам'яті в Національній опері продовжився зворушливою українською піснею, вокальними компо-

Ще й досі я перебуваю під враженням тих подій, які відбулися 12—13 липня цього року.

Я вдячна Національному банку і особисто Володимиру Семеновичу Стельмаху за медаль, випущену на честь 70-річчя Вадима Петровича. Живою пам'яткою про нього залишиться для нашої родини і всіх, хто зізнав Вадима Петровича, майже 200-сторінковий журнал "Вісник НБУ", повністю присвячений В.П.Гетьману.

Найкращі слова подяки хочу висловити також Анатолію Васильовичу Шаповалову, Володимиру Павловичу Бабічеву, Руслану Васильовичу Арєшковичу.

Особливо хочу подякувати редактору журналу "Вісник НБУ" Людмилі Миколаївні Патрікац, яка вклада душу і серце в підготовку і випуск журналу, який було виготовлено в дуже стислі строки і на високому рівні.

Ви, Володимире Семеновичу, зробили неоціненну справу для родини Гетьманів. Спасибі Вам за підтримку і добру пам'ять.

Хай береже Вас Бог.

З повагою
Валентина Опанасівна Гетьман.

20 липня 2005 року.

він відбувся в ім'я тих ідей, які виновував Вадим Петрович Гетьман".

Указ Президента про присвоєння В.П.Гетьману звання Героя України, зірку Героя і орден Держави дружині Валентині Опанасівні Гетьман на вечорі вручив Президент України В.А.Ющенко.

зиціями, глибокою класикою, до якої так широ завжди горнулася душа нашого Вадима Гетьмана.

Людмила Патрікац,

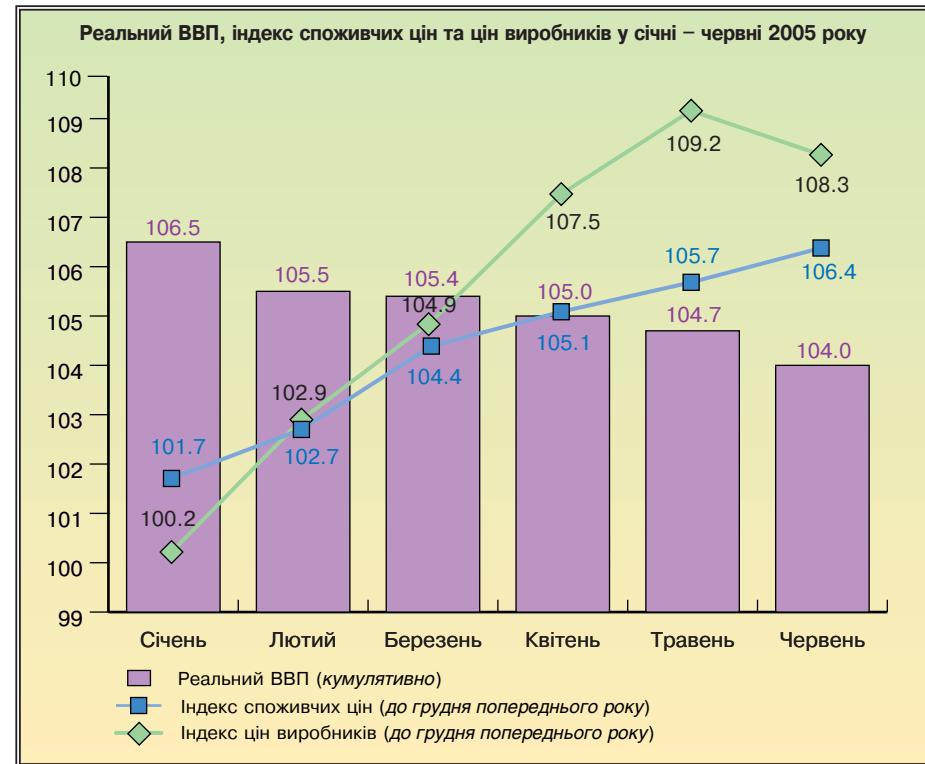
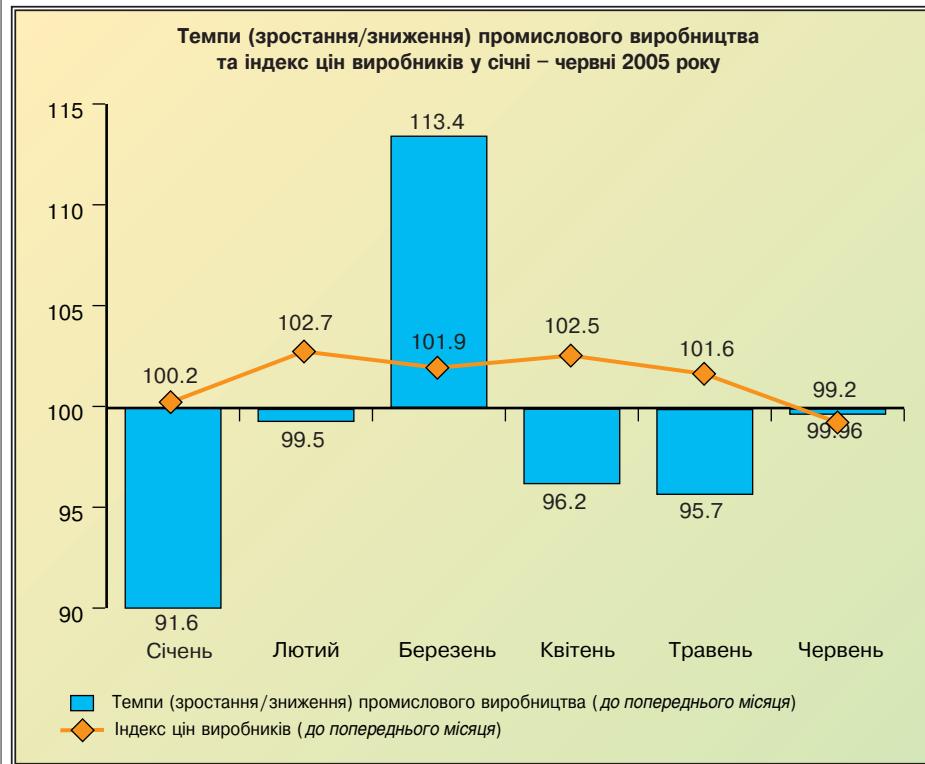
"Вісник НБУ".

Фото Владислава Негребецького.

Основні макроекономічні показники розвитку України у червні 2000–2005 років

Відсотки

Показники	Червень 2000 р.	Червень 2001 р.	Червень 2002 р.	Червень 2003 р.	Червень 2004 р.	Червень 2005 р.
Реальний ВВП (до відповідного місяця попереднього року)	103.4	109.2	106.7	108.2	119.1	101.1
Реальний ВВП (кумулятивно)	104.7	108.2	105.3	110.3	113.2	104.0
Темпи (зростання/зниження) промислового виробництва (до попереднього місяця)	101.5	98.6	103.2	106.5	104.7	99.96
Темпи (зростання/зниження) промислового виробництва (кумулятивно)	111.2	118.8	105.9	112.6	116.7	105.0
Індекс споживчих цін (до попереднього місяця)	103.7	100.6	98.2	101.1	100.7	100.6
Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	118.7	105.3	98.2	104.6	104.4	106.4
Індекс цін виробників (до попереднього місяця)	100.9	100.2	102.2	100.0	101.5	99.2
Індекс цін виробників (до грудня попереднього року)	111.8	101.3	104.4	103.9	114.3	108.3

Діти іпотеки

ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ ЧИ ПОЗБАВЛЕННЯ ЇХ ПРАВ НА ПОЛІПШЕННЯ УМОВ ПРОЖИВАННЯ?

ЗАКОН ЯК ЦЕГЛИНКА ІПОТЕКИ

Тема розвитку ринку іпотечного кредитування та здешевлення кредитних ресурсів для населення є актуальну вже тривалий час. Здебільшого це питання порушується у зв'язку з необхідністю активізації державної підтримки молоді та молодих сімей при будівництві житла. У цій сфері зроблено вже багато. Варто наголосити на прийнятті Верховною Радою України таких законодавчих актів, як закони "Про іпотеку", "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати", "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю", "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень", "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень" тощо.

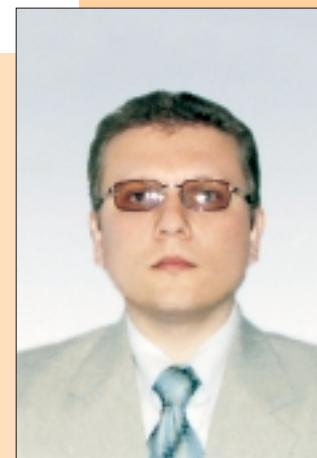
Створено також Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву, а законодавці щорічно передбачають кошти на підтримку молоді. Зокрема, у Державному бюджеті на цей рік передбачено видатки у розмірі 10 млн. грн. на часткову компенсацію відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла. Однак для суттєвої підтримки молоді при вирішенні житлових питань виділені державою коштів недостатньо. Та їй спрямовуються вони лише на часткову компенсацію відсоткової ставки за кредитами банків. На жаль, це не вирішує низки проблемних питань — від зацікавленості кредитних установ у наданні іпотечних позичок до гарантування кредиторам виконання кредитних зобов'язань. Єдиним виходом із ситуації є розбудова відповідно до принципів ринкової економіки системи іпотечного кредитування та створення максимально сприятливих умов для довгострокового кредитування молоді.

У цьому аспекті актуальну є Програма діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям", окремі положення якої присвячені вирішенню питань житлового кредитування громадян. Нею передбачається, що уряд і Національний банк докладатимуть зусиль для розбудови надійних та прозорих ринків фінансових послуг як основного джерела внутрішніх інвестиційних ресурсів, створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків з урахуванням інтересів кожного окремого громадянина та суспільства в цілому. Йдеться про всебічне сприяння розвитку ринку іпотечного кредитування та здешевлення його вартості під час виконання житлових програм.

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ДИТИНСТВА

В однотак, попри значні досягнення у формуванні законодавчого поля та розвитку цієї галузі в цілому, помітні певні прогалини у правовому врегулюванні питань, пов'язаних із функціонуванням іпотечного ринку. І хоча деякі з них, на перший погляд, безпосередньо не пов'язані з кредитними операціями, від їх вирішення часто залежить не тільки зацікавленість кредитних установ у здійсненні відповідних операцій, а й можливість упровадження певних видів діяльності на фінансовому ринку. Актуальним щодо цього є питання співвідношення законодавчих норм у сфері захисту прав дитини та іпотечного кредитування.

Безперечно, держава повинна турбуватися про своє майбутнє, а отже, захищати права дитини до досягнення нею повноліття. Тобто гарантувати дотримання всіх її прав та встановлювати відповідальність за їх порушення. Однак є приклади, коли держава, надаючи своїм громадянам певні права та блага, водночас унеможлилює їх використання.

Владислав
Блідченко

Начальник управління правового забезпечення Державної іпотечної установи

У статті аналізується узгодженість законодавчих норм із регулюванням таких важливих питань, як захист прав дітей на житло та іпотечне кредитування. На жаль, законодавство, призначенням якого є захист прав дітей і створення умов для їх повноцінного життя та розвитку, на практиці іноді стає нездоланою перешкодою для більшості молодих сімей у питанні поліпшення умов проживання. Тому на даному етапі головним завданням є необхідність поступового переходу від норм бездумного та необґрунтованого обмеження прав молоді до реформації законодавства з метою запровадження ефективного державного контролю за дотриманням батьками своїх обов'язків щодо дітей та суворої відповідальності у разі їх порушення.

Відповідно до Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Так, Законом “Про охорону дитинства” визначено, що охорона дитинства є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, а держава через органи опіки та піклування гарантує забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток. Крім того, стаття 17 зазначеного закону встановлює, що батьки або особи, які їх замінюють, не мають права без дозволу органів опіки та піклування укладати договори, які обмежують належні дитині майнові права, здійснювати поділ, обмін, відчуження житла, зобов’язуватися від імені дитини порукою, видавати письмові зобов’язання. У статті 18 цього ж закону йдеється про обов’язок органів опіки та піклування здійснювати контроль за дотриманням батьками або особами, які їх замінюють, майнових та житлових прав дітей при відчуженні житлових приміщень та купівлі нового житла.

Ці положення покликані забезпечити дотримання прав дитини на майно та житло. Безумовно, це правильно, однак потрібно чітко окреслити права органів опіки та піклування і батьків. Комpetенція органів опіки повинна поширюватися лише на сиріт або дітей, з тих чи інших причин позбавлених батьківського піклування. У випадку, коли дитина проживає разом із батьками і вони повністю її утримують та забезпечують її розвиток, втручання органів опіки та піклування як у процес виховання дитини, так і прийняття рішень щодо місця або умов проживання є неприпустимим, бо порушує права батьків та дитини.

Така позиція підтверджується практикою застосування положень про захист майнових прав дітей на житло. Здебільшого державний захист їх прав зводиться до формального розгляду органами опіки та піклування заяв громадян щодо здійснення операції купівлі-продажу нерухомості, її застави (іпотеки) тощо. За результатами такого розгляду вказані органі або відмовляють законним власникам майна у здійсненні будь-яких операцій з житловими приміщеннями, або дозволяють здійснювати такі операції лише у разі дотримання власниками певних умов. При передачі житлових приміщень у заставу органі опіки та піклування в основному забороняють такі операції. Мовляв,

теоретично є імовірність реалізації предмету застави, що негативно позначиться на умовах проживання дитини. Така думка є абсурдною, адже дбати про дітей — це право та обов’язок батьків, і держава не повинна перебирати цю функцію на себе. Відповідно до статті 155 Сімейного кодексу України здійснення батьками своїх прав та виконання обов’язків мають ґрунтуватися на позаві до прав дитини та її людської гідності. Лише ухилення батьків від виконання своїх обов’язків є підставою для покладання на них встановленої законом відповідальності.

На жаль, відповідні органи не беруть до уваги те, що умови проживання дітей відповідають умовам проживання батьків (у випадку, якщо батьки не позбавлені батьківських прав). Тому, позбавляючи їх можливості передавати житлові приміщення в іпотеку (що є однією з головних умов надання кредитів на придбання або будівництво житла), вони таким чином позбавляють їх можливості поліпшити свої, а отже, й своїх дітей, умови проживання. Відмова органів опіки у наданні дозволів на укладення іпотечних договорів фактично унеможливлює іпотечне кредитування молодих сімей. Причому негативна позиція цих органів щодо операцій з житлом поширюється не лише на нерухомість, право власності на яку належить дитині, а й на ту, де лише проживають малолітні чи неповнолітні особи. А без відповідного дозволу органу опіки жоден нотаріус не засвідчить договір, пов’язаний із нерухомістю.

ОПІКУН – НЕ ЗНАЧИТЬ БАТЬКО

Вирішальну роль у встановленні чинних правил відіграво Міністерство юстиції України, фахівці якого вважають, що при вчиненні батьками дій щодо відчуження нерухомого майна, яке належить їх дітям, отримання дозволу органу опіки та піклування є обов’язковим (лист Мін’юсту від 18.02.2004 р. № 19-14-73).

Так, у вищезгаданому листі Мін’юсту вказанається:

“...Відповідно до частини першої статті 31 Цивільного кодексу України фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років (малолітня особа), має право самостійно вчиняти дрібні побутові правочини (правочин вважається дрібним побутовим, якщо він задовільняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета,

який має невисоку вартість) та здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

Відповідно до положень статті 71 Цивільного кодексу України опікун не має права без дозволу органу опіки та піклування відмовитися від майнових прав підопічного, видавати письмові зобов’язання від імені підопічного, укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договори щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири, а також укладати договори щодо іншого цінного майна особи, над якою встановлено опіку.

Відповідно до статті 32 Цивільного кодексу, крім правочинів, передбачених статтею 31 цього Кодексу, фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (неповнолітня особа) має право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом; бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім’я (грошовими коштами на рахунку).

Неповнолітня особа вчиняє інші правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

На вчинення неповнолітньою особою правочину щодо транспортних засобів або нерухомого майна повинна бути письмова нотаріально посвідчена згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

При цьому піклувальник має право дати згоду на вчинення особою, над якою встановлено піклування, вищезазначених правочинів лише з дозволу органу опіки та піклування (частина друга статті 71 Цивільного кодексу України)...

У зв’язку з цим, на мій погляд, викликає здивування, що деякі юристи ототожнюють поняття “опікун” та “батьки”. Така позиція спотворює саму ідею захисту прав дитини, що обґрунтовується наступним.

По-перше, згідно з Конституцією України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Ніхто не може бути противно позбавлений права приватної власності — воно є непорушним. Таким чином, позбавлення батьків мож-

ливості самостійно, без втручання органів опіки та піклування, приймати рішення щодо розпорядження власним майном суперечить основним засадам права приватної власності.

По-друге, відповідно до статті 177 Сімейного кодексу України, якщо у малолітньої дитини є майно, батьки управляють ним без спеціального на те повноваження. Аналогічна норма прописана і в Цивільному Кодексі України: батьки (усиновлювачі) є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей (стаття 242). Тобто якщо у дитині є батьки, яких не позбавлено батьківських прав, то саме вони спільно мають приймати рішення щодо розпорядження як майном дитини, так і їїнім спільним майном. Відповідно до статті 368 Цивільногого кодексу майно, набуте подружжям за час шлюбу, є їх спільною власністю, якщо інше не обумовлено договором або законом.

Слід також зазначити, що згідно зі статтею 243 Сімейного кодексу України опіка або піклування встановлюється над дітьми, які залишилися без батьківського піклування. Аналогічне положення є і в Цивільному кодексі України: опіка встанов-

люється над малолітніми особами, які позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними (стаття 58). Крім того, підзаконні нормативні документи, норми яких регулюють правовідносини з цього питання, також констатують, що опіка (піклування) є особливою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, котрі внаслідок смерті чи хвороби батьків, позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишилися без батьківського піклування; а також — для захисту особистих і майнових прав та інтересів цих дітей (“Правила опіки та піклування”, затверджені наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88).

Законодавчими та нормативними актами чітко визначено головну умову, за якої над малолітньою (неповнолітньою) особою має бути встановлена опіка (піклування): неспроможність батьків дбати про своїх дітей. Так же чітко й однозначно передбачено припинення опіки в разі

передачі малолітньої особи батькам (усиновлювачам), зокрема у статті 250 Сімейного кодексу, статті 76 Цивільногого кодексу, а також у пункті 5.4 вищезгаданих “Правил опіки та піклування”.

Таким чином, немає жодних підстав ототожнювати батьків дитини з опікунами чи піклувальниками, як і отримувати батьками дозволи органів опіки та піклування на здійснення операцій з нерухомим майном.

У зв'язку з цим слід зазначити, що без комплексного та системного підходу при визначені подальших шляхів становлення іпотечного ринку не обійтися. Саме тепер, коли прийняті та вже тривалий час працюють базові законодавчі акти у цій сфері, необхідно ретельно проаналізувати наявні проблеми та спробувати їх вирішити як на рівні побутової свідомості, так і шляхом законодавчих ініціатив. Крім того, потрібно поступово переходити від практики бездумного та необґрунтованого обмеження прав до встановлення ефективного державного контролю за їх дотриманням і сувереною відповідальністю в разі порушень вимог законодавства.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за червень 2005 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	322.0350
2	986 BRL	100 бразильських реалів	205.6608
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	113.3431
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	5.0372
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.1873
6	981 GEL	100 грузинських лари	276.4094
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	64.9148
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	87.0690
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	115.3890
10	356 INR	1000 індійських рупій	116.1454
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.5652
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.3432
13	196 CYP	100 кіпрських фунтів	1092.8961
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	12.3298
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1729.4521
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.3399
17	434 LYD	100 лівійських динарів	389.4201

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
18	470 MTL	100 малтійських лір	1467.1232
19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	46.0405
20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	42.5084
21	554 NZD	100 новозеландських доларів	359.6597
22	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.4874
23	604 PEN	100 перуанських нових сол	155.2175
24	642 ROL	10000 румунських лейв	1.7401
25	705 SIT	100 словенських толарів	2.6296
26	682 SAR	100 саудівських ріялів	134.6595
27	760 SYP	100 сирійських фунтів	9.6725
28	901 TWD	100 нових тайванських доларів	16.1249
29	972 TJS	100 таджицьких сомоні	164.3934
30	952 XOF	1000 франків КФА	9.6584
31	152 CLP	1000 чилійських песо	8.6495
32	191 HRK	100 хорватських кун	86.5704
33	255	100 доларів США за розр. із Індією	404.0000

* Курс встановлено з 01.06.2005 року.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти					
			01.06.2005 р.	02.06.2005 р.	03.06.2005 р.	04.06.2005 р.	05.06.2005 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	381.8232	378.1277	380.1868	380.1868	380.1868
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	919.6803	915.1312	917.8865	917.8865	917.8865
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.6137	10.6287	10.6287	10.6287	10.6287
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235
5	208 DKK	100 датських крон	83.6725	83.0769	83.3136	83.3136	83.3136
6	840 USD	100 доларів США	505.0000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000
7	233 EEK	100 естонських крон	39.7988	39.5054	39.6185	39.6185	39.6185
8	352 ISK	100 ісландських крон	7.8025	7.8105	7.7710	7.7710	7.7710
9	124 CAD	100 канадських доларів	400.9500	402.9238	405.1599	405.1599	405.1599
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.8139	3.8473	3.8377	3.8377	3.8377
11	428 LVL	100 латвійських літів	890.6526	886.8421	876.0832	876.0832	876.0832
12	440 LTL	100 литовських літів	181.0166	180.4004	179.1473	179.1473	179.1473
13	498 MDL	100 молдовських леїв	40.0711	40.1155	40.1184	40.1184	40.1184
14	578 NOK	100 норвезьких крон	78.4375	78.0757	78.4081	78.4081	78.4081
15	985 PLN	100 польських злотих	151.2914	148.5093	150.4672	150.4672	150.4672
16	643 RUB	10 російських рублів	1.7911	1.7869	1.7815	1.7815	1.7815
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	302.9951	301.6570	302.1665	302.1665	302.1665
18	703 SKK	100 словацьких крон	15.9409	15.7745	15.9372	15.9372	15.9372
19	792 TRL	100 турецьких лір	371.8148	369.7365	374.5813	374.5813	374.5813
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	9.7115	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	24.5550	24.3270	24.5221	24.5221	24.5221
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.4580	0.4585	0.4585	0.4585	0.4585
23	203 CZK	100 чеських крон	20.5029	20.3297	20.4215	20.4215	20.4215
24	752 SEK	100 шведських крон	67.9761	67.6286	67.7273	67.7273	67.7273
25	756 CHF	100 швейцарських франків	405.0973	403.7396	403.8928	403.8928	403.8928
26	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	61.0161	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765
27	392 JPY	1000 японських єн	46.6558	46.5316	46.7070	46.7070	46.7070
28	978 EUR	100 євро	622.7155	618.1254	619.8947	619.8947	619.8947
29	960 XDR	100 СПЗ	744.8476	742.9442	744.1035	744.1035	744.1035

			16.06.2005 р.	17.06.2005 р.	18.06.2005 р.	19.06.2005 р.	20.06.2005 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	387.1853	389.1303	389.1303	389.1303	389.1303
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	915.0862	921.4071	921.4071	921.4071	921.4071
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.6668	10.6758	10.6758	10.6758	10.6758
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235
5	208 DKK	100 датських крон	81.9592	82.2815	82.2815	82.2815	82.2815
6	840 USD	100 доларів США	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000
7	233 EEK	100 естонських крон	38.9917	39.1403	39.1403	39.1403	39.1403
8	352 ISK	100 ісландських крон	7.6462	7.7452	7.7452	7.7452	7.7452
9	124 CAD	100 канадських доларів	405.1856	408.7115	408.7115	408.7115	408.7115
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.7738	3.7902	3.7902	3.7902	3.7902
11	428 LVL	100 латвійських літів	867.0669	868.5567	868.5567	868.5567	868.5567
12	440 LTL	100 литовських літів	176.4275	176.8534	176.8534	176.8534	176.8534
13	498 MDL	100 молдовських леїв	40.1503	40.1493	40.1493	40.1493	40.1493
14	578 NOK	100 норвезьких крон	77.5109	77.9003	77.9003	77.9003	77.9003
15	985 PLN	100 польських злотих	151.3190	150.9746	150.9746	150.9746	150.9746
16	643 RUB	10 російських рублів	1.7660	1.7673	1.7673	1.7673	1.7673
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	301.6057	302.2621	302.2621	302.2621	302.2621
18	703 SKK	100 словацьких крон	15.9209	15.9508	15.9508	15.9508	15.9508
19	792 TRL	100 турецьких лір	366.8378	369.7255	369.7255	369.7255	369.7255
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	24.5331	24.6971	24.6971	24.6971	24.6971
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.4556	0.4556	0.4556	0.4556	0.4556
23	203 CZK	100 чеських крон	20.3716	20.4410	20.4410	20.4410	20.4410
24	752 SEK	100 шведських крон	65.8558	66.0284	66.0284	66.0284	66.0284
25	756 CHF	100 швейцарських франків	396.4699	397.8001	397.8001	397.8001	397.8001
26	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765
27	392 JPY	1000 японських єн	46.1978	46.3037	46.3037	46.3037	46.3037
28	978 EUR	100 євро	610.0880	612.4132	612.4132	612.4132	612.4132
29	960 XDR	100 СПЗ	737.9497	740.5834	740.5834	740.5834	740.5834

Щодо іноземних валют, України щоденно (за червень 2005 року)

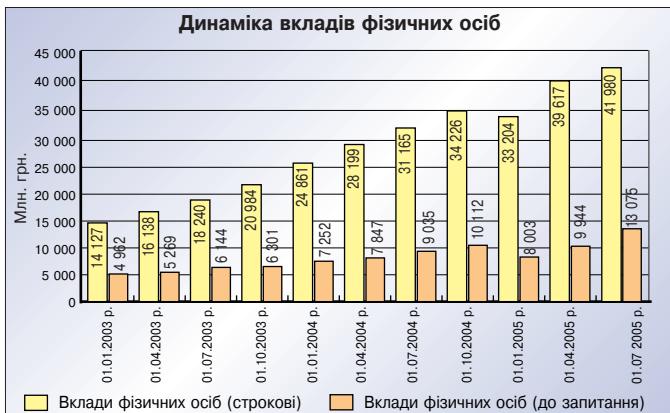
Офіційний курс

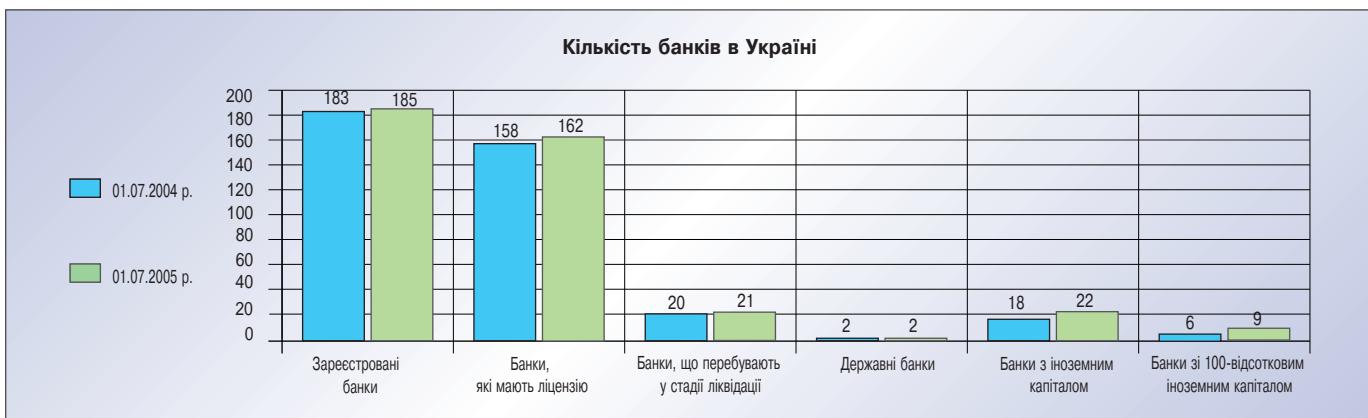
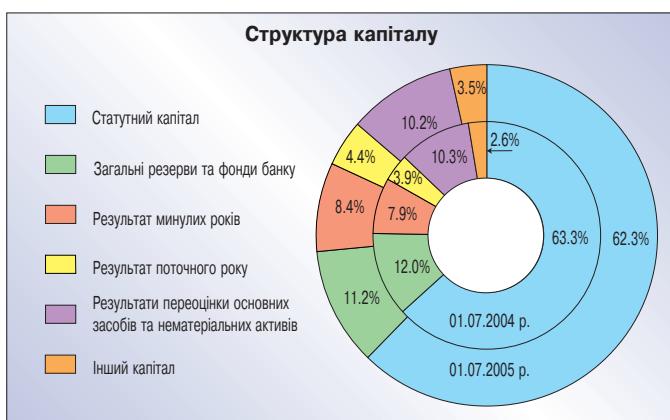
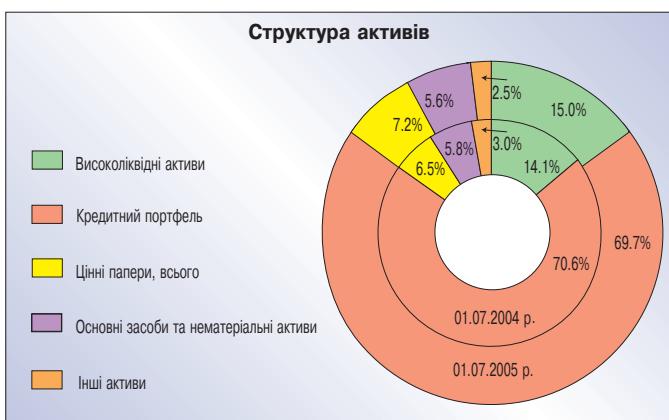
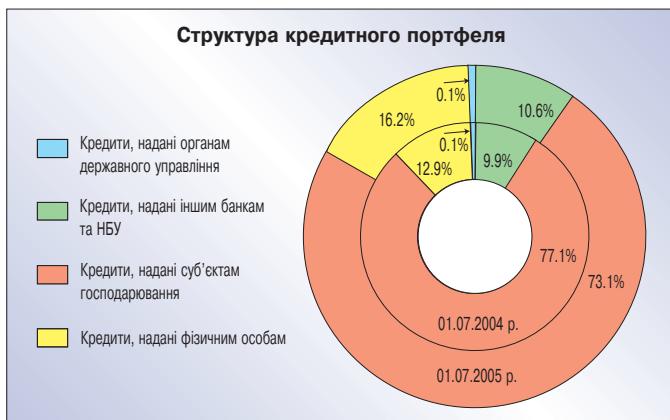
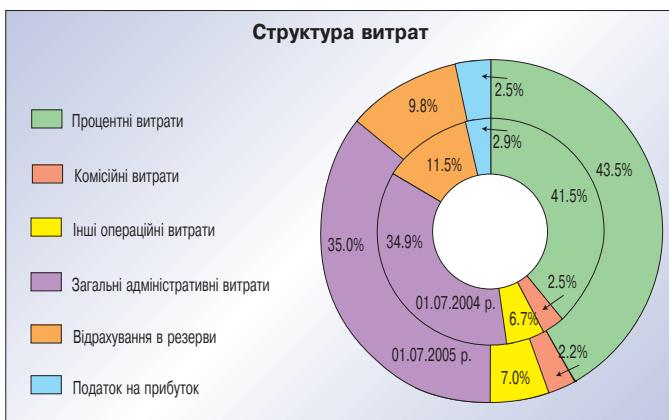
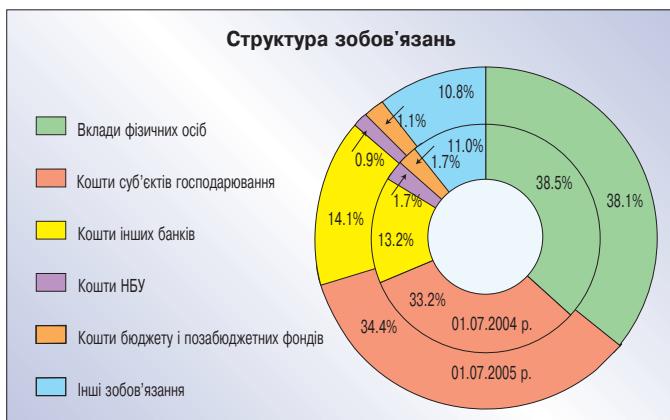
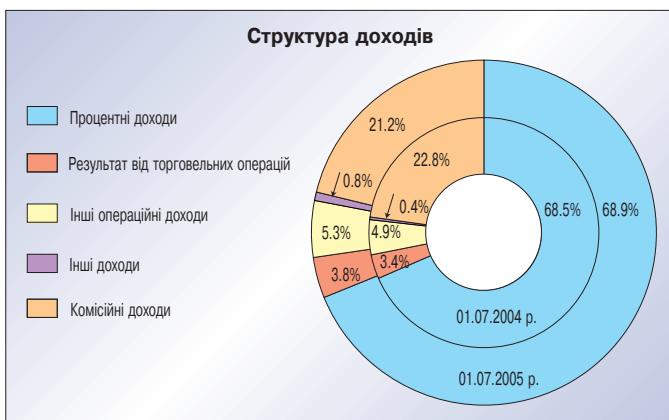
06.06.2005 р.	07.06.2005 р.	08.06.2005 р.	09.06.2005 р.	10.06.2005 р.	11.06.2005 р.	12.06.2005 р.	13.06.2005 р.	14.06.2005 р.	15.06.2005 р.
382.4943	385.2146	387.8868	389.0453	387.9854	387.9854	387.9854	387.5225	384.4477	386.7091
919.3561	919.3088	924.7364	928.5017	921.6169	921.6169	921.6169	922.1002	912.3659	914.3547
10.6376	10.6443	10.6511	10.6578	10.6533	10.6533	10.6533	10.6623	10.6713	10.6668
0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235
83.4969	83.3859	83.4384	83.6819	83.0924	83.0924	83.0924	83.0346	81.9403	82.2719
505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000
39.7025	39.6476	39.6896	39.8156	39.5410	39.5410	39.5410	39.5086	38.9691	39.1242
7.7016	7.8149	7.9049	7.9320	7.8583	7.8583	7.8583	7.8449	7.7045	7.6847
405.7272	405.8817	406.2585	405.8226	403.1286	403.1286	403.1286	403.4038	402.0667	402.2608
3.8114	3.8235	3.8212	3.8125	3.8116	3.8116	3.8116	3.7933	3.7763	3.7724
883.7413	880.6620	882.1990	886.8421	879.1304	879.1304	879.1304	879.1304	870.0516	873.0570
179.5418	179.5546	179.9573	180.4713	178.8431	178.8431	178.8431	178.9381	177.0950	177.7989
40.1184	40.1257	40.1334	40.1343	40.1350	40.1350	40.1350	40.1369	40.1359	40.1449
78.6540	78.7996	79.0387	78.8580	78.1805	78.1805	78.1805	78.8741	77.6880	77.7199
150.9327	151.7007	152.9950	153.4013	152.2271	152.2271	152.2271	153.5078	151.0290	151.2366
1.7814	1.7781	1.7791	1.7814	1.7771	1.7771	1.7771	1.7757	1.7757	1.7696
303.1323	304.0184	304.5644	304.4562	303.9756	303.9756	303.9756	303.4439	301.1479	301.8989
16.0233	16.0136	16.0891	16.1498	15.9928	15.9928	15.9928	15.9938	15.7778	15.8735
369.9214	370.5571	371.4377	369.9395	369.5606	369.5606	369.5606	371.2323	366.6250	368.3719
9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212
24.7859	24.8777	24.8950	24.9211	24.6919	24.6919	24.6919	24.7300	24.4304	24.5867
0.4585	0.4571	0.4571	0.4571	0.4571	0.4571	0.4571	0.4556	0.4556	0.4556
20.5876	20.5666	20.6363	20.7011	20.5747	20.5747	20.5747	20.6038	20.3258	20.3714
67.9585	67.9039	68.0153	67.7666	67.2407	67.2407	67.2407	67.0269	65.7998	65.9407
404.4592	404.9544	405.8072	406.2195	403.2337	403.2337	403.2337	402.7730	396.4719	397.5843
61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765
46.8589	47.1964	47.3581	47.3064	47.0946	47.0946	47.0946	47.0382	46.2831	46.2601
621.2090	620.3496	621.0067	622.9782	618.6814	618.6814	618.6814	618.1760	609.7341	612.1605
744.9478	745.3015	747.1047	747.7578	744.9391	744.9391	744.9391	744.6713	737.7710	739.8312
21.06.2005 р.	22.06.2005 р.	23.06.2005 р.	24.06.2005 р.	25.06.2005 р.	26.06.2005 р.	27.06.2005 р.	28.06.2005 р.	29.06.2005 р.	30.06.2005 р.
392.8190	391.4008	392.4178	391.1603	390.3273	390.3273	390.3273	390.3273	390.3273	384.9695
921.7540	919.8655	920.4105	920.7976	921.1842	921.1842	921.1842	921.1842	921.1842	913.6748
10.6848	10.7029	10.6984	10.7075	10.7075	10.7075	10.7075	10.7075	10.7075	10.7325
0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235	0.0235
82.6771	82.0812	82.2102	81.8893	82.0012	82.0012	82.0012	82.0012	82.0012	81.7991
505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000	505.5000
39.3406	39.0660	39.1274	38.9820	39.0337	39.0337	39.0337	39.0337	39.0337	38.9433
7.7613	7.6684	7.6969	7.6385	7.6659	7.6659	7.6659	7.6659	7.7140	
408.2691	408.2898	410.0268	408.9141	411.5533	411.5533	411.5533	411.5533	411.5533	409.9366
3.7696	3.7444	3.7257	3.7169	3.7306	3.7306	3.7306	3.7306	3.7306	3.7372
870.0516	873.0570	873.0570	873.0570	873.0570	873.0570	873.0570	873.0570	874.5675	867.0669
177.3933	177.7551	178.4706	178.4706	178.4706	178.4706	178.4706	178.4706	177.3746	176.2614
40.1522	40.1621	40.1665	40.1717	40.1777	40.1777	40.1777	40.1777	40.1819	40.1800
78.2840	77.6290	77.7312	76.9150	76.6065	76.6065	76.6065	76.6065	76.6065	77.1596
151.8520	150.5803	151.5074	152.0090	151.6061	151.6061	151.6061	151.6061	151.6061	150.3738
1.7685	1.7706	1.7704	1.7663	1.7626	1.7626	1.7626	1.7626	1.7626	1.7630
302.4654	301.7478	302.2966	302.7580	302.1247	302.1247	302.1247	302.1247	302.1247	299.9555
16.0654	15.9018	15.9788	15.9165	15.9380	15.9380	15.9380	15.9380	15.9380	15.8651
371.0128	370.7920	372.5044	372.3438	372.9741	372.9741	372.9741	372.9741	372.9741	374.6493
9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212	9.7212
24.8315	24.6552	24.7128	24.6658	24.7095	24.7095	24.7095	24.7095	24.7095	24.6035
0.4556	0.4543	0.4543	0.4543	0.4543	0.4543	0.4543	0.4543	0.4543	0.4534
20.5986	20.4343	20.4952	20.4732	20.4003	20.4003	20.4003	20.4003	20.4003	20.2907
66.6155	66.1720	66.0343	65.0703	64.9625	64.9625	64.9625	64.9625	64.9625	64.5935
398.6447	396.2727	397.0498	396.2941	396.2789	396.2789	396.2789	396.2789	396.2789	393.8528
61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765	61.0765
46.4669	46.2368	46.4535	46.6027	46.2966	46.2966	46.2966	46.2966	46.2966	45.8039
615.5473	611.2506	612.2111	609.9363	610.7451	610.7451	610.7451	610.7451	610.7451	609.3297
742.0085	739.4286	740.8352	740.0283	739.5919	739.5919	739.5919	739.5919	739.5919	736.3180

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

ЕКСКЛЮЗИВ /

Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2005 року

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту методології банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Офіційний список банків реєстру банків, та перелік операцій, на ліцензію та письмовий дозвіл Національного

Пропонуємо увазі читачів "Вісника НБУ" повний перелік зареєстрованих банків України та основні відомості про них за підсумками першого півріччя 2005 року. Зауважуємо, що назви банків подано за орфографією їхніх статутів, примітки у колонці "Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій.

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Банки, що перебувають у стадії ліквідації (реорганізації)	Дата реєстрації банку
м. Київ і Київська область					
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "Україна"	BAT	70 338 850	Банк перебуває у стадії ліквідації	27.09.1991 р.
2	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "Укросоцбанк"	BAT	70 000 000		27.09.1991 р.
3	Відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	BAT	301 000 000		31.12.1991 р.
4	Відкрите акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	BAT	368 000 000		23.01.1992 р.
5	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	BAT	47 276 100		02.10.1991 р.
6	Акціонерний банк "АЖІО"	BAT	12 577 300		02.10.1991 р.
7	Відкрите акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	BAT	100 000 000		07.10.1991 р.
8	Акціонерний комерційний банк "Легбанк"	BAT	39 000 000		08.10.1991 р.
9	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК"	BAT	250 000 000		07.10.1991 р.
10	Акціонерний банк "Інко"	BAT	1 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.10.1991 р.
11	Акціонерний комерційний Український банк "Відродження"	BAT	682 537	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.
12	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"	BAT	40 042 000		09.10.1991 р.
13	Акціонерне товариство "Градобанк"	BAT	96 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.
14	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"	BAT	27 682 754		14.10.1991 р.
15	Акціонерний банк "Таврика"	BAT	51 351 500		24.10.1991 р.
16	Банк "Фінанси та Кредит", товариство з обмеженою відповідальністю	ТОВ	136 244 700		30.10.1991 р.
17	Акціонерний банк "Енергобанк"	BAT	34 450 840		31.10.1991 р.
18	Акціонерний комерційний банк "ТАС-Комерцбанк"	BAT	167 600 000		31.10.1991 р.
19	"Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Експобанк"	ТОВ	55 500 000		26.12.1991 р.
20	Акціонерний банк "Старокиївський банк"	ZAT	20 900 000		31.12.1991 р.
21	Відкрите акціонерне товариство Банк "Олімпійська Україна"	BAT	56 650 000		09.01.1992 р.
22	Відкрите акціонерне товариство "TMM-Банк"	BAT	26 000 000		20.01.1992 р.
23	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	BAT	70 000 000		30.01.1992 р.
24	Акціонерний комерційний банк "Альянс"	BAT	28 101 510		10.03.1992 р.
25	Акціонерний комерційний банк "Інтербанк"	BAT	30 000 000		23.03.1992 р.
26	Акціонерний поштово-пенсійний банк "Аваль"	BAT	1 000 000 000		27.03.1992 р.
27	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Славутич"	BAT	22 160 467		16.05.1992 р.
28	Товариство з обмеженою відповідальністю "Київський універсальний банк"	ТОВ	22 500 000		21.05.1992 р.

¹ Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню НБУ, опубліковано на сторінці 69.

² Цифра зі знаком "+" означає номер операції, на здійснення якої банк одержав право; зі знаком "-" втратив право, цифра із символом "*" означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежене.

України, включених до Державного здійснення яких банки отримали банківську банку України¹ на здійснення операцій

Заходи впливу, які вжито до банків" викладено за орфографією відповідних рішень комісій із питань нагляду та регулювання діяльності банків.

За станом на 1 липня 2005 р.

Номер реєстрації	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Письмовий дозвіл на здійснення операцій		Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій ² . Заходи впливу, які вжито до банків
		Номер	Дата надання	Номер	Дата надання	
2	м. Київ, пров. Рильський, 10	—	—	—	—	—
3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	29.12.2001 р.	5-2	29.07.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	148	16.01.2002 р.	148-2	29.04.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,16,17,18,19,20,21,22; управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів — фізичних осіб; видача поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі (для фізичних осіб); окремі операції здійснюються згідно з вимогами постанови Правління Національного банку України
5	м. Київ, вул. Горького, 127	2	25.12.2001 р.	2-3	15.02.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
9	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а, керівництво — вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	23	10.01.2002 р.	23-1	10.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	4	02.10.2001 р.	4-1	02.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
16	м. Київ, вул. П.Сагайдачного, 17	27	11.10.2004 р.	27-3	04.03.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
17	м. Київ, вул. Жилянська, 27	45	04.12.2001 р.	45-2	24.09.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8, 11* ,12,13,14,15,18,19,20,21,22; операцію 11 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро
18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	03.12.2001 р.	138-3	01.09.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
20	м. Київ, вул. Мечникова, 10/2	—	—	—	—	—
21	м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	—	—	—	—	—
22	м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	04.12.2001 р.	33-2	17.03.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
23	м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	—	—	—	—	—
29	м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	107	24.12.2001 р.	107-2	21.10.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21,22
53	м. Київ, вул. Тургеневська, 26	167	04.12.2001 р.	167-2	26.09.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
63	м. Київ, вул. Артема, 60	28	20.01.2003 р.	28-2	14.09.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
68	м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	17.12.2001 р.	46-1	17.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8, 11* ,12,13,14,15,18,19,20,21,22; див. примітку 1
69	м. Київ, вул. Комінтерну, 30	38	11.10.2001 р.	38-1	11.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,23
75	м. Київ, вул. Золотоустівська, 2/4	15	03.03.2003 р.	15-1	03.03.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
79	м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	14.01.2002 р.	130-1	14.01.2002 р.	1,2,3, 4* ,5,6,7,13,14,15,18,19,20,21; операцію 4 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 5 млн. євро
81	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	207	27.11.2003 р.	207-2	19.11.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
82	м. Київ, вул. Панельна, 5	187	24.12.2001 р.	187-1	24.12.2001 р.	1,2,5,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	04.10.2001 р.	132-2	23.04.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
89	м. Київ, просп. Відрядний, 73 (пошта — просп. Оболонський, 26)	97	17.12.2001 р.	97-2	30.05.2002 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21
93	м. Київ, вул. Корольова, 5-а (пошта — вул. Індустриальна, 27)	102	03.12.2001 р.	102-3	24.05.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
94	м. Київ, вул. Лескова, 9	10	03.12.2001 р.	10-3	10.02.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
110	м. Київ, вул. Фрунзе, 47	60	23.01.2003 р.	60-2	22.04.2003 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
114	м. Київ, проспект Павла Тичини, 8	175	17.02.2004 р.	175-2	17.02.2004 р.	1,2,5,7,13,14,18,19,20,21

Примітка 1. Операцію 11 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро; обмежено приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб в частині приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб як у грошовій одиниці України, так і в іноземній валюті на рівні їх фактичного сумарного обсягу (без урахування нарахованих витрат) на визначену дату на строк до усунення недоліків у діяльності банку.

29	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	BAT	52 500 000		02.07.1992 р.
30	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтинентбанк"	BAT	75 698 000		16.07.1992 р.
31	Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк (закрите акціонерне товариство)	ZAT	200 175 000		26.08.1992 р.
32	Закрите акціонерне товариство "Український кредитний банк"	ZAT	32 000 000		30.10.1992 р.
33	Акціонерний комерційний банк "Мрія"	BAT	121 456 674		11.11.1992 р.
34	Відкрите акціонерне товариство "Український кредитно-торговий банк"	BAT	34 093 200		10.12.1992 р.
35	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	BAT	40 000 000		25.12.1992 р.
36	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	BAT	108 960 000		29.12.1992 р.
37	Товариство з обмеженою відповідальністю "Європейський банк розвитку та заощаджень"	TOB	26 240 000		13.01.1993 р.
38	Акціонерний банк "Аллонж"	BAT	50 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	29.01.1993 р.
39	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	BAT	150 000 000		10.02.1993 р.
40	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	BAT	41 421 000		24.03.1993 р.
41	Закрите акціонерне товариство "Альфа-Банк"	ZAT	127 000 000		24.03.1993 р.
42	Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк"	TOB	590 000 000		21.04.1993 р.
43	Акціонерний комерційний банк харчової промисловості України "Укрхарчопромбанк" АК	BAT	2 960 155	Банк перебуває у стадії ліквідації	28.04.1993 р.
44	Акціонерний банк "ДАМІНА-БАНК"	ZAT	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.05.1993 р.
45	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	BAT	6 874 871	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.05.1993 р.
46	Відкрите акціонерне товариство Торговельно-фінансовий банк "Контракт"	BAT	27 700 000		18.05.1993 р.
47	Акціонерне товариство "Каліон Банк Україна"	ZAT	31 239 000		19.05.1993 р.
48	Акціонерний комерційний банк "Київ"	BAT	46 000 000		19.05.1993 р.
49	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Хрестатик"	BAT	140 000 000		19.05.1993 р.
50	Державно-акціонерний спеціалізований імпортно-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	BAT	25 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	11.06.1993 р.
51	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	BAT	46 445 042		23.06.1993 р.
52	Відкрите акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	BAT	170 000 000		21.07.1993 р.
53	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	BAT	45 000 000		27.08.1993 р.
54	BAT "Фермерський земельний акціонерний банк"	BAT	24 855 590		21.09.1993 р.
55	Відкрите акціонерне товариство Банк "БІГ Енергія"	BAT	100 000 000		29.09.1993 р.
56	Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	BAT	23 635 000		22.10.1993 р.
57	Акціонерний банк "Укоопспілка"	BAT	25 843 530		25.10.1993 р.
58	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Надра"	BAT	80 941 500		26.10.1993 р.
59	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	ZAT	16 000 000		09.11.1993 р.
60	Акціонерний банк "Діамант"	ZAT	100 000 000		17.11.1993 р.
61	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	BAT	50 000 000		03.12.1993 р.
62	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК"	ZAT	2 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	03.12.1993 р.
63	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний Індустріальний Банк"	TOB	25 082 166		03.12.1993 р.
64	Акціонерний Банк "Синтез"	BAT	63 800 000		24.12.1993 р.
65	Відкрите акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	BAT	26 000 000		24.12.1993 р.
66	Акціонерний комерційний банк "ОЛБанк"	ZAT	7 783 600	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.01.1994 р.
67	Відкрите акціонерне товариство "Універсальний Банк Розвитку та Партнерства"	BAT	80 000 000		26.01.1994 р.
68	Акціонерний комерційний банк "Форум"	BAT	270 000 000		31.01.1994 р.
69	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний комерційний банк"	BAT	35 041 000		31.01.1994 р.
70	Акціонерне товариство "Банк Велес"	BAT	28 000 000		18.03.1994 р.
71	Акціонерний комерційний банк "Росток Банк"	ZAT	18 042 270	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.03.1994 р.

Примітка 2. Зупинено до 01.04.2006 р.: операції 5,6,7,8,9,13,14,15,18,19,20; операцію 2 — у частині ведення рахунків фізичних осіб (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті та фізичних осіб-нерезидентів у грошовій одиниці України; операцію 12 — у частині випуску цінних паперів власного боргу (крім субординованого боргу); операцію 21 — за договорами з фізичними особами; 1Л — у частині приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб; 2Л — у частині відкриття та ведення поточних рахунків фізичних осіб, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них; обмежено здійснення банком кредитування обсягами, що досягнуті на визначену в рішенні дату.

Примітка 3. Зупинено до 25.01.2006 р.: операції 2Л,6Н,2,3,4,5,6,11,13,14,15; операцію 7 — у частині залучення іноземної валюти на валютному ринку України; 3Л — у частині надання кредитів, не забезпечених ліквідною заставою майна або майнових прав за коштами, розміщеними на депозитних рахунках банку, та в частині надання кредитів за врахуванням векселями; 5Н,12 — у частині випуску цінних паперів власного боргу; операцію 8 — у частині залучення іноземної валюти на міжнародних ринках, крім субординованого боргу; 1Л — крім приймання вкладів (депозитів) від акціонерів та інших юридичних та фізичних осіб, що

БАНКИ УКРАЇНИ

120	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	03.12.2001 р.	35-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
124	м. Київ, вул. Воровського, 22	100	02.07.2003 р.	100-2	03.02.2004 р.	1,2*,3,4,5*,6*,7*,8*,9*,12*,13*,14*,15*,18*,19*,20*,21*,22,23; див. примітку 2
125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	31.10.2001 р.	1-2	29.07.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
127	м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	26.10.2001 р.	16-1	26.10.2001 р.	1,2*,3*,4*,5*,6*,7*,8*,11*,12*,13*,14*,15*,18,19,20,21,22; див. примітку 3
128	м. Київ, вул. Гоголівська, 22-24	79	03.12.2001 р.	79-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
133	м. Київ, вул. Щербакова, 35	25	14.03.2003 р.	25-2	07.11.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	21.03.2002 р.	26-1	21.03.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
139	м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	03.12.2001 р.	7-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
142	м. Київ, вул. В.Чорновола, 12-а (пошта – вул. Жилянська, 29)	72	05.08.2003 р.	72-1	05.08.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
148	м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	—	—	—	—	—
149	м. Київ, вул. Гончара, 41	99	16.01.2003 р.	99-3	16.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
157	м. Київ, Русанівська Набережна, 18	154	21.03.2003 р.	154-1	21.03.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	03.12.2001 р.	61-3	31.05.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
164	м. Київ, бул. Лесі Українки, 26	67	13.12.2001 р.	67-3	26.01.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
165	м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	—	—	—	—	—
166	м. Київ, вул. Воровського, 6	—	—	—	—	—
167	м. Київ, вул. Щорса, 15, корпус 1	—	—	—	—	—
168	м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	27.05.2005 р.	161-2	27.05.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
169	м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	111	12.07.2004 р.	111-2	12.07.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	06.12.2001 р.	14-1	05.04.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
172	м. Київ, вул. Хрестатик, 8-а	158	29.12.2001 р.	158-3	04.03.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
175	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	—	—	—	—	—
177	м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	11.01.2002 р.	80-2	09.08.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,15,18,19,20,21,22
183	м. Київ, вул. Єреванська, 1 (пошта – вул. Пушкінська, 42/4)	123	19.11.2001 р.	123-2	03.02.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
195	м. Київ, бул. Дружби народів, 17/5	51	03.12.2001 р.	51-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
198	м. Київ, вул. Предславинська, 28	109	08.05.2003 р.	109-2	09.01.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,13,14,18,19,20,21
199	м. Київ, вул. Комінтерну, 15	41	04.10.2001 р.	41-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
202	м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	11.01.2002 р.	114-1	11.01.2002 р.	13,14,18,19,20,21
204	м. Київ, вул. Хрестатик, 7/11	17	05.01.2002 р.	17-1	05.01.2002 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21,22
205	м. Київ, вул. Артема, 15	21	23.08.2002 р.	21-1	23.08.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	14.12.2001 р.	78-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21; неторговельні операції з валютними цінностями зупинено до 11.11.2005 р. в частині відкриття пунктів обміну іноземної валюти, які працюють на підставі агентських угод та відкриття власних обмінних пунктів
212	м. Київ, Контрактова площа, 10-а	125	03.12.2001 р.	125-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	56	25.02.2002 р.	56-1	25.02.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,13,14,18,19,20,21; див. примітку 4
217	м. Київ (вул. Мечникова, 18)	—	—	—	—	—
219	м. Київ, вул. Воровського, 6	186	14.12.2001 р.	186-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11*,12,13,14,15,18,19,20,21; операцію 11 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро
221	м. Київ, вул. Івана Кудрі, 5 (пошта – Хрестатик, 32-а)	30	03.12.2001 р.	30-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11*,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	19.06.2002 р.	53-2	20.01.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
228	м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	—	—	—	—	—
229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	140	04.10.2001 р.	140-3	29.07.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	03.12.2001 р.	62-3	10.06.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
234	м. Київ, Контрактова площа, 4	91	29.12.2001 р.	91-2	29.10.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	117	09.01.2002 р.	117-2	09.06.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,16,18,19,20,21,22,23
240	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	—	—	—	—	—

будуть спрямовані на покращення фінансового стану банку (за умови попереднього погодження операцій з ТУ); обмежено до 25.01.2006 р.: 3Л у частині надання кредитів суб'єктам господарської діяльності та фізичним особам, обсягами, що фактично склалися за станом на визначену дату; загальний обсяг міжбанківських кредитів і депозитів розміром статутного капіталу банку, встановивши ліміт максимального розміру кредитів на одного позичальника не більше 10% статутного капіталу банку-контрагента та не більше 10% розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро

Примітка 4. Операцію 11 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро; зупинено строком до розгляду матеріалів наступного комплексного інспектування: приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб як у національній, так і в іноземній валюти; відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них у частині відкриття та ведення поточних рахунків фізичних осіб як у національній, так і в іноземній валюти.

72	Акціонерний банк "Експрес-Банк"	BAT	49 613 300		12.04.1994 р.
73	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	BAT	31 828 750		28.04.1994 р.
74	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	BAT	39 500 000		30.09.1994 р.
75	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	ZAT	20 085 250		31.01.1996 р.
76	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	BAT	18 200 000		27.03.1996 р.
77	Акціонерний банк "Кіївська Русь"	ZAT	32 330 000		30.05.1996 р.
78	Закрите акціонерне товариство "ТАС-ІНВЕСТБАНК"	ZAT	82 218 602		07.06.1996 р.
79	Закрите Акціонерне Товариство "Банк Петрокоммерц-Україна"	ZAT	22 965 000		26.09.1996 р.
80	Акціонерний банк "КЛІРІНГОВІЙ ДІМ"	BAT	54 680 000		30.12.1996 р.
81	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	BAT	249 000 000		20.05.1997 р.
82	Відкрите акціонерне товариство "Перший Інвестиційний Банк"	BAT	68 613 150		20.06.1997 р.
83	"Акціонерний Банк Креді Свісс Фьюрст Бостон (Україна)"	ZAT	28 275 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.08.1997 р.
84	Акціонерний комерційний банк "ХФБ Банк Україна"	ZAT	79 184 200		02.09.1997 р.
85	Акціонерний банк "ІНГ Банк Україна"	ZAT	111 522 675		15.12.1997 р.
86	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	BAT	35 000 000		29.12.1997 р.
87	Акціонерний комерційний банк "Райффайзенбанк Україна"	ZAT	309 477 058		02.03.1998 р.
88	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	ZAT	50 000 000		11.05.1998 р.
89	Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк"	ZAT	75 000 020		28.12.2000 р.
90	Закрите акціонерне товариство "Комерційний банк НРБ-Україна"	ZAT	75 573 200		15.06.2001 р.
91	Закрите акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ZAT	20 200 000		30.07.2001 р.
92	Товариство з обмеженою відповідальністю "АРТЕМ-БАНК"	TOB	36 000 000		06.08.2002 р.
93	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Актив-банк"	TOB	28 000 000		06.08.2002 р.
94	Товариство з обмеженою відповідальністю "Фортуна-банк"	TOB	43 594 608		17.10.2002 р.
95	Товариство з обмеженою відповідальністю "Універсальний комерційний банк "Лідер"	TOB	23 000 000		29.01.2003 р.
96	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "АРМА"	TOB	35 000 000		14.10.2003 р.
97	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Даніель"	TOB	34 250 000		27.11.2003 р.
98	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Столиця"	TOB	41 800 000		10.03.2004 р.
99	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	ZAT	33 250 000		10.03.2004 р.
100	Закрите акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	ZAT	32 000 000		19.03.2004 р.
101	Закрите акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	ZAT	33 320 000		20.04.2004 р.
102	Комерційний банк "Українська фінансова група" — товариство з обмеженою відповідальністю	TOB	33 311 000		23.06.2004 р.
103	Товариство з обмеженою відповідальністю "Універсальний комерційний банк "Камбіо"	TOB	38 000 000		30.06.2004 р.
104	Закрите акціонерне товариство "Міжнародний Іпотечний Банк"	ZAT	37 167 201		13.01.2005 р.
105	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "ЄВРОБАНК"	TOB	22 500 000		18.01.2005 р.
106	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	TOB	160 000 000		19.01.2005 р.
107	Закрите акціонерне товариство "Внешторгбанк" (Україна)"	ZAT	80 000 000		21.01.2005 р.
Вінницька область					
—	—	—	—	—	—
Волинська область					
108(1)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Західінкомбанк"	TOB	27 500 000		11.03.1993 р.
109(2)	Банк Пекао (Україна) Товариство з обмеженою відповідальністю	TOB	33 002 097		28.02.1997 р.
Дніпропетровська область					
110(1)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	TOB	45 950 000		04.01.1992 р.
111(2)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "ПриватБанк"	ZAT	1 130 000 000		19.03.1992 р.
112(3)	Акціонерний комерційний банк "Новий"	ZAT	55 000 000		06.04.1992 р.
113(4)	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Причорномор'я"	BAT	32 000 000		21.04.1993 р.
114(5)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "Кредит-Дніпро"	ZAT	73 705 792		07.07.1993 р.
115(6)	Закрите акціонерне товариство акціонерний банк "Радабанк"	ZAT	30 834 717		03.12.1993 р.
116(7)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Земельний Капітал"	TOB	20 307 708		31.01.1994 р.
117(8)	Акціонерний комерційний банк "Прем'єрбанк"	ZAT	45 000 300	Банк перебуває у стадії ліквідації	22.06.1994 р.
118(9)	Закрите акціонерне товариство "Фінансовий Союз Банк"	ZAT	75 026 310		23.06.1994 р.

Примітка 5. Обмежено до 01.05.2006 р.: обсяг вкладень в цінні папери, які обліковуються за зазначеними в рішеннях балансовими рахунками, на рівні визначеній суми; обсяг незабезпечених заставою кредитів (крім міжбанківських позик) на рівні не більше 20% регулятивного капіталу; як у національній, так і в іншій валютах.

БАНКИ УКРАЇНИ

243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	89	03.12.2001 р.	89-4	16.03.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22
245	м. Київ, вул. Дмитровська, 18/24	82	11.01.2002 р.	82-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21; операцію 4 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 5 млн. євро
250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	10.12.2001 р.	81-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23; операцію 11 зупинено до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу банку відповідно до спеціальних ліцензійних вимог — еквівалента 10 млн. євро
255	м. Київ, вул. Тургеневська, 52/58	103	03.12.2001 р.	103-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	04.12.2001 р.	24-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	19	14.01.2002 р.	19-1	14.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
260	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	26.10.2001 р.	40-2	01.07.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,18,19,20,21
262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	108	09.04.2002 р.	108-1	09.04.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
264	м. Київ, просп. Червонозоряній, 132	171	29.12.2001 р.	171-2	05.04.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
266	м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	24.09.2001 р.	174-2	11.09.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
267	м. Київ, Московський проспект, 6	178	03.09.2003 р.	178-1	03.09.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
268	м. Київ, вул. Велика Васильківська, 34	—	—	—	—	—
269	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 14-а	185	21.03.2002 р.	185-1	21.03.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
271	м. Київ, вул. Спаська, 30-а	190	04.12.2001 р.	190-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,14,15,18,19,20,21,22,23
272	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	189	04.12.2001 р.	189-2	22.07.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
273	м. Київ, вул. Жилянська, 43	191	03.12.2001 р.	191-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
274	м. Київ, вул. Димитрова, 16-г	193	04.12.2001 р.	193-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,18,19,20,21
276	м. Київ, вул. Боженка, 86	195	13.10.2003 р.	195-1	13.10.2003 р.	1,2,5,6,7,8,12,15,18,19,20
277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	198	05.09.2001 р.	198-1	05.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,22,23
278	м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 81 (пошта — вул. Жилянська, 31)	197	19.09.2001 р.	197-1	19.09.2001 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
280	м. Київ, вул. Артема, 103	203	17.02.2003 р.	203-4	25.02.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
281	м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 93	200	01.10.2002 р.	200-2	17.02.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,22
282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-В	201	27.11.2002 р.	201-3	25.11.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,16,17,18,19,20
285	м. Київ, просп. Перемоги, 65	—	—	—	—	—
287	м. Київ, вул. Жилянська, 41-а	206	14.11.2003 р.	206-2	10.06.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,22
289	м. Київ, вул. Саксаганського, 3, літера А	210	26.12.2003 р.	210-2	10.12.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,17,18,19,20,23
290	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 12-г	212	23.04.2004 р.	212-1	23.04.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14
291	м. Київ, вул. Підвосіцького, 7	211	15.04.2004 р.	211-1	15.04.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
292	м. Київ, вул. Горького, 180 (пошта — просп. Перемоги, 39, під.1)	216	14.10.2004 р.	—	—	—
293	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	213	20.09.2004 р.	213-1	20.09.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
294	м. Київ, вул. Михайлівська, 18-в	214	04.08.2004 р.	214-1	04.08.2004 р.	1,2,3,5,6,7,12,13,14,18,19,20
295	м. Київ, вул. Заньковецької/Станіславського, 3/1	215	13.08.2004 р.	215-1	13.08.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,22,23
296	м. Київ, вул. Пимоненка, 13, корпус 4	217	31.01.2005 р.	217-1	31.01.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8
297	м. Київ, вул. Фрунзе, 109/2	—	—	—	—	—
298	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 21/38, літера А	219	08.04.2005 р.	219-1	08.04.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
299	м. Київ, вул. Жилянська, 35	218	18.03.2005 р.	218-1	18.03.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
—	—	—	—	—	—	—
153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	19.10.2001 р.	71-1	19.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
265	м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	176	31.10.2001 р.	176-2	16.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
80	м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 26, позиція 5	196	24.09.2001 р.	196-1	24.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
92	м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	04.12.2001 р.	22-2	29.07.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	14.12.2001 р.	112-3	16.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21; див. примітку 5
163	м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	31.05.2002 р.	88-2	16.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
180	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	70	24.12.2002 р.	70-1	24.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	24.12.2001 р.	166-2	16.01.2003 р.	1,2,3,5,6,7,12,13,14,15,18,19,20,21
236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	29.12.2001 р.	113-3	16.01.2003 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
247	м. Дніпропетровськ, вул. Мечникова, 18	—	—	—	—	—
248	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	208	15.04.2004 р.	208-1	15.04.2004 р.	1,2,3,5,6,7,12,13,14,15,17,18,19,20,21

земній валюті загальний обсяг коштів фізичних осіб (включаючи кошти на вимогу, строкові кошти та нараховані за цими коштами витрати) на рівні не більше 130% регулятивного капіталу.

119(10)	Товариство з обмеженою відповідальністю "КласикБанк"	ТОВ	29 800 000		06.10.1995 р.
120(11)	Закрите акціонерне товариство Український Банк Міжнародного Співробітництва "Інвест-Кривбас Банк"	ЗАТ	20 141 000		18.10.1996 р.
121(12)	Закрите акціонерне товариство "Агробанк"	ЗАТ	40 000 000		17.10.2002 р.
Донецька область					
122(1)	Акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	BAT	35 000 000		01.10.1991 р.
123(2)	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Південкомбанк"	BAT	41 280 000		03.10.1991 р.
124(3)	Донецький акціонерний банк "Донвуглекомбанк"	BAT	2 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.
125(4)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерно-комерційний банк "Капітал"	BAT	29 000 000		31.10.1991 р.
126(5)	Закрите акціонерне товариство з іноземними інвестиціями та участю українського капітулу "Перший Український Міжнародний банк"	ЗАТ	23 000 000		23.12.1991 р.
127(6)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Фамільний"	ТОВ	28 370 800		27.12.1991 р.
128(7)	Закрите акціонерне товариство "Донгорбанк"	ЗАТ	158 700 000		06.04.1992 р.
129(8)	Акціонерний банк "Український Бізнес Банк"	BAT	27 160 000		19.05.1993 р.
130(9)	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк з іноземним капіталом "Промекономбанк"	BAT	33 200 019		25.08.1993 р.
131(10)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "Донкредитінвест"	ЗАТ	150 000 000		24.11.1993 р.
132(11)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Перспектива"	ТОВ	32 646 124		28.10.2002 р.
133(12)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Український фінансовий світ"	ТОВ	68 262 796		12.11.2003 р.
Житомирська область					
—	—	—	—	—	—
Закарпатська область					
134(1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	BAT	762 823	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.10.1991 р.
135(2)	Товариство з Обмеженою Відповідальністю Комерційний банк "Коопінвестбанк"	ТОВ	39 080 000		16.12.1992 р.
Запорізька область					
136(1)	Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"	BAT	100 584 450		16.10.1991 р.
137(2)	Акціонерний банк "АвтоАЗбанк"	BAT	31 000 000		21.10.1991 р.
138(3)	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	BAT	24 012 787	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.10.1991 р.
139(4)	Акціонерний банк "Муніципальний"	BAT	25 000 000		21.10.1991 р.
140(5)	Акціонерний банк "Металург"	ЗАТ	13 250 580		12.07.1993 р.
141(6)	Акціонерне товариство "Наш банк"	BAT	22 542 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	17.11.1993 р.
Івано-Франківська область					
142(1)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття"	BAT	18 000 000		22.10.1991 р.
Кіровоградська область					
—	—	—	—	—	—
АР Крим і м. Севастополь					
143(1)	Відкрите акціонерне товариство "Кримський універсальний банк"	BAT	39 974 000		08.10.1991 р.
144(2)	Відкрите акціонерне товариство "Об'єднаний комерційний банк"	BAT	30 065 640		23.12.1991 р.
145(3)	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	BAT	25 007 000		22.06.1992 р.
146(4)	Акціонерний Банк "Морський"	BAT	23 961 275		17.05.1994 р.
Луганська область					
147(1)	Акціонерний банк "Український комунальний банк"	BAT	28 700 000		10.08.1993 р.
148(2)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Східно-промисловий комерційний банк"	ТОВ	23 700 000		13.09.1995 р.
Львівська область					
149(1)	Відкрите акціонерне товариство "Електрон Банк"	BAT	40 000 000		10.10.1991 р.
150(2)	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"	BAT	37 004 720		14.10.1991 р.
151(3)	Закрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ЗАТ	17 305 338		14.10.1991 р.
152(4)	Комерційний банк "ГАЛС"	ТОВ	604 422	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.10.1991 р.

Примітка 6. Зупинено до 01.10.2005 р.: приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб у частині приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб як у грошовій одиниці України, так і в іноземній валюті; кредитні операції у частині надання кредитів на придбання активів банку; відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них у частині відкриття та ведення рахунків фізичних осіб резидентів та нерезидентів як у грошовій одиниці України,

БАНКИ УКРАЇНИ

254	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	31.10.2001 р.	110-3	23.04.2004 р.	1,2,3,5,6,7,12,13,14,18,19,20,21
263	Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Нарвська, 11-а	177	21.03.2002 р.	177-2	05.02.2004 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24	204	24.12.2002 р.	204-2	22.04.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,17,18,19,20,21,22
6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	03.01.2002 р.	55-2	23.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а	44	17.02.2003 р.	44-2	17.02.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
7	м. Донецьк, вул. Артема, 63	—	—	—	—	—
65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	122	29.12.2001 р.	122-3	14.09.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21,22
73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	04.12.2001 р.	8-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	27.12.2004 р.	145-3	27.12.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
99	м. Донецьк, вул. Артема, 38	85	15.03.2002 р.	85-1	15.03.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	10.02.2004 р.	104-1	10.02.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	182	11.02.2003 р.	182-1	11.02.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,21
214	м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	13.12.2001 р.	155-2	06.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,16,18,19,20,21
284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	202	06.12.2002 р.	202-2	28.03.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,15,16,18,19,20,21
288	м. Донецьк, просп. Миру, 5	209	23.12.2003 р.	209-1	23.12.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,18,19,20
—	—	—	—	—	—	—
14	м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—	—	—	—
135	м. Ужгород, вул. Гайди, 10	105	04.10.2001 р.	105-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,15,18,19,20,21
36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	126	04.12.2001 р.	126-3	30.07.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21
43	м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	29.12.2001 р.	106-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
44	м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	—	—	—	—	—
45	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 60-б	84	14.12.2001 р.	84-2	20.04.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8, 12* , 13,14* , 15* ,18,19,20,21; зупинено до 01.01.2006 р.: операцію 15; операцію 12 — крім акцій банку; операцію 14 — у частині придбання акцій та інших цінних паперів з нефіксованим прибутком; заборонено до 01.01.2006 р. надання бланкових (незабезпечених) кредитів у національній та іноземній валютах
182	м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	69	14.12.2001 р.	69-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
211	м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	—	—	—	—	—
46	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 7	96	25.12.2001 р.	96-2	15.02.2005 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
—	—	—	—	—	—	—
19	м. Сімферополь, вул. Сергієва-Ценського, 21	180	05.05.2003 р.	180-2	11.11.2003 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21
74	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	120	26.10.2001 р.	120-1	26.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8, 12* , 13,14,15,17,18,19,20,21 ; див. примітку 6
118	м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	11.01.2002 р.	164-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
246	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	14.12.2001 р.	168-2	23.01.2003 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21; обмежено до 01.10.2005 р. проведення кредитних операцій у частині надання кредитів одному позичальнику у визначену різнеміру
187	м. Луганськ, вул. В.В.Шевченка, 18-а	149	03.01.2002 р.	149-3	13.02.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
253	м. Луганськ, вул. 26 Бакінських Комісарів, 155	77	29.12.2001 р.	77-4	15.10.2004 р.	1,2,5,6,7,8,12,13,14,17,18,19,20,22,23
25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	13.12.2001 р.	31-2	06.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
27	м. Львів, вул. Переяславська, 6-а	94	04.12.2001 р.	94-2	11.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
28	м. Львів, вул. Сербська, 1	54	02.04.2002 р.	54-1	02.04.2002 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21
30	м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—	—	—	—

так і в іноземній валюти; операцію 12 у частині випуску ощадних (депозитних) сертифікатів на користь фізичних осіб; операції з цінними паперами, а також продаж цінних паперів з відстрочкою платежу; кредитні операції в частині продовження (перенесення) строку сплати відсотків за кредитними договорами; обмежено до 01.10.2005 р. здійснення активних операцій як у грошовій одиниці України, так і в іноземній валюти, на рівні їх фактичного сумарного обсягу, що склався на визначену дату у частині: надання кредитів; збільшення дебіторської заборгованості; надання гарантій та поручительств.

153(5)	Акціонерне товариство "Кредит Банк (Україна)"	BAT	143 549 469		31.03.1992 р.
154(6)	Відкрите акціонерне товариство "Банк Універсальний"	BAT	55 000 000		20.01.1994 р.
Миколаївська область					
—	—	—	—	—	—
Одеська область					
155(1)	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-Банк"	ZAT	29 355 000		17.10.1991 р.
156(2)	Акціонерний комерційний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	BAT	20 653 560		17.10.1991 р.
157(3)	Акціонерний комерційний банк "Інвестбанк"	ZAT	22 180 000		31.03.1992 р.
158(4)	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНРОСТБАНК"	TOB	35 999 604		29.01.1993 р.
159(5)	Комерційний банк товариство з обмеженою відповідальністю "Місто Банк"	TOB	55 916 000		23.07.1993 р.
160(6)	Відкрите акціонерне товариство "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	BAT	50 000 000		05.11.1993 р.
161(7)	Акціонерний банк "Південний"	ZAT	145 002 200		03.12.1993 р.
162(8)	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	BAT	48 050 000		24.12.1993 р.
163(9)	Акціонерний комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	BAT	105 000 000		29.03.1994 р.
164(10)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "СоцКом Банк"	TOB	48 050 000		05.03.2003 р.
Полтавська область					
165(1)	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"	BAT	20 000 000		16.10.1991 р.
166(2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-Банк"	BAT	54 354 020		27.12.1991 р.
167(3)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	BAT	45 000 000		07.07.1993 р.
Рівненська область					
168(1)	Комерційний банк "Княжий"	TOB	6 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.04.1994 р.
Сумська область					
169(1)	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	TOB	35 860 000		13.12.2001 р.
Тернопільська область					
—	—	—	—	—	—
Харківська область					
170(1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	BAT	600 000 000		28.10.1991 р.
171(2)	Відкрите акціонерне товариство "Мегабанк"	BAT	50 103 767		28.10.1991 р.
172(3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "Регіон-банк"	ZAT	24 670 280		28.10.1991 р.
173(4)	Відкрите акціонерне товариство РЕАЛ БАНК	BAT	57 000 000		29.10.1991 р.
174(5)	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	BAT	37 000 000		29.10.1991 р.
175(6)	Акціонерний Східно-Український Банк "Грант"	ZAT	35 000 000		29.10.1991 р.
176(7)	Акціонерний комерційний банк "Базис"	BAT	24 691 000		15.04.1992 р.
177(8)	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	BAT	44 520 000		18.11.1992 р.
178(9)	Акціонерний банк "Факторіал-Банк"	BAT	57 111 519		01.12.1992 р.
179(10)	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	BAT	27 000 000		03.03.1993 р.
180(11)	Відкрите акціонерне товариство "Інноваційно-промисловий банк"	BAT	43 648 000		23.03.1993 р.
181(12)	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	BAT	42 000 000		18.08.1993 р.
Херсонська область					
—	—	—	—	—	—
Хмельницька область					
—	—	—	—	—	—
Черкаська область					
—	—	—	—	—	—
Чернігівська область					
182(1)	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Приватінвест"	BAT	38 000 000		30.10.1991 р.
183(2)	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Демарк"	BAT	51 900 000		10.07.1992 р.
184(3)	Закрите акціонерне товариство "Полікомбанк"	ZAT	24 000 000		18.08.1994 р.
Чернівецька область					
—	—	—	—	—	—

БАНКИ УКРАЇНИ

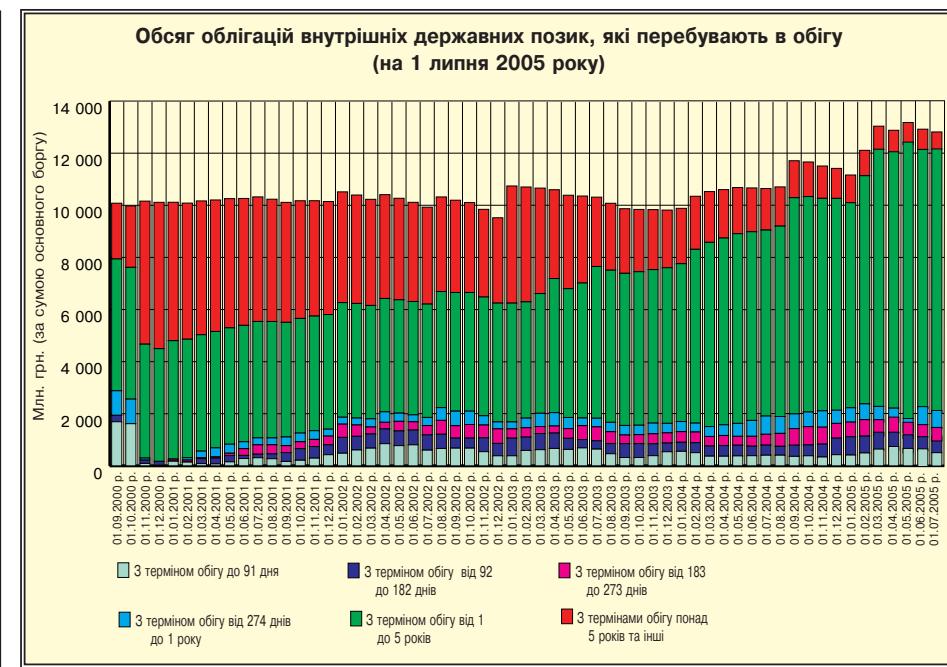
96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	43	17.04.2002 р.	43-1	17.04.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
226	м. Львів, проспект Шевченка, 27	92	04.12.2001 р.	92-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
—	—	—	—	—	—	—
38	м. Одеса, вул. Княжеська, 32	159	29.12.2001 р.	159-3	28.09.2004 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	03.01.2002 р.	129-1	03.01.2002 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,13,14,15,17,18,19,20,21; операцію 4 зупинено до 01.01.2007 р.
95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	14.12.2001 р.	98-2	16.01.2003 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	24.05.2005 р.	143-2	24.05.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8,13,14,18,19,20,21
184	м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	194	17.04.2002 р.	194-3	09.01.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,16,18,19,20,21,22,23
207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	08.05.2003 р.	66-2	15.09.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
218	м. Одеса, провулок Сабанський, 2	65	04.11.2002 р.	65-2	03.08.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
223	м. Одеса, вул. Белінського, 16	121	03.01.2002 р.	121-4	27.05.2005 р.	1,2,3,5,6,7,13,14,15,18,19,20,21,22,23
241	м. Одеса, проспект Гагаріна, 12-а	157	10.12.2001 р.	157-2	03.10.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
286	м. Одеса, вул. Заньковецька, 7	205	20.05.2003 р.	205-3	02.02.2005 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,22
37	м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	04.12.2001 р.	73-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
77	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Леніна, 18/14	142	24.12.2001 р.	142-2	29.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	04.10.2001 р.	147-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
242	м. Рівне, вул. Кавказька, 9	—	—	—	—	—
279	м. Суми, пл. Незалежності, 10	199	29.01.2002 р.	199-3	07.06.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,16,18,19,20,22
—	—	—	—	—	—	—
57	м. Харків, просп. Московський, 60 (м. Київ, вул. Андріївська, 2/12)	75	24.12.2001 р.	75-2	19.11.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
58	м. Харків, вул. Артема, 30	163	29.12.2001 р.	163-3	04.07.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
59	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	05.01.2002 р.	32-2	30.12.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
60	м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	10.07.2002 р.	20-2	06.12.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21; обмежено 1Л у частині вкладів (депозитів) фізичних осіб без права збільшення обсягів зачутчених коштів до 01.12.2005 р.
61	м. Харків, вул. Чернишевська, 4	49	14.12.2001 р.	49-3	09.11.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21
62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	04.12.2001 р.	6-3	07.11.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21
103	м. Харків, вул. Сумська, 88 (пошта — Мар'яненка, 4)	34	14.12.2001 р.	34-3	25.06.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,18,19,20,21,22
129	м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	14.12.2001 р.	165-2	24.12.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
131	м. Харків, вул. Римарська, 32	37	04.12.2001 р.	37-2	23.08.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
152	м. Харків, Червоношкільна Набережна, 24	90	25.12.2001 р.	90-1	25.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
156	м. Харків, вул. Ключківська, 3	68	04.08.2003 р.	68-2	29.09.2004 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
193	м. Харків, просп. Леніна, 36	83	24.12.2001 р.	83-2	15.03.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2	133	05.06.2002 р.	133-3	21.03.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23
122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	28.12.2002 р.	47-2	11.04.2003 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	24.05.2002 р.	152-2	23.01.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
—	—	—	—	—	—	—

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків Національного банку України Олена Сілецька.

Ринок державних цінних паперів України у червні 2005 року

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик у червні 2005 року										
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Пропозиція				Результати				
		Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, шт.	Номінал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Термін погашення облігацій	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. грн.	Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %	
17	01.06.2005 р.	—	1 000	14.05	25.10.2006 р.	227 500	228 447.30	5.80	5.62	
18	01.06.2005 р.	—	1 000	—	29.08.2007 р.	—	—	—	—	
19	01.06.2005 р.	—	1 000	15.75	28.05.2008 р.	21 000	20 959.89	6.30	6.30	
20	15.06.2005 р.	—	1 000	14.50	09.08.2006 р.	120 000	120 542.40	5.80	5.80	
21	15.06.2005 р.	—	1 000	—	04.07.2007 р.	—	—	—	—	
22	15.06.2005 р.	—	1 000	—	13.08.2008 р.	—	—	—	—	
23	15.06.2005 р.	—	1 000	—	05.05.2010 р.	—	—	—	—	
24	23.06.2005 р.	—	1 000	14.50	19.07.2006 р.	9 000	9 080.46	5.80	5.80	
25	23.06.2005 р.	—	1 000	—	04.07.2007 р.	—	—	—	—	
26	23.06.2005 р.	—	1 000	—	13.08.2008 р.	—	—	—	—	
27	23.06.2005 р.	—	1 000	—	05.05.2010 р.	—	—	—	—	
Разом		x	x	x		377 500	379 030.05	x	x	

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик за січень – червень 2005 року		
Період	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. грн.
Січень	1 044 500	1 056 483.99
Лютий	1 000 000	1 086 613.04
Березень	200 000	245 627.51
I квартал	2 244 500	2 388 724.53
Квітень	3 635 769	3 740 334.01
Травень	14 000	13 961.08
Червень	377 500	379 030.05
II квартал	4 027 269	4 133 325.14
I півріччя	6 271 769	6 522 049.67
Липень		
Серпень		
Вересень		
III квартал		
Жовтень		
Листопад		
Грудень		
IV квартал		
Усього з початку року	6 271 769	6 522 049.67

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій

Для зручності користування списком банків та переліком операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій, пропонуємо таку їх нумерацію:

Банківські операції, які банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії:

1Л — приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;

2Л — відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі передача грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;

3Л — розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Операції та угоди, які банки мають право здійснювати за наявності банківської ліцензії без отримання письмового дозволу:

1Н — надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;

2Н — придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та приймання платежів (факторинг);

3Н — лізинг;

4Н — послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей і документів;

5Н — випуск, купівля, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів;

6Н — випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;

7Н — надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Операції, які банки мають право здійснювати за умови отримання письмового дозволу Національного банку України:

Операції з валютними цінностями:

1. Неторговельні операції з валютними цінностями.

2. Ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України.

3. Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті.

4. Ведення кореспондентських рахунків банків (нере-

зидентів) у грошовій одиниці України.

5. Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними.

6. Відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними.

7. Залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України.

8. Залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках.

9. Операції з банківськими металами на валютному ринку України.

10. Операції з банківськими металами на міжнародних ринках.

11. Інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках.

12. Емісія власних цінних паперів.

13. Організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів.

14. Здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андерайтинг).

15. Здійснення інвестицій у статутні фонди та акції інших юридичних осіб.

16. Здійснення випуску, обігу, погашення (розповсюдження) державної та іншої грошової лотереї.

17. Перевезення валютних цінностей та інкасація коштів.

Операції за дорученням клієнтів або від свого імені:

18. З інструментами грошового ринку.

19. З інструментами, що базуються на обмінних курсах та відсотках.

20. З фінансовими ф'ючерсами та опціонами.

21. Довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами.

Депозитарна діяльність і діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів:

22. Депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

23. Діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. – 01.07.2005 р.)

За станом на 1 липня 2005 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	"ПРИКАРПАТТОРБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"БУКООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	АКБ "ПРУТ і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКЕ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. №187
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. №188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. №20
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. №28
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №54
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №55
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №57
39	АКБ "ЛІГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №58
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. №95
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. №135
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. №261
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. №306
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. №325
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. №326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. №345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. №347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. №365
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. №393
50	АБ "СВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. №394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. №400
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. №401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. №402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. №417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. №437
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. №438
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. №449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. №450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. №455

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

60	КБ "УКРНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. №474
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. №481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. №489
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. №509
64	АБ "РЕЗІДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. №512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. №528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. №559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. №576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. №579
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. №580
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. №39
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. №40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. №70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. №71
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. №130
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. №131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. №133
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. №228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. №347
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. №65
80	КІЇВСЬКО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №120
81	АКБ "СЛОБОДЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №121
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №122
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. №204
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. №205
85	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК ІНВЕСТУВАННЯ ПРОГРАМ РЕКОНСТРУКЦІЇ і РОЗВИТКУ "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. №308
86	ІКАБ "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. №339
87	"КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. №340
88	АБ "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. №30
89	КБ "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. №41
90	МАКІЇВСЬКИЙ АКБ "ШАХТЕКОНОМБАНК"	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. №68
91	АКБ "АЗОВ-БАНК"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. №101
92	АБ "ОБОЛОНЬ"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №194
93	АК "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №195
94	МІЖНАРОДНИЙ АКБ "ХРИСТИЯНСЬКИЙ БАНК"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №196
95	КБ "КРИМ ІЮРТ"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. №244
96	АКБ "НАРОДНИЙ БАНК"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. №245
97	АБ "ЕТАЛОН"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. №283
98	ІПОТЕЧНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. №290
99	АБ "КРИМКРЕДИТ"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. №306
100	КБ "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. №56
101	АБ "АБСОЛЮТ"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. №84
102	АКЦІОНЕРНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ БАНК "АГРОІНВЕСТ"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. №90
103	КРИМСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. №105
104	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ КБ "АЗЧЕРКОМБАНК"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. №123
105	ЗАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. №150
106	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. №155
107	КБ "КОНТАКТ БАНК"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. №191
108	МИКОЛАЇВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ і СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ (МИККОМБАНК)	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. №37
109	АКБ "ІНТЕРКОНТБАНК"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. №83
110	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ "ЄВРОБАНК"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. №186
111	БАТ "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. №295
112	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "КРИМ-БАНК"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. №148

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту державної реєстрації та ліцензування НБУ Олена Сілецька.

АННОТАЦИИ

На крыльях независимости.

Материал, посвященный Дню независимости Украины.

Людмила Патрикац. *Память, что в сердце, вовек не умрет.*

Информация о мероприятиях, посвященных памяти Вадима Гетьмана по случаю 70-летия со дня его рождения.

Юрий Полонёв, Сергей Николайчук. *Оценка цикла деловой активности украинской экономики.*

Рассмотрены основные подходы, используемые для оценки цикла деловой активности экономики, осуществлена попытка определить на основе набора индикаторов, рассчитанных авторами, цикл деловой активности в Украине.

Основные макроэкономические показатели развития Украины в июне 2000—2005 годов.

Татьяна Раевская. *Практические подходы к оценке рисков в деятельности банков.*

Предложена методика комплексной оценки деятельности банков, которая позволяет выявить и оценить риски, а также определить место каждого банка в рейтинговом ряду распределения. Основной акцент сделан на защиту вкладчиков — физических лиц как основных поставщиков ресурсов для банков.

Основные показатели деятельности банков Украины на 1 июля 2005 года.

Гелена Жуковская, Роман Олейнюк. *Банковский омбудсмен: потребность современности.*

Рассматривая становление и мировой опыт работы института банковского омбудсмена, авторы исследования акцентируют внимание на деятельностипольского банковского арбитра, информируют о задачах созданного недавно при Ассоциации украинских банков Третейского суда.

Елена Заруцкая. *Проблемы развития банковского управляемого учета.*

Рассматриваются некоторые методы банковского управляемого учета. Предлагается усовершенствованный способ определения структуры аналитического счета 8 класса, базирующийся на соответствующей классификации элементов учета.

Динамика финансового состояния банков Украины на 1 июля 2005 года.

Официальный список банков Украины, включенных в Государственный реестр банков, и перечень операций, на осуществление которых банки получили банковскую лицензию и письменное разрешение Национального банка Украины на осуществление операций.

Список содержит основные данные о банках — официальное название, вид собственности, уставной капитал, юридический адрес, даты регистрации и получения лицензии НБУ, перечень операций, на осуществление которых банки получили письменное разрешение НБУ, указаны также предпринятые по состоянию на 01.07.2005 г. меры воздействия по отношению к отдельным банкам.

Нумерация операций, на которые Национальный банк Украины предоставляет банкам банковскую лицензию и письменное разрешение на осуществление операций.

Банки, исключенные из Государственного реестра банков Украины (24.06.1992 г. — 01.07.2005 г.).

Владимир Харченко. *Новое в использовании платежных карт.*

Комментарий к Постановлению Правления Национального банка Украины от 19.04.2005 г. № 137 “Об утверждении положения о порядке

эмиссии платежных карт и осуществлении операций с их применением”.

Светлана Компаниец. *“Интернет-платежи по технологии НСМЭП”.*

Отчет о заседании круглого стола, посвященного обсуждению нынешнего состояния и перспектив развития интернет-платежей по технологии Национальной системы массовых электронных платежей.

Светлана Полищук. *Бизнес платежных карт в плоскости валютных расчетов.*

В статье предлагается обзор операций в иностранной валюте, которые возникают в процессе организации и поддержки карточного бизнеса.

Наталья Шматко. *Неопределенность и инфляция: влияние на ожидаемую доходность ценных бумаг и эффективность инвестиций.*

Рассматривается зарубежный опыт оценки основных факторов портфельного риска, анализируется влияние этого риска на будущее значение ставки доходности ценных бумаг и на эффективность инвестиций.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в июне 2005 года.

Людмила Снигурская. *Определение амортизированной себестоимости финансовых инструментов.*

Автор исследует точность определения амортизированной себестоимости финансовых инструментов в МСБУ и П(С)БУ.

Юлия Овидий. *Учет выполнения бюджета в банке.*

Рассматриваются вопросы технологии организации бухгалтерского и управленческого учета с целью накопления, обработки и использования информации по учету выполнения бюджета.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в июне 2005 года.

Объемы кредитов, предоставленных Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, средневзвешенные процентные ставки по кредитам, предоставленным Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, процентные ставки банков по кредитам и депозитам в национальной валюте, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.07.2005 г.

Святослав Билобловский. *Учет затрат по налогу на прибыль: быть или не быть?*

Очерчены проблемы подхода к отражению затрат, связанных с отсроченным налогом на прибыль. Рассмотрены вопросы, касающиеся необходимости и целесообразности расчета временных разниц по отдельным операциям, возможности искажений показателей финансовой отчетности.

Владислав Блидченко. *Дети ипотеки.*

Анализируется проблема согласования законодательных норм с урегулированием вопросов ипотечного кредитования и защиты прав детей на жилье.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за июнь 2005 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за июнь 2005 года).

Вячеслав Войнич. *Новые ориентиры интеграции.*

Информация о международной научно-практической конференции «Стратегия и тактика социального развития: новые форматы интеграции», состоявшейся в Черкасском банковском институте Украинской академии банковского дела НБУ.